

NYUGAT-MAGYARORSZÁGI EGYETEM

Tudományos Diákköri Dolgozat

Simon Zsolt

**Szombathely
2012**

NYUGAT-MAGYARORSZÁGI EGYETEM
TERMÉSZETTUDOMÁNYI KAR
FÖLDRAJZ- ÉS KÖRNYEZETTUDOMÁNYI INTÉZET
TÁRSADALOMFÖLDRAJZ TANSZÉK

Körmend szociálgeográfiai képe

TDK dolgozat

Készítette:
Simon Zsolt
Földrajz BSc-szakos hallgató

Témavezető:
Dr. Balogh András
Egyetemi docens

Szombathely
2012

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	3
2. A szociálgeográfia értelmezése	4
3. A szociálgeográfia kapcsolata más tudományterületekkel	6
4. Magyarországi szociálgeográfiai kutatások	10
5. Kőrmend településfejlődése és jelenlegi társadalmi-gazdasági helyzete	11
5. 1. Történeti áttekintés	12
5. 2. Társadalmi – gazdasági helyzet	15
6. Mintavétel, módszerek, vizsgált területi egységek	19
6. 1. A kutatás módszertana	19
6. 2. Kőrmend egyéni választókerületei	21
6. 2. 1. 1. választókerület	21
6. 2. 2. 2. választókerület	22
6. 2. 3. 3. választókerület	23
6. 2. 4. 4. választókerület	24
6. 2. 5. 5. választókerület	25
6. 2. 6. 6. választókerület	26
6. 2. 7. 7. választókerület	27
7. A társadalmi alapfunkciók működési és területi jellegzetességei	29
7. 1. Munka	29
7. 2. Lakás	33
7. 3. Ellátás – szolgáltatás	38
7. 4. Képzés – művelődés	45
7. 5. Szabadidő-eltöltés	51
7. 6. Közlekedés és kommunikáció	55
7. 7. Közösségi élet	60
8. Kőrmend egyéni választókerületeinek szociálgeográfiai sajátosságai	65
9. Összegzés	69
10. Irodalom	71
11. Mellékletek	73

1. Bevezetés

A földrajzon belül az 1960-as évek második felétől lehetünk szemtanúi olyan szociológizáló irányzatok megjelenésének, amelyek a társadalom rétegződöttségéből kiindulva vizsgálják a társadalom különböző csoportjainak napi térpályáit, életkörülményeit, térfelhasználó és –alakító tevékenységeit. Ezen irányzatok közül a szociálgeográfia leginkább egy olyan társadalomföldrajzi megközelítésnek tekinthető, amely a társadalom térbeliségét és területileg differenciált intézményrendszereit igyekszik bemutatni, magyarázni egy településen vagy településrészben belül. Dolgozatom vizsgált területi egysége egy közel 12 ezer fős Vas megyei kisváros, Kőrmend. Célom, hogy a szociálgeográfia elemzési módszereinek felhasználásával feltárjam a településen belüli, különböző dimenziók mentén kirajzolódó társadalmi szegregáció főbb kiváltó tényezőit, területi sajátosságait, illetve a város egyes településrészei között – a hét társadalmi alapfunkció alapján – kimutatható társadalmi-gazdasági különbségek jellegzetes elemeit. Az elvégzett felmérés alapján a lakosság mindennapi, települések közötti, illetve a vizsgált városon belüli jellegzetes napi térbeli tevékenységei is megrajzolhatóak.

Az adatgyűjtéshez mind statisztikai – a Központi Statisztikai Hivatal T-STAR adatbázisai, megyei statisztikai évkönyvek, helységnevtárak stb. –, mind empirikus eljárásokat igénybe vettem. Ez utóbbi a kérdőívezés módszerét jelentette: a település nyolc részre felosztott körzeteiben 100-100, azaz összesen 800 kérdőív lekérdezésére került sor. A nyolc településrész megegyezett az önkormányzat által megállapított egyéni választókerületek határaival, ami több előnyös, illetve hátrányos következményekkel is járt. Előny, hogy elősegíti a kérdőívezés reprezentativitását, mivel a választókerületek lélekszáma, illetve lakosságuk korszerkezete pontosan ismert, hátrány, mert egyrészt elfedheti az egyes kerületeken belüli társadalmi-gazdasági különbségeket, másrészt, mert a „mesterséges” lehatárolással kikényszeríti az összehasonlítás területi egységeit. Ezért a lekérdezés során ügyeltem arra, hogy az adott választókerület területét lehetőség szerint teljesen lefedjem. Megítélésem szerint ugyanakkor az egyéni választókerületek jól reprezentálják Kőrmend város helyi társadalmának alapfunkciók szerint kirajzolódó területi-társadalmi különbségeit, határaik eleve bizonyos „társadalmi törésvonalak mentén húzódnak”. Ez köszönhető a város népességének relatíve alacsony és a választókerületek magas számának, továbbá szerepet játszik benne a település centrumától bizonyos irányban és távolságban való fekvés, az egyes körzetekre jellemző sajátos beépítés (pl. lakótelepek, zárt földszintes beépítésű házsorok), az ezzel összefüggő életkori és jövedelmi sajátosságok, továbbá az adott kerület csatolt

településrész-jellege is, amelyek eleve determinálhatják az ott élők társadalmon belüli helyzetét. A statisztikai és empirikus információgyűjtés eredményeit Excel-táblázatban rögzítettem. Az adatok vizuális megjelenítéséhez térinformatikai szoftvereket használtam fel (ArcView, CorelDRAW).

2. A szociálgeográfia értelmezése

A szociálgeográfia általános értelemben az emberföldrajz kutatási iránya, amely a társadalom és a tér összefüggéseivel csoportspecifikusan foglalkozik (BERÉNYI I. 1997). A hazai szakirodalomban az emberföldrajz helyére idővel a társadalomföldrajz fogalom használata lépett, ugyanakkor nem keverendő össze a szociálgeográfiával, amely szó szerinti fordításban szintén társadalomföldrajzot jelent. A szociálgeográfia nem a társadalmi szemléletű földrajzi ágazatok összessége vagy helyettesítője, a társadalomföldrajz különböző diszciplínáit – mint amilyen többek között a népességföldrajz, gazdaságföldrajz, településföldrajz – nem asszimilálja, ismereteiket nem szintetizálja, hanem a térszerkezeti sajátosságokat és folyamatokat a társadalmi aktivitásra vezeti vissza (BERÉNYI I. 1992, BECSEI J. 1998).

A szociálgeográfiai gondolat kifejlődésében jelentős szerepet játszott a társadalomföldrajzon belüli posszibilista és funkcionális fázisok időszakos megerősödése: előbbi – elsősorban Vidal de la Blache munkásságának köszönhetően – az ember térbeli magatartásának társadalmi okokra való visszavezetésével, s ezek alapján ún. életformacsoportok lehatárolásával, utóbbi pedig a társadalmi tér komplex funkcionális szerkezetként való értelmezésének igényével, s ezáltal – elsősorban Dirk Partzsch érdeméért – az alapfunkciók kialakításával (BERÉNYI I. 1997). Ugyanakkor külső tényezők is szerepet játszottak az irányzat kifejlődésében: a második világháború után alapjaiban változott meg a földrajzot körülvevő társadalmi, gazdasági és kulturális miliő. Az 1970-es évekre Nyugat-Európában lelassult a gazdasági növekedés. Az okok szerteágazóak, mindenképpen kiemelendő közülük az 1973-as olajválság, a jóléti államok túlköltekezése, a fordizmus „kimerülése” (KISS É. 2003, CSÉFALVAY Z. 2004, TOMKA B. 2008). Az 1970-es évektől a civil társadalom egyre kevésbé vállalt azonosságot az állammal, a társadalmi tervezés mítosza semmivé foszlott. Mindezek a változások alapjaiban módosították a tudományokra, így a földrajzra jutó szerepvállalásokat is: a politika kiszolgálása helyett az államhatalom és a

társadalom közötti konszenzusteremtés vált hangsúlyossá. A geográfia új alapkérdést talált magának: „hogyan tevékenykedik az ember a térben?”, ami azt jelenti, hogy egyre inkább az ember, mint társadalmi lény térbeli aktivitásának vizsgálata felé fordult (BERÉNYI I. – TINER T. SZERK. 1988, CSÉFALVAY Z. 1990). A földrajz egyre inkább igénybe vette a szociológia, mint társtudomány eredményeit, módszereit, téziseit. Így az 1970-es években több jelentős, ún. szociológizáló irányzat is felbukkant a geográfián belül, s ezek egyike volt a szociálgeográfia (CSÉFALVAY Z. 1990).

A szociálgeográfia – köszönhetően a szociológiai hatásnak – alapvetően abból indul ki, hogy a társadalom nem homogén egész, hanem rétegzett képződmény. Azt vizsgálja, hogy a társadalom egyes csoportjai milyen tevékenységet végeznek, s hogy ezek alapján hogyan oszlanak el a térben. Az ember térbeli tevékenységét – Dirk Partzsch nyomán – hét, ún. társadalmi alapfunkcióba sorolja be:

1. Munka
2. Lakás
3. Ellátás-szolgáltatás
4. Képzés-művelődés
5. Szabadidő-eltöltés
6. Közlekedés és kommunikáció
7. Közösségi élet

Ezt a „funkciókatalógust” Karl Ruppert és Franz Schaffer úgy fogták fel, mint az emberi lét megnyilvánulásának alapfunkcióit, amelyek egymással és a természeti környezettel is sokoldalú függőségi viszonyban vannak. Valamennyi alapfunkciónak speciális terület-, illetve tériigénye van, amit a szociálgeográfia elemez (BERÉNYI I. 1990).

Az alapfunkciók mellett a szociálgeográfia másik fő jellemvonása a csoportképzés. Az egyes csoportok sajátos magatartása az alapfunkciók megvalósítása során alakul ki és sajátos aktivitási tereket képez. A csoportképzés módozatai rendkívül sokfélék, általában a térbeli együttélés, a munkamegosztásban való részvétel vagy a térbeli cselekvés hasonlósága alapján szerveződnek (BERÉNYI I. 1990). Legegyszerűbb talán úgy elképzelni a dolgot, hogy a különböző csoportokat lényegében maguk az alapfunkciók jelölik ki. Azok működtetése, illetve a közöttük kialakuló kapcsolatok révén számos egyedi társadalmi jelenség, sajátos szociálgeográfiai csoport különíthető el egymástól. Példákkal érzékeltesse: beszélhetünk a munkához kapcsolódóan ipari munkások, szellemi foglalkozásúak csoportjáról, magasan kvalifikáltak és kevésbé képzettek csoportjairól, továbbá a jövedelmek vagy a lakóhelynek otthont adó települések különbözősége alapján eltérő életmódokat kialakító csoportokról

(szegények és gazdagok, falusi és városi életmódot folytatók stb.), a szabadidős tevékenységek alapján hétvégi turistákról, kül- és belföldi nyaralókról. Más alapfunkciónál inkább az lehet érdekes, hogy hol veszi a lakosság igénybe az adott tevékenységet. Az ellátás-szolgáltatás, mint alapfunkció kapcsán például a település mely részei a kitüntetettek bevásárlás szempontjából, vagy a lakóhelyen kívül mely egyéb települések jöhetnek szóba stb.

Összegzésképpen megállapíthatjuk, hogy a szociálgeográfia a társadalomföldrajznak egy olyan megközelítési módja, kutatási módszere, amely funkciókra és csoportokra alapozva vizsgálja a társadalom térbeliségét, kis helyen. A „kis hely” egy - egy települést vagy nagyobb város esetében településrészt, ritkábban településcsoportot jelent, amit magyar példa is bizonyít, nevezetesen az 1988-ban megjelent *„Bélapátfalva és településcsoportja – Általános településrendezést megalapozó tanulmány”* című tanulmány (BERÉNYI I. – TINER T. SZERK. 1988).

3. A szociálgeográfia kapcsolata más tudományterületekkel

A település nem csak a földrajz, hanem számos más tudomány bizonyos ágainak is vizsgálati, kutatási tárgya. Ilyen többek között a demográfián belül a településdemográfia, a néprajzon belül a településnéprajz, a történeti jellegű tudományokon belül a településtörténet, a statisztikán belül a településstatisztika, a marketingtudományon belül a településmarketing és végül, de nem utolsósorban a szociológián belül a településszociológia. Épp ez utóbbi, a településszociológia az a tudomány-szakág, amelynek kapcsolódása a szociálgeográfiával rendkívül szoros. Berényi István *„A szociálgeográfia értelmezése”* című könyvében ugyan különbséget tesz a szociálgeográfia és a településszociológia kutatási területe között – főképp az eltérő település-értelmezésre visszavezethetően (lásd később) –, ugyanakkor a Chicagói Iskolához kötődő humánökológiát vagy szociálökológiát a szociálgeográfia angolszász-amerikai fő irányának tartja (BERÉNYI I. 1997). A szociálökológia azonban az elsők között szakszociológiává váló településszociológia (és elsősorban városszociológia) „ősének”, annak egy klasszikus elméletének tekinthető (ANDORKA R. 2003, GIDDENS, A. 2003, BOROS L. 2010).

A szociálgeográfia és a településszociológia között számos különbség feltárható. Ezek közül véleményem szerint az alábbiak a legfontosabbak:

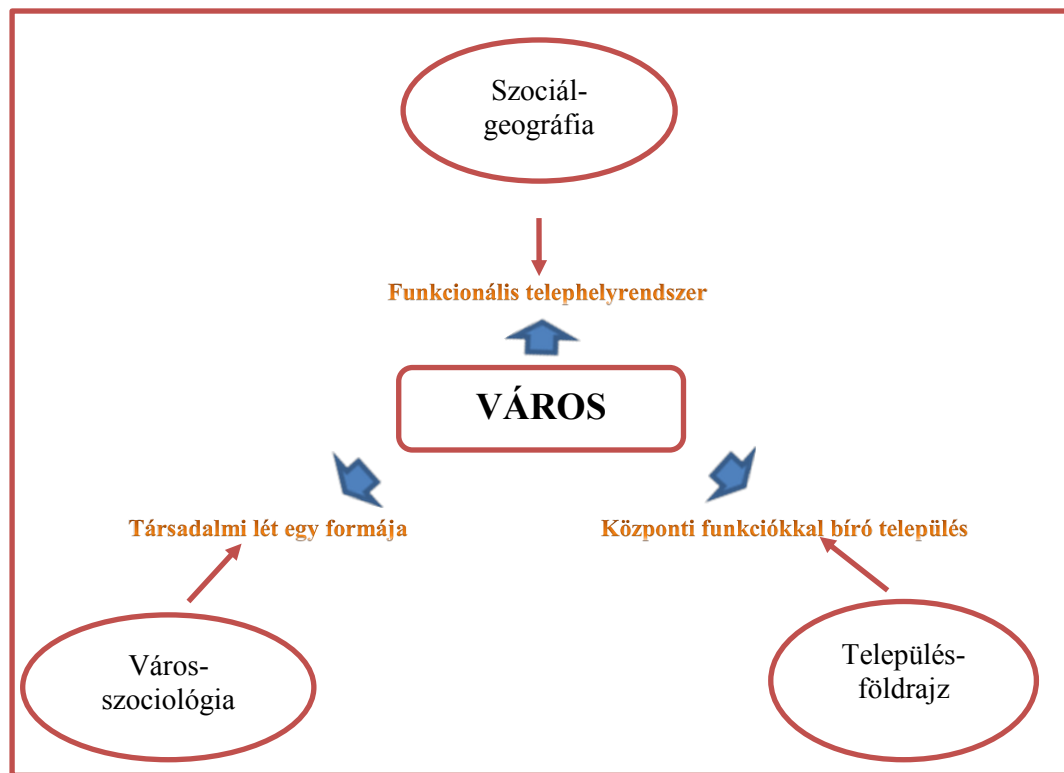
- A szociálgeográfia elméletét tekintve egyetlen paradigma – települési társadalmi csoportok térbeliségének kutatása a hét alapfunkció alapján -, a településszociológia viszont számos, egymással vitázó elméletet tömörít, úgymint neomarxizmus, posztstrukturalizmus, posztmodern stb. (BOROS L. 2010).
- A szociálgeográfia számára a különböző szociálgeográfiai csoportok térreleváns magatartásmódja a fontos, vagyis olyan társadalmi aktivitásnak a kutatása, amelynek térbeli hatása van vagy lehet (BERÉNYI I. 1997). A településszociológia viszont társadalmi osztályokkal, érdekcsoportokkal, szubkultúrákkal dolgozik, függetlenül azok térformáló szerepétől.
- A településszociológiai vizsgálatokban hangsúlyosabb szerep hárul a helyi szokásokra, életmód-mintákra, értékrendekre, kultúrára (BARAKONYINÉ WINICZAI K. 1997, GIDDENS, A. 2003). A szociálgeográfia viszont – „köszönhetően” a hét társadalmi alapfunkció által emelt korlátoknak – ezeket figyelmen kívül hagyja, pontosabban fogalmazva, csupán egy-egy alapfunkción belül (képzés – művelődés, közösségi élet) érinti részlegesen. A szociálgeográfia ugyanis elsősorban e kérdéskörben arra koncentrál, hogy a képzés és művelődés kialakult intézményrendszere megfelel-e a csoportelvárásoknak (BERÉNYI I. 1997).
- A szociálgeográfia kutatási területe a település vagy településrész, abból nem igazán képes „kitekinteni”. A településszociológia viszont egyre több figyelmet fordít a települések fejlődésének összefonódásaira, a globalizálódó gazdaság városokra gyakorolt hatásaira, a versenyképesség és sikeresség felértékelődésére (BOROS L. 2010).
- A szociálgeográfia első, konzisztens fogalmai struktúráját – ahogy azt Cséfalvay Zoltán „*A szociálgeográfia társadalomrajza*” című, a Tér és Társadalomban publikált írásában is kifejti – a Münchener Iskola teremtette meg az 1960-as évek végén, 1970-es évek elején, Ruppert, Schaffer, Maier stb. munkásságának köszönhetően; képviselői a szociálgeográfiát társadalmak és embercsoportok alapfunkcióinak térbeli szerveződésformáival és térformáló folyamataival foglalkozó tudománynak tekintették (CSÉFALVAY Z. 1989). A Chicagói Iskolához kötődő humánökológia, mint a városszociológia egyik klasszikus elmélete pedig a városlakók magatartása és a tágan értelmezett környezeti tényezők közötti összefüggések kutatásával foglalkozik (BARAKONYINÉ WINICZAI K. 1997). A kettő feltűnése között ráadásul mintegy fél

évszázad az eltérés. Mindezek alapján, összességében megítélésem szerint a Münchener Iskola és a Chicagói Iskola között nem mutatható ki egyértelmű kapcsolat.

Ahogy azt már korábban említettem, az egyes tudományterületek közötti különbség az eltérő település-értelmezésekben is tetten érhető. Esetünkben a városdefiníciókra fókuszálok, hiszen kutatásom tárgya maga is városi rangú település. Három megközelítést szeretnék kiemelni: a szociálgeográfiaét, a településszociológiaét, valamint a településföldrajzét. A településföldrajzi megközelítés esetünkben azért érdekes, mert a településföldrajznak van egy olyan területe – nevezetesen a településmorfológia -, amely a települések (elsősorban városok) beépítése, alaprajzuk, utcahálózatuk kialakulása mellett foglalkozik a városok különböző övezeteinek, a helyi és környékbeli lakosság igényeit kiszolgáló létesítmények területi elhelyezkedésével is (CSAPÓ T. 2005). Vagyis, „első ránézésre” kutatási területe nagymértékben hasonló a szociálgeográfiaéhoz vagy a városszociológiaéhoz. Ugyanakkor a település-városmorfológia közülük „társadalmilag a legkevésbé érzékeny”, elsősorban a formából indul ki és abból von le következtetéseket. Vizsgálati kategóriái ún. formaelemek és formacsoportok (BECSEI J. 2007). A három tudományterület városról alkotott felfogása az alábbiakban foglalható össze (1. ábra):

1. A településföldrajz falu és város között elsősorban funkció alapján tesz különbséget. Ez a funkció pedig a központi funkció, ami két dolgot jelent: nem mindennapi szükségletek kielégítését, valamint a terület intenzív(ebb) kihasználását. A város tehát olyan jellegzetes településtípus, amely a területi munkamegosztásban különböző központi funkciókat, tevékenységeket lát el (KOVÁCS Z. 2001, KÖSZEGFALVI GY. - TÓTH J. 2002). Vagyis a város vonzással van a környékén fekvő kisebb településekre, szolgáltatásaival azok igényeit is próbálja kielégíteni. Ez természetesen visszaköszön a város beépítésében, intézményeiben, funkcionális tagozódásában is.
2. A település-városszociológiának is van olyan városértelmezése, amely a központi funkciókon alapszik, de elterjedtek ennél mélyebb meghatározások is. Ezek azt emelik ki, hogy a városi társadalom minden vonatkozásában – foglalkozás, műveltség, életszínvonal, gondolkodás stb. – heterogénebb, mint a falusi társadalom, ezért az emberi kapcsolatait is személytelenebbek, a szomszédság, család szerepe meggyengül, így gyengébb az egyén viselkedésének társadalmi kontrollja (ANDORKA R. 2003). Emellett a városra a szociológia úgy is tekint, mint a társadalmi lét egy formájára, sajátos életmód kialakítását ösztönző társadalmi tevékenységre (BERÉNYI I. 1997, GIDDENS, A. 2003).

3. A szociálgeográfia értelmezésében a település, így a város is sajátos emberi igények kielégítésére szolgáló tér, emberek által lakott funkcionális telephelyrendszer. E telephelyrendszer a társadalmi lét alapfunkcióival jön létre (BERÉNYI I. 1997). Az alapfunkciók működtetése, csoportspecifikus jellege azt eredményezi, hogy a társadalom strukturáltsága a tér strukturáltságával is együtt jár, azaz a városok – minél nagyobbak, annál inkább igaz ez – maguk sem homogén szerveződések, hanem funkcionális terek együttese, kapcsolatrendszerei.



Forrás: saját szerk.

1. ábra

A szociálgeográfia, a városszociológia és a településföldrajz városértelmezése

Összefoglalva az eddig leírtakat, azt mondhatjuk, hogy a szociálgeográfia alapvetően német eredetre vezethető vissza, minden más tudományterülethöz elsősorban alapfunkciói és csoportképzése révén különül el. Vizsgálati területe a település vagy településrész. Településen az egyes funkciók telephelyrendszerét érti, ami a funkciók működése során a térben kiépül.

4. Magyarországi szociálgeográfiai kutatások

A hazai szociálgeográfiai gondolat kialakulásában számottevő szerepet játszott a szociográfia, a néprajz és a szociológia. A szociográfia egy-egy társadalmi csoport, réteg vagy tájegység, település életmódját írja le. Az ide sorolható műalkotásokban a tények szakszerű leírása mellett gyakran helyet kapnak személyes élmények, emlékek, s a szerző sokszor szépirodalmi eszközöket is használ (enciklopedia.fazekas.hu). A nyugati irodalmakban nem alakult önálló műfajjá, de Magyarországon jelentős korszaka bontakozott ki az 1930-as években, amikor a népi írók mozgalma fellendítette a falukutatást. Néhány jelentősebb alkotás: Nagy Lajos (1934): Kiskunhalom, 1936: Illyés Gyula: Puszták népe, Veres Péter (1936): Az Alföld parasztsága, Szabó Zoltán (1936): A tardi helyzet; Féja Géza (1937): Viharsarok, Erdei Ferenc (1937): Futóhomok stb. (enciklopedia.fazekas.hu).

Bár a szociológia főképp az 1970-es évektől tapasztalható felfutását a politika meglehetősen ingerültséggel fogadta, s igyekezett kiszorítani a társadalomkutatásból, a szociálgeográfiai kutatások szempontjából alapvető jelentősége volt, hogy tudomásul lehetett venni a társadalom strukturálódásának tényét, amely kiindulópontja a szociálgeográfiai gondolkodásnak (BERÉNYI I. 1997). Ezek az alapvető változások ugyanakkor meglehetősen nehezen találkoztak a geográfia nemzetközi áramlataival. Külsőségeiben – a matematikai-statisztikai módszerek széleskörű, ugyanakkor gyakran öncélú alkalmazásával – megjelent nálunk is a kvantitatív geográfia, de elméleti konzekvenciái a határon kívül maradtak. A kvalitatív geográfiai irányzatok – mint amilyen a szociálgeográfia is – sokáig csak irodalomismertetések szintjén bukkantak fel a magyar szakirodalomban (CSÉFALVAY Z. 1989). Üdítő kivételnek számított Lettrich Edit 1970-ben írt tanulmánya Tihanyról, melyet Berényi István már klasszikus szociálgeográfiai műnek tart (BERÉNYI I. 1997). A legtöbb munkában azonban még jó ideig a hagyományos településföldrajzi és az új szociálgeográfiai gondolkodás együttesen van jelen, úgy, hogy ez utóbbi fokozatosan felerősödik az előzővel szemben (BERÉNYI I. 1997).

Az 1980-as évek elejére a szociálgeográfiai jellegű kutatásoknak három fő vonulata rajzolódott ki Magyarországon:

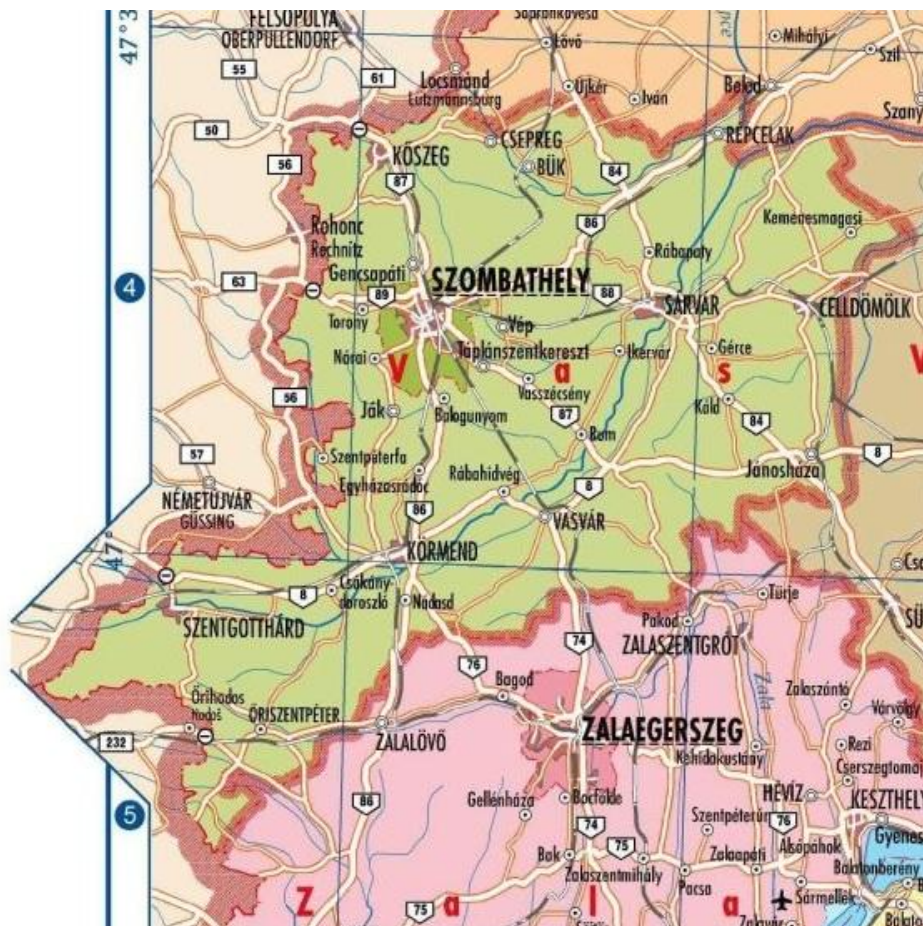
1. A települések belső tagozódását a rendelkezésre álló népszámlálási adatok alapján elemző irányzat. Ide sorolható többek között: „*A településen belüli társadalom és morfológia*” (BECSEI J. 1988) című tanulmány.

2. Több munkában a statisztikai elemző és empirikus kutatási módszerek együttes előfordulása tapasztalható, úgymint: „*A munkaerőmozgás területi jellemzőinek alakulása az Alföldön*” (Dövényi Z. 1985), „*A Hegyköz faluföldrajzi vizsgálata*” (Süli-Zakar I. 1981), és „*A falusi átalakulás alapvető térfolyamatai a Dél-Alföldön*” (Mészáros R. 1982).
3. Azok a kutatások, amelyekben még intenzívebb volt az empirikus kutatási szempont, esetenként határozottan érzékelhetővé vált a szociológusokkal való együttműködés, pl.: „*Szocialista summások Nagyvisnyón*” (Cséfalvay Z. 1985), „*Társadalomföldrajzi vizsgálatok Orosháza tanyavilágában*” (Timár J. 1985).

A szociálgeográfiai irányvonal a társadalomföldrajzon belül napjainkra némiképp alábbhagyott. Magyarországon később jelent meg, de később is kezdett el teret veszíteni a kutatásokban. Ugyanakkor a felsőoktatásban továbbra is jelen van – némiképp talán túlreprezentálva más geográfiai irányzatokkal szemben –, szinte minden földrajzképzést folytató egyetemen, főiskolán hallgatható kurzus.

5. Körmend településfejlődése és jelenlegi társadalmi – gazdasági helyzete

Körmend Vas megyében, az osztrák - magyar határ közelében, a Rába-folyó két partján fekvő kisváros (2. ábra). Területe 52,8 km², lakosságszáma – Magyarország 2012-es helységnévtára alapján – 11 676 fő. Egyéb belterületét Felsőberkifalu és Horvátnádálja alkotja. Külterületének települési jellege – a KSH besorolása alapján – forgalmi település (vasúti őrházak). A város szerepe a településrendszeren belül az idők során többször is változott, de fejlődése alapvetően a Rábához kapcsolódott. Történelmének kezdeti szakaszában átkelőhely, a késő középkorban és az újkor hajnalán erődített város, folyóra támaszkodó végvár. A 19. - 20. század fordulóján a kiépülő vasútvonalak és közutak pedig jelentősen bővítették kereskedelmi szerepkörét is (LENNER T. 2005).



2. ábra
Kőrmend földrajzi fekvése

5. 1. Történeti áttekintés

A város kialakulásában és korai fejlődésében a Rába-teraszperemnek, a római örökségnek és az útsomóponthi fekvésnek volt döntő szerepe (VÖLGYI L. 2002). A Rába teraszperemén már az őskor embere is hajlékot épített; a régészeti munkák során 20-20 ember tárgyi hagyatéka került a felszínre. A római korban folyami átkelőhelyként, illetve összesen kilenc útvonal – köztük a Borostyánkő-úttal (kereskedelmi útvonal) és a via Latinorummal (italiai hadiút) – találkozási pontjánál való fekvéséből fakadóan kereskedelmi és őrállomásként is funkcionált (LENNER T. 2005). Kőrmend úgynevezett alapított városnak tekinthető (TÓTH I. GY. 1994). Több erre utaló jel is leolvasható a város 1667. évi alaprajzáról, illetve az 1857-es telekbeosztásról, melyek közül talán a legfontosabbak a szabályos utcarendszer és a szinte azonos méretű telkek (DÉNES J. 1994).

Körmend első okleveles említése 1238-ból való, mint Villa Curmend terra regis, vagyis Körmend falu, amely királyi birtok. A tatárjárás után megfogyatkozott lélekszámú településnek IV. Béla 1244. október 28-án kibocsátott oklevelében városi kiváltságokat adományozott, amit később több uralkodó is megerősített (www.kormend.hu). Körmend Zsigmond király uralkodásától kezdve már nem királyi birtok, hanem oppidum, azaz mezőváros. 1497-ben II. Ulászló az egész ország területére vámmentességet ad az itt élő kereskedőknek, s ekkor már jelentős országos vásárokat is tartanak, ami számottevő kézműves réteg jelenlétét is feltételezi (BODA L. – ORBÁN R. SZERK. 1998).

Története során a város és a vár is az egymást sűrűn váltó főurak tulajdona, így például az 1430-as években a Széchenyiek, a század végén a Széchy család, 1500 környékén Erdődy Bakócz Tamás hercegprímás, 1529-től az Erdődyek birtokolják. 1604-ben a körmendi várat és magát a települést is a császár Batthyány Ferenc főlovászmesternek adományozta azzal a feladattal, hogy a török előrenyomulás miatt azt erősítse meg (PINTÉR P. 1993). A török veszély fokozódása következtében Batthyány Ádám Körmendet végvárrá nyilvánította, lakóinak hajdúkiváltásokat adott, ám ugyanakkor katonai szolgálatra is kötelezte őket (BODA L. – ORBÁN R. SZERK. 1998).

Körmend a II. Rákóczi Ferenc vezette szabadságharcnak is aktív részese volt. A palánkjától már megfosztott település többször cserélt gazdát, miközben házait és várát porig égették (www.kormend.hu). Jelentős fordulatot hozott az 1716-os év: a Batthyányiak ugyanis szerteágazó birtokaik központjává tették meg a várost. Megindult a majorátus működéséhez szükséges gazdasági épületek és hivatalnoklakások kiépítése, számos mesterember, szakember telepedett be a környékről (LENNER T. 2005). Batthyány Lajos országnádor nevéhez fűződik a vár főúri kastélyegyüttessé alakítása, bővítése. 1809-ben a Napóleon vezette francia seregek elérték és megszállták Körmendet, így a város vált a francia birodalom legkeletibb pontjává (KONDICSNÉ KOVÁCS É. 2004).

Körmend a reformkorban járási székhely lett; 1833-ban tíz ágyas kórházat kapott. Az 1871-es közigazgatási átalakítások nyomán elveszítette mezővárosi rangját, nagyközséggé vált, de járási központi funkcióját megtartotta. A 19. század végén három pénzügyi, járásbírói, királyi telekkönyvi hatóság, közjegyzőség és királyi adóügyi hivatal székhelye (LENNER T. 2005). Közlekedési szerepköre új lendületet kapott kisebb vasúti csomóponttá válásával: 1872-ben megnyílt a Győr-Szombathely-Graz, 1899-ben a Körmend-Németújvár, 1907-ben pedig a Körmend-Muraszombat vasútvonal. A 20. század elején a környező területek mezőgazdasági termékeinek feldolgozására kiépült élelmiszeripara is (CSAPÓ T. 2003). E korban gőzfűrés, gőzmalom, ecetgyár, húsfeldolgozó, téglagyár, gazdasági gépgyár

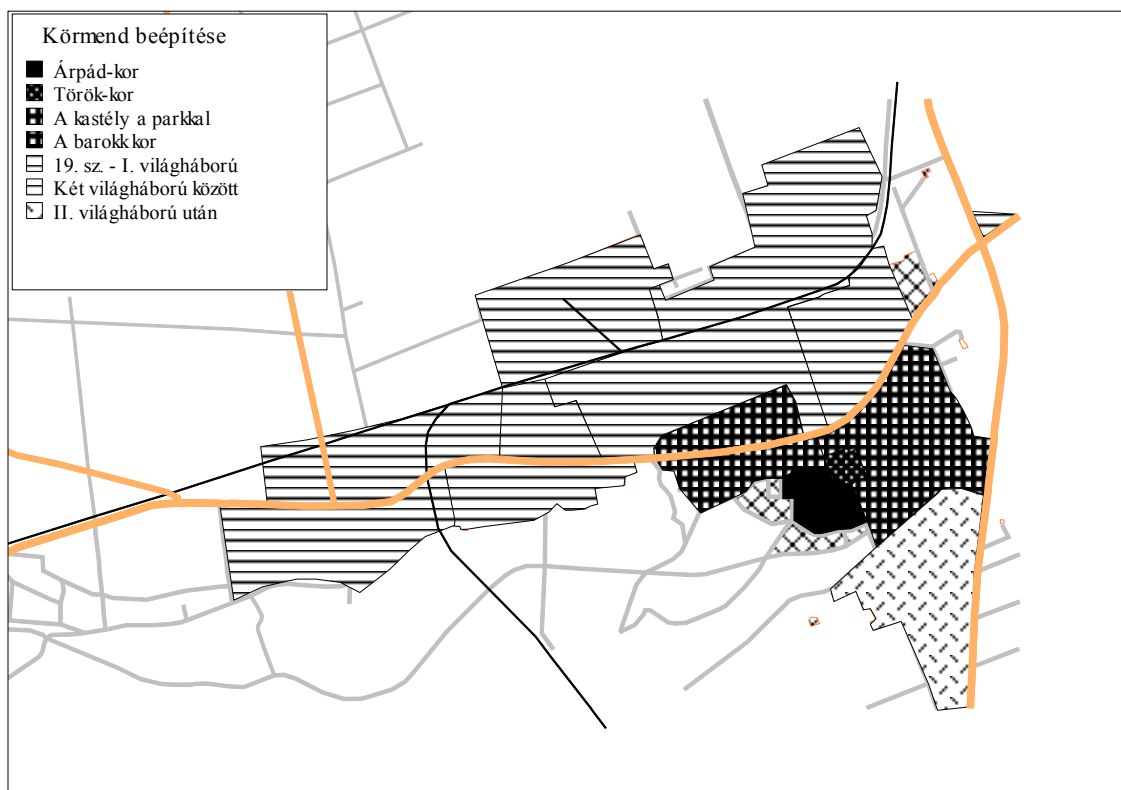
és cementgyár is működött itt (BODA L. – ORBÁN R. SZERK. 1998). A város fejlődését jelentősen visszavetette a trianoni békediktátum: vonzáskörzetének jelentékeny hányada az országhatáron kívülre esett, nyersanyagbázisa csökkent, felvevőpiaca beszűkült. Mindez súlyos következményekkel járt: három pénzügyintézetéből kettő bezárt, a tőkeszegény kisipari termelés leállt, nőtt a munkanélküliek száma. Egyedül a tradicionálisnak mondható kiskereskedelmi funkciója maradt meg: 1931-1932-ben 4 szálloda és 15 vendéglő működött a településen (LENNER T. 2005).

A vesztes II. világháború után, a szocializmus időszakában a határövezeti fekvés továbbra is hátrányosan érintette a települést és a fejlődés emiatt még mindig nagyon lassú volt. 1950 és 1969 között önálló tanácsú község és járási székhely is volt egyben. Felsőberkifalu, Horvátnádalja községeket és Körmendet 1969-ben Körmend néven egyesítették, s a települést nagyközséggé nyilvánították, megteremtve a településen belül a további fejlődés lehetőségét. Körmend dinamikus fejlődése az 1970-es években indult meg, városi rangját is ebben az évtizedben – 1979-ben – szerzi vissza (BODA L. – ORBÁN R. SZERK.. 1998). Körmend az 1960-as – 1970-es évek során iskolaváros is lett: valamennyi iskolafokozat képviselve volt: az óvodától és általános iskolától kezdve a gimnáziumon és szakközépiskolán át 1971-ig a felsőfokú mezőgazdasági technikumig, majd ennek átszervezésével - 1979-ig – a főiskolaig (KONDICSNÉ KOVÁCS É. 2005).

A rendszerváltás utáni néhány esztendő újabb gazdasági mélypontot idézett elő: több termelő vállalat megszűnt, csökkent a foglalkoztatottság. Előnyként jelentkezett ekkor azonban az addig periférikus helyzetet előidéző határközelség, s az ennek nyomán meginduló külföldi tőkebefektetések. Gondot jelent ugyanakkor, hogy zömében bér munkára és feldolgozásra építő gazdasági egységek telepedtek le (LENNER T. 2005).

Körmend beépítésének fejlődéséről elmondható, hogy az Árpád-korban az akkori város a Rába kanyarulatától északra, az észak-déli kereskedelmi út két oldalán feküdt. A karlsruhei levéltárban található térkép szerint a település ősi magja, utcarendszere nagy vonalakban, a későbbi évszázadokban is fennmaradt, csupán az utcanévek változtak (BORSOS GY. 1979). Gyakoriak voltak a tűzvészek, főképp az 1562-es, ami után hat évi adómentességet kapott a város az újjáépítésre. A 18. században lassan eltűnt a városfal és beépült a centrumtól északra fekvő külvárosi rész, s a 19. században is – a vasútvonalak kiépülésével - ez a terjeszkedés fő iránya (LENNER T. 2005). 1942-ben csatolták Körmendhez Alsóberkifalut, majd 1969-ben Horvátnádalját és Felsőberkifalut, amivel a város nyugat-kelet irányban jelentősen megnyúlt. A Rábától délre fekvő rész is fokozatosan épült be, főképp a 19. század második felére eső folyószabályozási munkáknak, a töltés és a Rába-híd megépülésének

köszönhetően. Az 1960-as évektől egyre több hétvégi ház, majd napjainkban nagy alapterületű családi házak épültek a területen (3. ábra).



Forrás: Lenner T. 2005

3. ábra
Körmenđ beépített területének változása az Árpád-kortól napjainkig

5. 2. Társadalmi-gazdasági helyzet

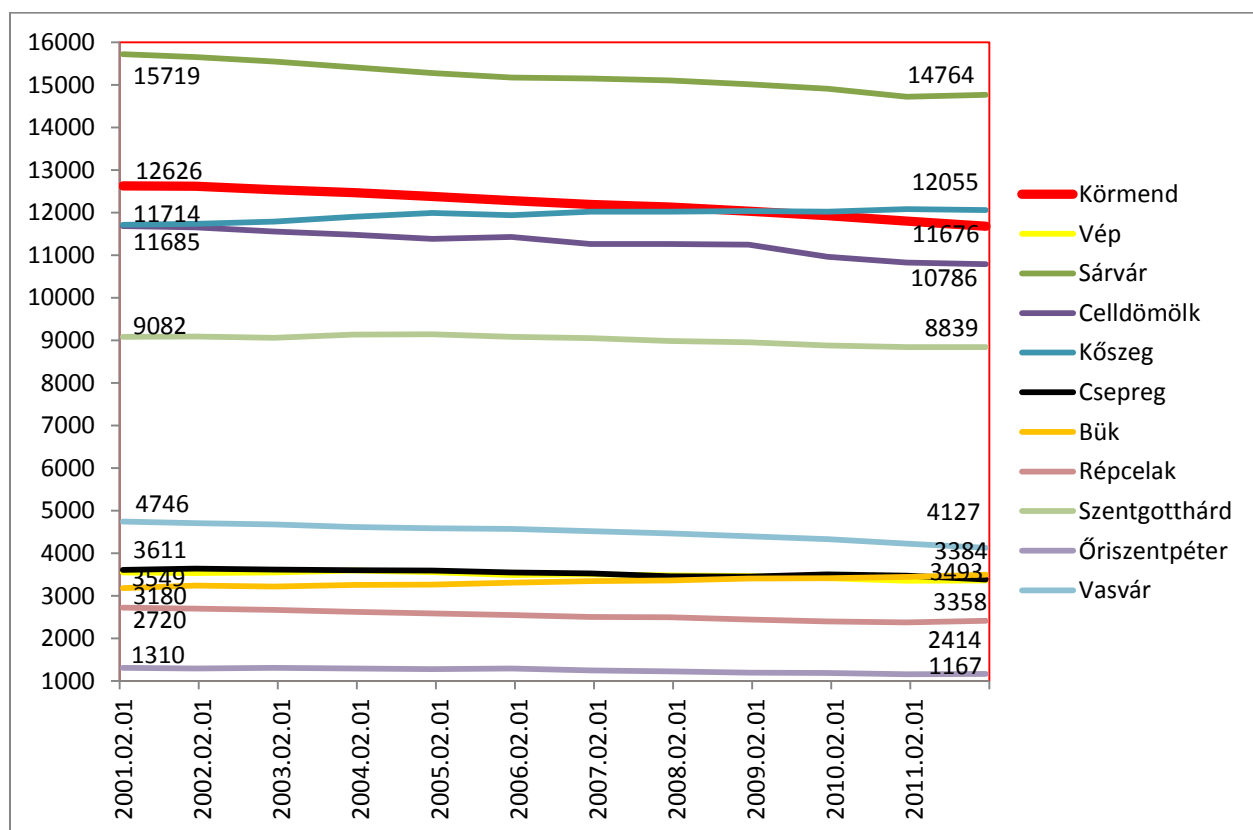
Körmenđ lakosság száma 2012. január 1-jén 11676 fő volt, ami a 2001-es Népszámlálás általi 12626-as lakosság számnak 92,5%-a. Az elmúlt 12 év során a lakónépesség csökkenése közel ezer fő volt, s ebben az időintervallumban egyetlen olyan esztendő sem található, amikor az apadás megtorpant volna (1. táblázat).

1. táblázat
Körmend lakónépességének számbeli változása 2001 és 2012 között

Év	Lakónépesség	Év	Lakónépesség
2001	12626	2007	12186
2002	12616	2008	12128
2003	12535	2009	12028
2004	12468	2010	11924
2005	12379	2011	11799
2006	12279	2012	11676

Forrás: Magyarország helységnévtára, 2012

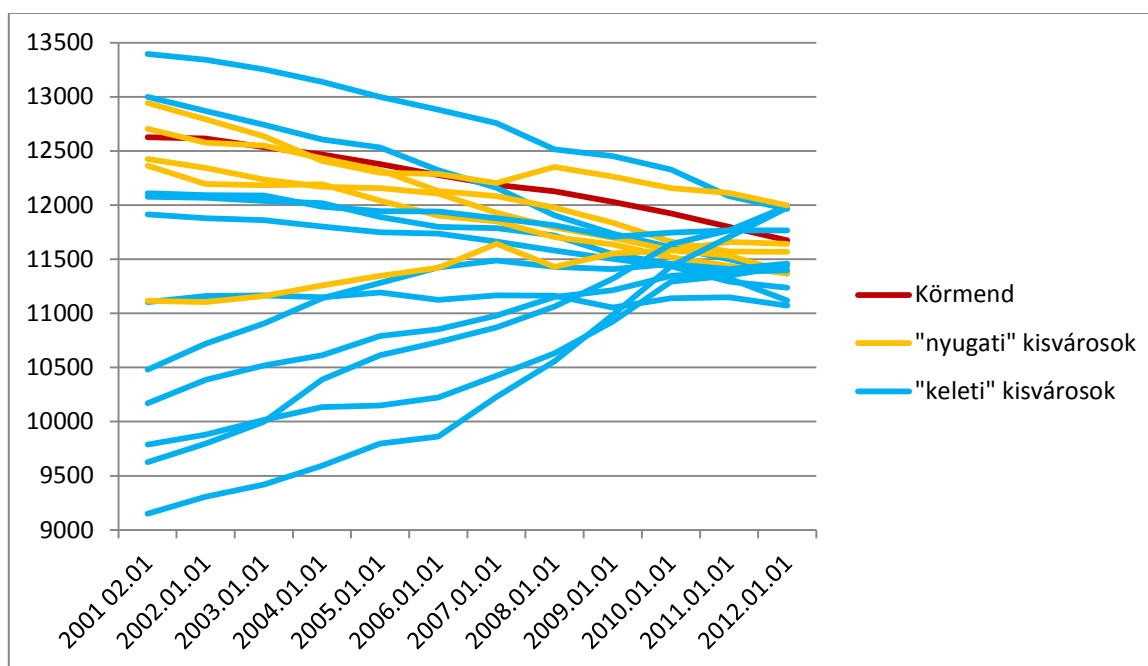
A csökkenés az országos trendekhez igazodik, s abban visszaköszön a születési rátákat meghaladó halálozási értékek mellett az évek óta stabilan negatív vándorlási egyenleg is. Hasonló tapasztalható Vas megye többi városánál is, Kőszeg és Bük kivételével: a 2012-es népességszám-értékek alacsonyabbak a 2001-es adatoknál (4. ábra).



Forrás: Magyarország helységnévtára 2012 alapján saját szerk.

4. ábra
Vas megye városainak népességszám-változása (Szombathely kivételével)
2001 és 2012 között

Magyarországon 2012-ben – Körmenddel együtt – 17 olyan város volt, amelynek lakónépessége 11 ezer és 12 ezer fő közötti. Közülük hat dunántúli (Körmend, Tolna, Barcs, Marcali, Bicske, Dorog), a többi (Lajosmizse, Tiszaföldvár, Tiszakécske, Kisújszállás, Isaszeg, Üllő, Pilis, Kiskunmajsa, Sajószentpéter, Kistarcsa, Maglód) a Duna vonalától keletre fekszik. A dunántúli kisvárosok – Bicske kivételével – alapvetően népességvesztőnek tekinthetők az ezredforduló óta, míg az ország keleti felében fekvők egy csoportja – a budapesti agglomerációban fekvők – jelentékenyen növelte, másik csoportja – az alföldi kisvárosok – a dunántúliakhoz hasonlóan csökkentette lakóinak lélekszámát (5. ábra).



Forrás: Magyarország helységnévtára 2012 alapján saját szerk.

5. ábra

A 11 ezer és 12 ezer fő közötti magyarországi kisvárosok népességszám-változása
2001 és 2012 között

Körmend gazdasági állapota, valamint lakosságának életminőségi jellemzői alapján hozzávetőlegesen az élmezőnyben foglal helyet mind a vasi városi rangú települések, mind pedig az ország többi 11 ezer és 12 ezer fős városának összehasonlításában. Az alábbi táblázatok néhány kiemelt mutató adatsorai alapján rangsorolják Körmendet megyei és megyén kívüli társaival összevetve (2. táblázat, 3. táblázat).

A város munkanélküliségi rátája 2010-ben – Répcelakot követően – a második legkedvezőbb értéket képviselte a megyében (4,6%), és hasonlóan jól szerepelt a 180 napon túl munka nélkül lévők arányában is: 2,2%-os adata a harmadik legalacsonyabb Vasban,

Csepreget és Répcelakot követően. A regisztrált vállalkozások 1000 főre jutó számában (91), továbbá a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák számában már inkább a középmezőnyben foglal helyet. Az életminőséget tükröző mutatók esetében már inkább a megyei rangsor második felében találjuk Körmendet, főképp a 2010 során épített 3 szobás és annál nagyobb lakásoknak az év során elkészült összes lakáshoz viszonyított arányában szerepel rosszul: 37,1%-ával a megyében az utolsó helyezés az övé (2. táblázat).

2. táblázat
Körmend néhány gazdasági és életminőségi mutató alapján elfoglalt helyezése
Vas megyei városainak rangsorában

Gazdasági mutatók	Helyezés a vasi városok rangsorában
Nyilvántartott álláskereső aránya	2
Tartós munkanélküliek aránya	3
1000 főre jutó egyéni vállalkozások száma	9
Külföldiek által a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma	6
Életminőségi mutatók	
3 és több szobás épített lakások aránya	12
Közcsonna-hálózatba bekötött lakások aránya	9
1000 főre jutó gépkocsik száma	7
1000 lakásra jutó ISDN-vonalak száma	4

Forrás: T-STAR 2010

Hasonló tapasztalható, ha Körmend adatait az ország hasonló lélekszámú településeivel vetjük össze: gazdasági mutatói az átlagnál rendszerint kedvezőbbek, életminőségi mutatói – az internet-kiépítettségétől eltekintve – átlagosak vagy annál rosszabbak (3. táblázat).

3. táblázat
Körmend néhány gazdasági és életminőségi mutató alapján elfoglalt helyezése
11 ezer és 12 ezer fős városok rangsorában

Gazdasági mutatók	Helyezés a 11 ezer és 12 ezer fős városok rangsorában
Nyilvántartott álláskereső aránya	3
Tartós munkanélküliek aránya	2
1000 főre jutó egyéni vállalkozások száma	8
Külföldiek által a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma	6
Életminőségi mutatók	
3 és több szobás épített lakások aránya	16
Közcsonna-hálózatba bekötött lakások aránya	10
1000 főre jutó gépkocsik száma	7
1000 lakásra jutó ISDN-vonalak száma	3

Forrás: T-STAR 2010

6. Mintavétel, módszerek, vizsgált területi egységek

6. 1. A kutatás módszertana

2012. augusztus, szeptember és október hónapjaiban Körmend város közigazgatási határain belül kérdőíves felmérést végeztem. A kérdőív 53 kérdése hét nagyobb csoportra tagolódott, a hét társadalmi alapfunkciónak megfelelően (lásd melléklet). A minta 800 főből állt, ami az alapsokaságunk – Körmend 18 évnél idősebb korú állandó népessége (2010-es adatok szerint: 9826 fő) – 8,14%-a. A kellően nagy elemszám azonban önmagában még nem jelenti azt, hogy a minta reprezentatív lenne. A mintánk akkor lesz reprezentatív, ha az alapsokaság minden egyedének egyforma az esélye arra, hogy a mintába bekerüljön. Másképp fogalmazva ez azt jelenti, hogy helyes következtetések csak akkor vonhatók le, ha a minta összetétele lényegében megegyezik az alapsokaságéval (Babbie, E. 1989). Ezért a vizsgálat területi alapegységei a település egyéni választókerületei lettek, amelyek mindegyikéről rendelkezésre állt a nem és korcsoport szerinti összetétel (6. ábra).



Forrás: saját szerk.

6. ábra
Körmend város egyéni választókerületei

Az alapsokaságon belül valamilyen jellemzők alapján viszonylag homogén részcsoportok képzése az ún. rétegzett mintavételezést jelenti (Babbie, E. 1989). Esetünkben azonban ez nem merülhet ki pusztán a nemi és életkori hovatartozás elemzésében, a vizsgált területi egységek összetettségéből kiindulva, további szempontokat is figyelembe kell venni. Az egyes választókerületeken belül ugyanis jelentős eltérések lehetnek például a beépítésben, tömbházas kerület esetében figyelembe kell venni, hogy ne csak azonos égtáji fekvésű lakás kerüljön a mintába stb. Tekintettel kell lenni arra is, hogy az adott választókerület lényegében majdnem minden utcájából kerüljön be az alapsokaságból egyed a mintába, biztosítva a területi lefedettséget, valamint minimalizálni az adott téregység belső heterogenitásából fakadó hibalehetőséget.

A 8 választókerület mindegyikében 100-100 kérdőív lekérdezésére került sor. A minták összetétele arányaiban megfelelt az egyes körzetek nemi és életkor szerinti összetételének, ez utóbbi kapcsán az alábbi kategóriáknak megfelelően:

- 18 – 30 év közöttiek
- 31 – 45 év közöttiek
- 46 – 59 év közöttiek
- 60 évesek és afeletti korcsoport.

Az előbbieken leírt szempontok, hibalehetőségek figyelembevételével törekedtem a lehető legteljesebb területi lefedettségre, utcánként meghatározva a potenciális megkérdezettek számát (4. táblázat).

4. táblázat
A mintavételezés egyéni választókerületek szerinti megoszlása

Egyéni választókerületek	Utca száma	Utcanként megkérdezettek hozzávetőleges száma
1. választókerület	26	4
2. választókerület	7	14
3. választókerület	11	9
4. választókerület	24	4
5. választókerület	14	7
6. választókerület	16	6
7. választókerület	16	6
8. választókerület	25	4

A kérdőívekből kinyert adatokat Excel-táblázatban rögzítettem és dolgoztam fel. Az eredményeket az egyéni választókerületek bázisán hasonlítottam össze. Annak érdekében,

hogy az egyes alapfunkciókhoz kötődően összegző eredményt tudjak felmutatni, szükséges volt a választókerületek valamilyen elvű helyezésbeli rangsorának felállítása is. Ezt úgy próbáltam megoldani, hogy az egyes kérdésekre adott válaszok alapján 1-től 8-ig rangsoroltam a választókerületeket, majd a helyezések átlagértékeit alapfunkciókként összesítettem. Értelemszerűen a legalacsonyabb átlagértékkel szereplő választókerület van az adott alapfunkció működésének vonatkozásában a legkedvezőbb, a legmagasabb átlagpontoszámmal rendelkező pedig a legrosszabb helyzetben. Másképp fogalmazva: lényegében az egyes alapfunkciókat, mint mutatócsoportokat értelmeztem, amelyek a hozzájuk tartozó kérdésekből, mint mutatókból tevődnek össze. A rangsorképzéshez nem használtam fel valamennyi kérdést, hanem azok közül igyekeztem a legkönnyebben számszerűsíthető, legnagyobb magyarázó erejű változókat kiválasztani (pl. legmagasabb jövedelem, legnagyobb és legfelszereltebb lakás, legmagasabb iskolai végzettség, külföldön nyaralók legmagasabb aránya stb.).

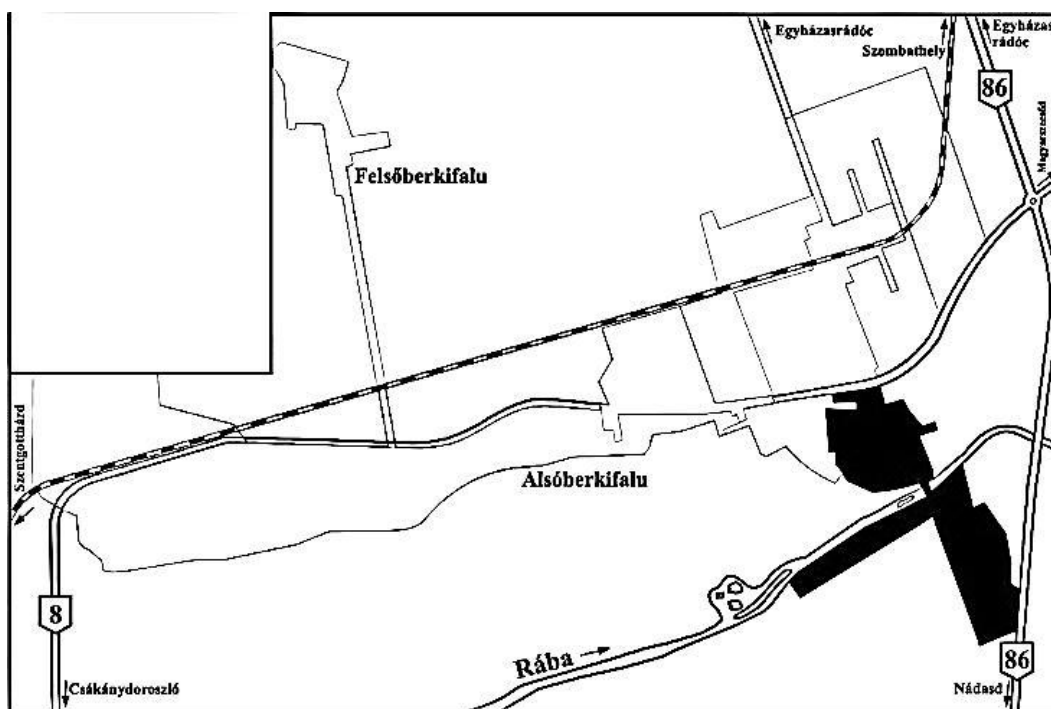
Az eredmények szöveges kiértékelése mellett térinformatikai szoftverek – ArcView, CorelDRAW – felhasználásával igyekeztem a minél látványosabb vizuális szemléltetésre is törekedni.

6. 2. Körmend egyéni választókerületei

6. 2. 1. 1. választókerület

Az 1. választókerület lakónépessége 1215 fő. A kerület részét képezi az Óváros, a Batthyány-kastéllyal, valamint a Rábától délre fekvő településrész (7. ábra). Zöldterületekkel szinte nem is rendelkezik. A város intézményeinek döntő többsége itt található meg, emellett a kiskereskedelmi üzletek legnagyobb hányada is itt van. Kulturális – Faludy Ferenc Könyvtár, Színház, Múzeum, Kiállítóterem –, oktatási – Kölcsey Ferenc Gimnázium, Kölcsey Utcai Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Dienes Lajos utcai óvoda – és számos egyéb szolgáltatással bíró intézmény otthona. Az Óvárosnak köszönhetően a városrész gazdag védett épületekben, műemlékekben és régészeti emlékekben. A közigazgatási funkciók legtöbbször is ide kötődik: Városi Önkormányzat, Bíróság, a Vas Megyei Munkaügyi Központ Körmendi Kirendeltsége, Az Ügyészség és a Földhivatal említhető. A funkcionális sokszínűség egyik kiváltó oka a kedvező megközelíthetőség. A Fő

téren a többszintes zárt beépítés jellemző, amit dél irányban haladva egyre inkább felvált a földszintes zárt, majd a Rába vonalától délre a családi házas beépítés.

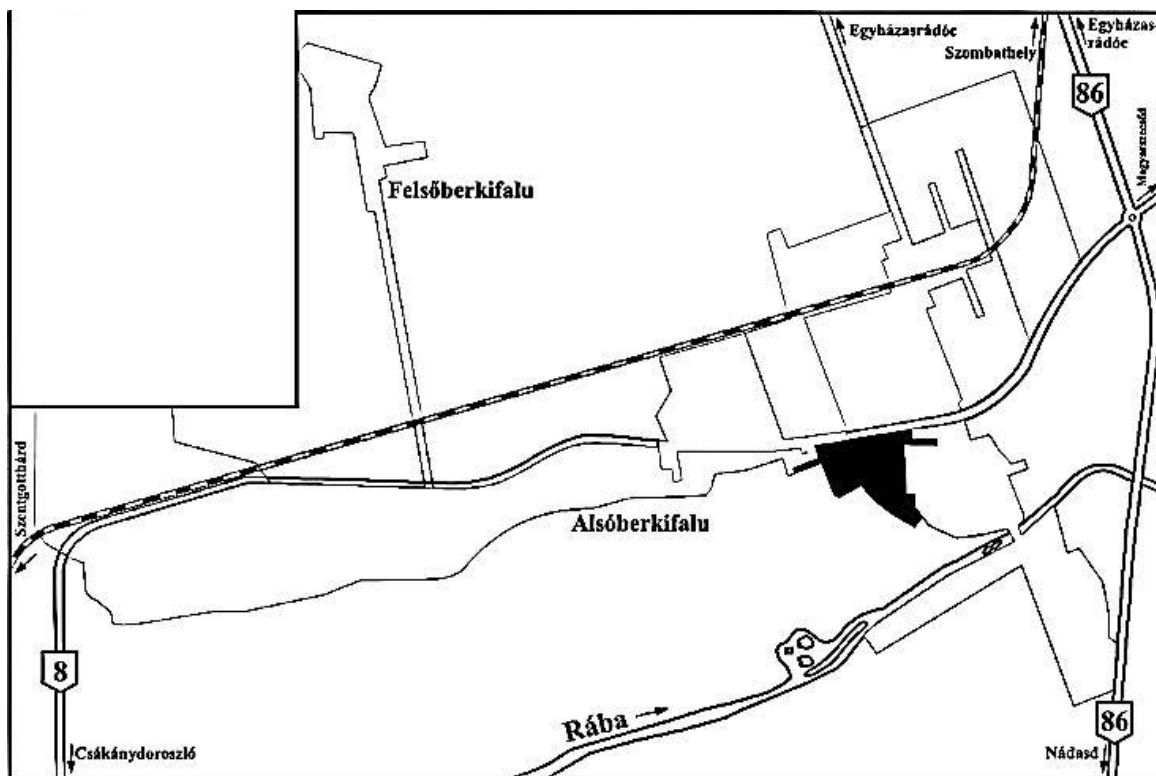


Forrás: Saját szerkesztés

7. ábra
Az 1. választókerület elhelyezkedése

6. 1. 2. 2. választókerület

A 2. választókerületben 1405 fő lakik. A város déli, délnyugati részén fekszik, de teljes terjedelmében a Rába-folyó északi partján (8. ábra). Funkciói tekintetében – a lakófunkció mellett – domináns a kereskedelem: számos nagyobb élelmiszerbolt található itt (főleg a választókerület keleti részén) és itt van a város piacának helyet adó tér is. A beépítés jellegéből fakadóan a zöldterületek nagysága itt is elenyésző. A városrész legnagyobb részében a többszintes tömbös és a lakóparcszerű beépítés a jellemző. A többszintes házak földszintjein több kisebb-nagyobb vállalkozás üzlethelyisége rendezkedett be. Egy-két utcában találkozhatunk csupán családi házakkal.

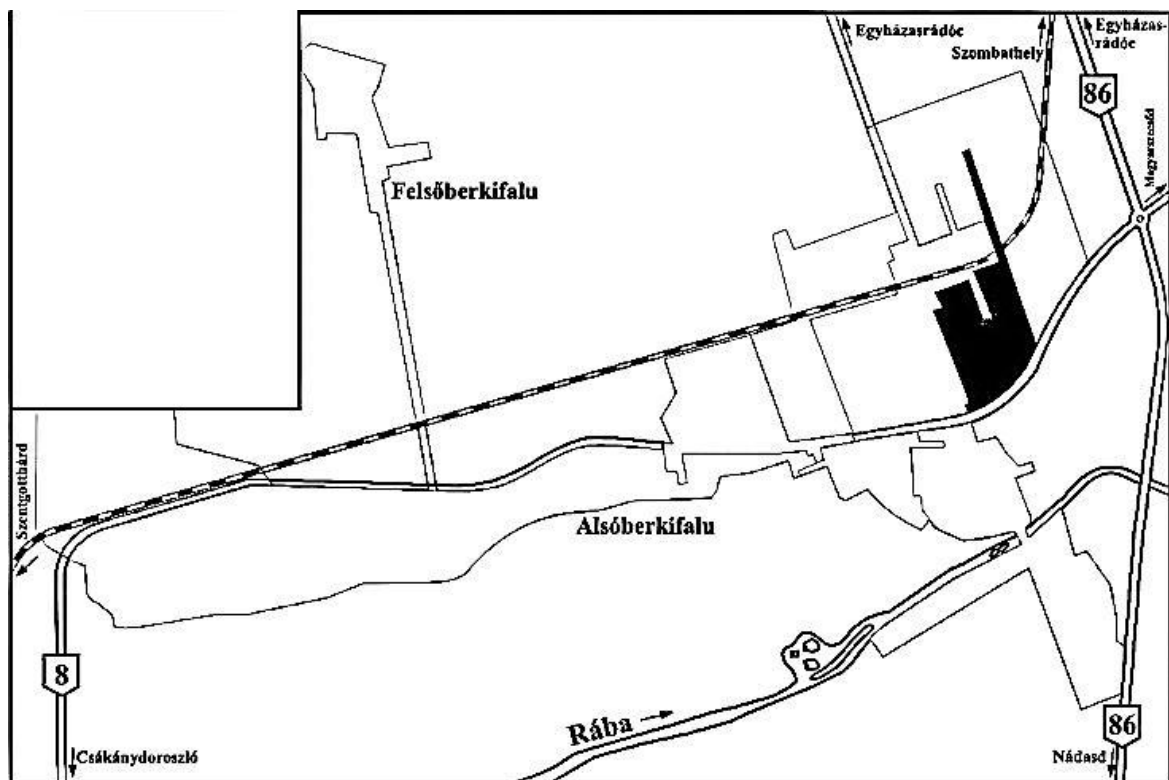


Forrás: Saját szerkesztés

8. ábra
A 2. választókerület elhelyezkedése

6. 2. 3. 3. választókerület

A választókerület a 8-as főút északi részén helyezkedik el (9. ábra), népességszáma 1423 fő. A lakótelepek építése a városon belül az 1960-as években kezdődött el (Csapó T. 2006). Ennek eredménye a többszintes tömbös beépítés, elsősorban a Bartók Béla Lakótelepen, illetve a Bartók Béla utcában. A városban itt van a maximum 3-4 emeletes „kockaházak” legtöbbje. A városrészhez tartozó északi területek beépítettségére már a családi házak a jellemzők. Legfőképpen a lakófunkció dominál a kerületen belül, de megtalálható az oktatási funkció is (Rázsó Imre Szakközépiskola és Szakiskola, Dr. Batthyányné Coreth Mária Óvoda). Közigazgatási funkciói közül a rendőrség és a tűzoltóság említhető. A zöldterületek nagysága – a mintegy 80 hektár területű Várkertnek köszönhetően – az egyik legnagyobb.

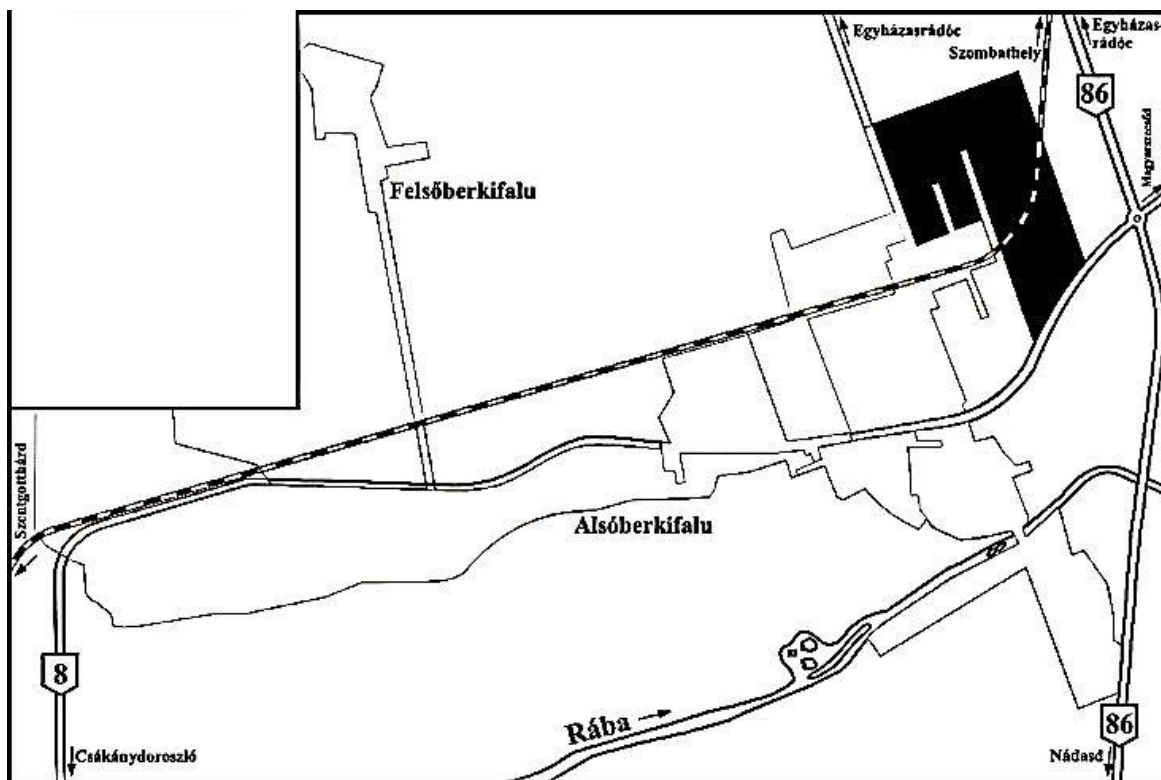


Forrás: Saját szerkesztés

9. ábra
A 3. választókerület elhelyezkedése

6. 2. 4. 4. választókerület

A város egyik kertvárosi övezete 1522 lakos otthona. A város északi, zömében – ahogyan a helyiek mondják – „vasúton túli” területeit foglalja magában (10. ábra). Családi – és kisebb részben sorházas – beépítés dominál. A lakófunkción kívül csak az oktatás jelenik meg, köszönhetően a Körmendi Rendészeti Szakközépiskolának. Egyéb funkciók igénybevételéhez a város más részeit kell felkeresni az itt élőknek. Ezért az ideköltözés egyik fontos feltétele a személygépkocsival való rendelkezés.

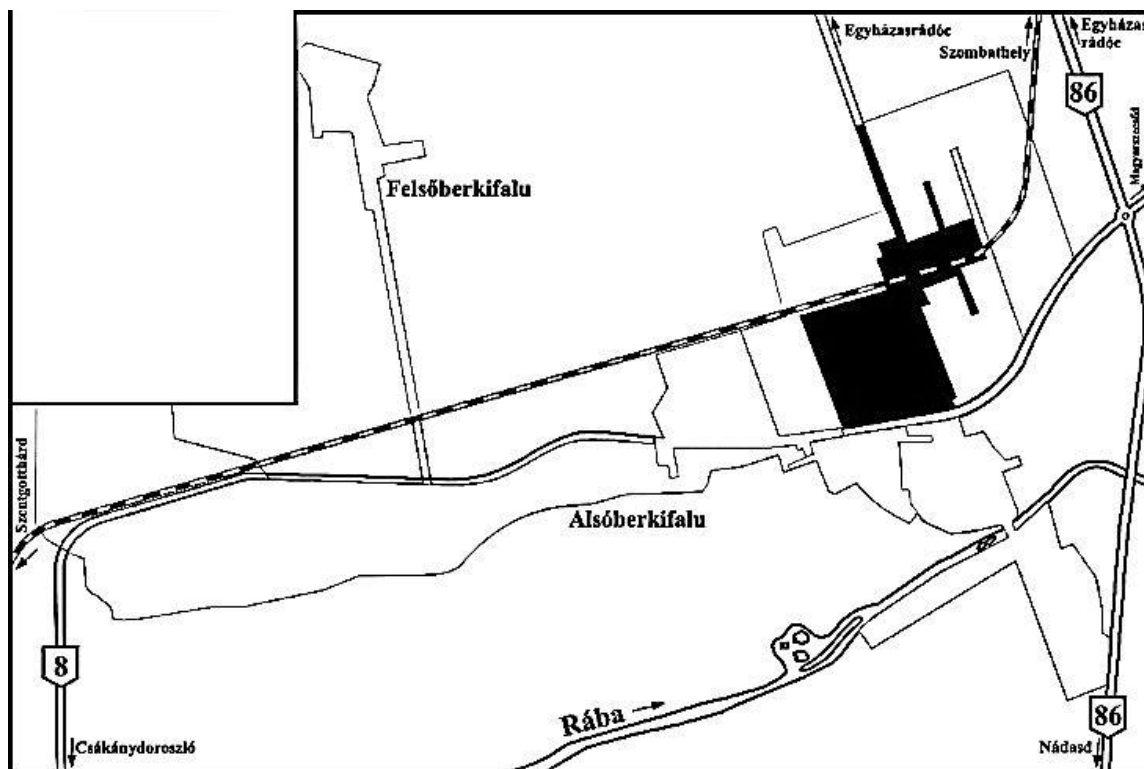


Forrás: Saját szerkesztés

10. ábra
A 4. választókerület elhelyezkedése

6. 2. 5. 5. választókerület

Körmend központi területét részben lefedő kerület (11. ábra). A városrészek közül itt a legmagasabb a lakosságszám: 1610 fő. Az 1. választókerülethez hasonlóan itt is számos funkció megtalálható, melyek vonzáskörzete a környező kistelepülésekre is kiterjed. A lakófunkció mellett jelentős az oktatási – Somogyi Béla Általános Iskola, Olcsai-Kiss Zoltán Általános Iskola –, szabadidő-eltöltési – városi uszoda, sportcsarnok – és közlekedési – vasútállomás, valamint a 2012-es év során átadott új autóbusz állomás – szerepköre. A városrész képe elég változatos. A déli részeken leginkább a többszintes tömbös beépítés a jellemző, de nagy számban jelen van a sorházas beépítés is. A vasút közelsége miatt számos, mára már bezárt ipari terület található a városrészben (malom, Styl ruhagyár). A körzet északi részén napjainkban épül ki az új kertvárosi rész a már meg lévő családi házas övezethez csatlakozva. Viszont ennek szomszédságában található meg a város másik „kockaházak” területe, ami kisebb, mint a Bartók Béla lakótelep, de még így is jelentősen befolyásolja a kerület lakónépességének létszámát.

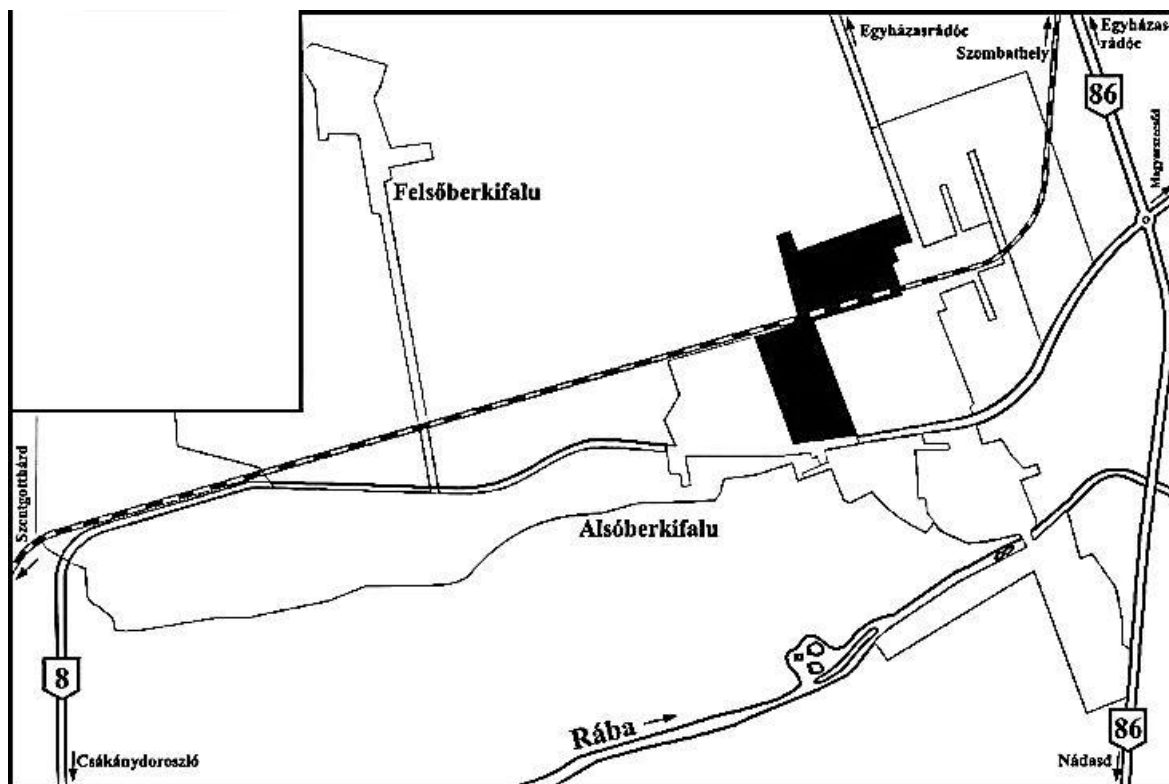


Forrás: Saját szerkesztés

11. ábra
Az 5. választókerület elhelyezkedése

6. 2. 6. 6. választókerület

A városközpontot érintő másik kerület (12. ábra). 1559 lakosával a második legnépesebb. A vasúttól délre fekvő részének jellemző beépítettsége a tömbházas, míg az északra fekvő része a város külső lakóövéhez csatlakozik. Ennek beépítése családi házas, kertvárosi terület, amelyhez szorosan kapcsolódik Körmend legnagyobb kiterjedésű ipari területe, ami több kisebb - nagyobb céget foglal magába (p. Körmend egyik legnagyobb gyára, az Egis Nyrt, továbbá az ADA Hungaria Kft. stb.). A két terület kapcsolódásánál gondosan figyeltek arra, hogy a lakó- és az ipari terület között legyen egy zöldövezeti sáv. Amennyiben a közlekedési hálózatok jobban kiépülnének a területen, akkor műszaki színvonalát tekintve az ipari terület ipari parkká nőhetné ki magát. A kerületben a kereskedelmi és az intézményi felszereltség kedvezőtlen, csak egy-két kisebb bolt és egy óvoda található. Legfőbb funkciója a városrésznek a lakófunkció, amely mind a mai napig erősödik új házak építésének köszönhetően.



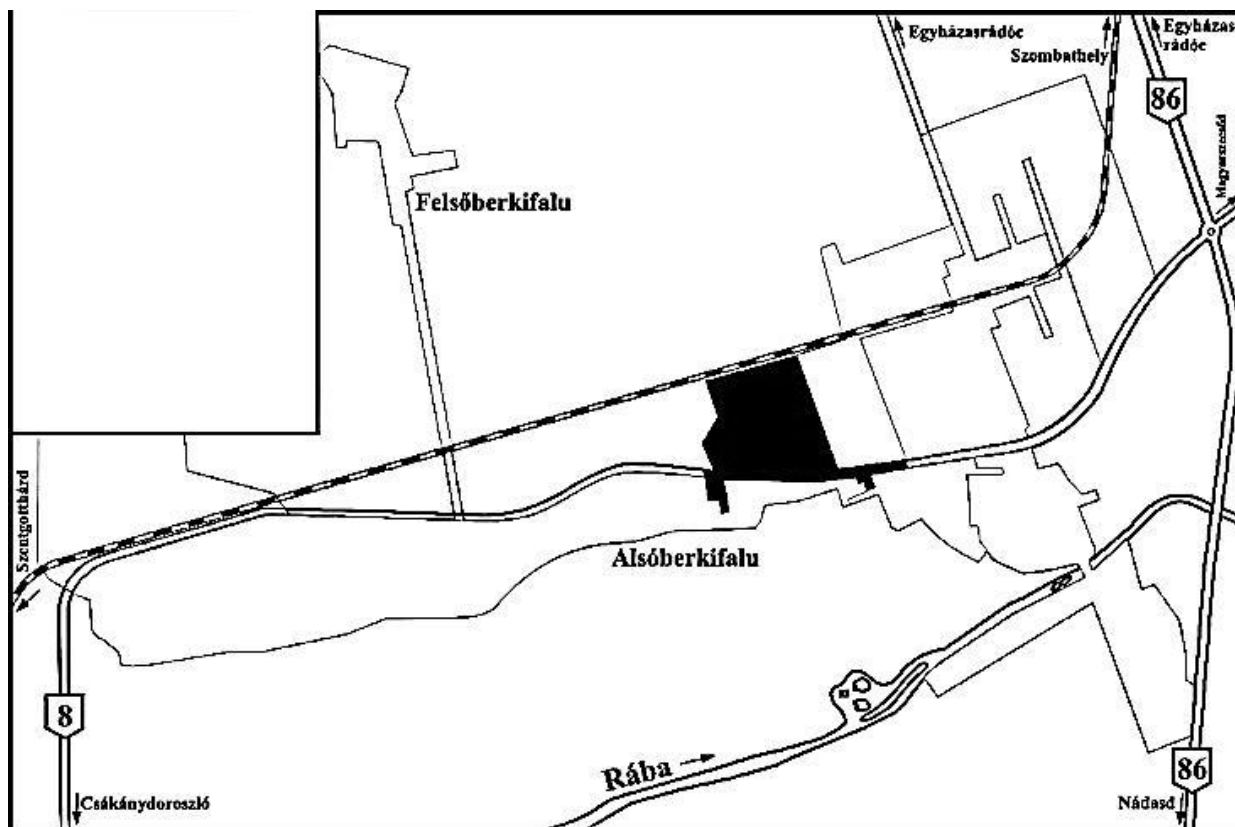
Forrás: Saját szerkesztés

12. ábra

A 6. választókerület elhelyezkedése

6. 2. 7. 7. választókerület

A városon áthaladó vasútvonal és a 8-as számú főút által határolt, központi fekvésű terület (13. ábra). Lakosainak száma 1393 fő. A tömbös beépítés már csak nagyon kis arányban van jelen: a kerület legnagyobb hányadát a családi és sorházas beépítés jellemzi; északi része szinte teljes egészében sorházakból áll. A kereskedelmi és intézményi funkciók szinte teljesen hiányoznak. A lakófunkció mellett az egyedüli meghatározó szerepkör az egészségügyi, mivel a kerületen belül van a városi kórház és a mentőállomás. A városrész legnagyobb zöldterületi része a Béke Park.

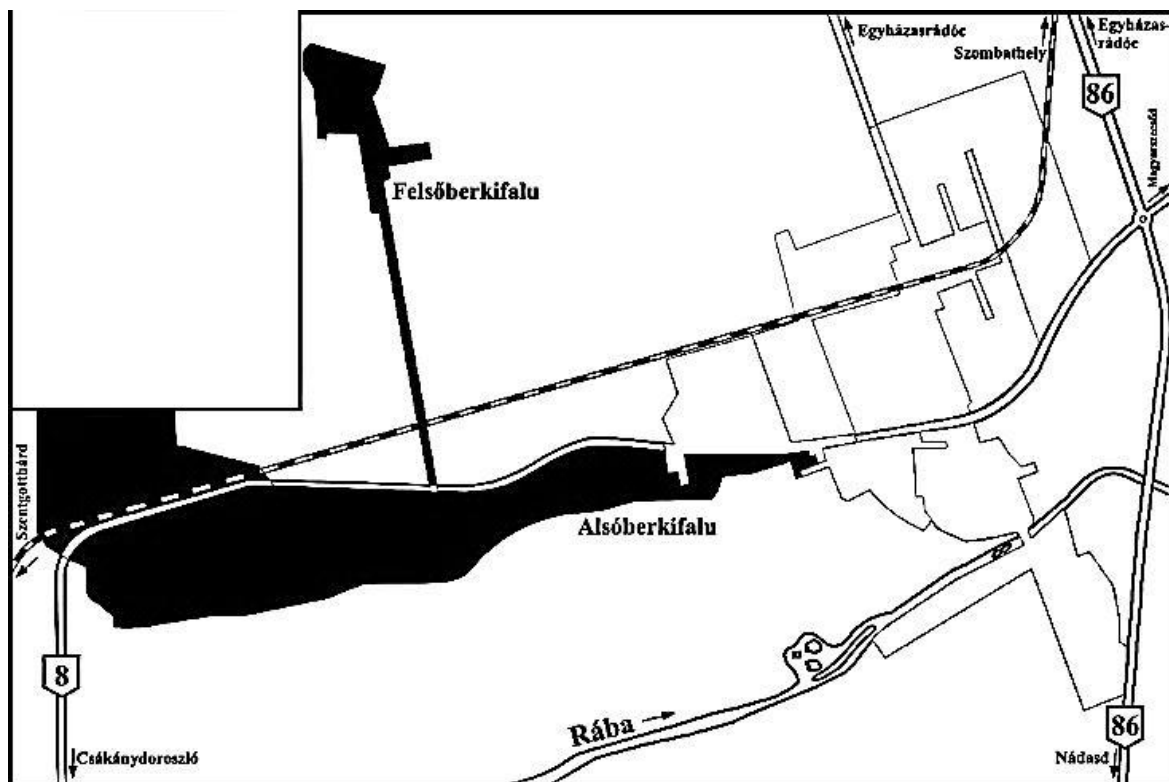


Forrás: Saját szerkesztés

13. ábra
A 7. választókerület elhelyezkedése

6. 2. 8. 8. választókerület

A legnagyobb területű, ugyanakkor legalacsonyabb népességszámú választókerület (1146 fő), ami a városhoz csatolt, egykor önálló településekből tevődik össze. Alsóberkifalu a központi belterülethez tartozik még, Horvátnádálja és Felsőberkifalu besorolása már egyéb belterület (14. ábra). Alsóberkifalura a családi házas beépítés a jellemző, elsősorban alacsonyabb jövedelmű, jelentős arányban a cigány kisebbséghez tartozók otthona. Felsőberkifalu falusias lakókerület, fésűs beépítéssel; jelentős nagyságú a területen a mezőgazdasági művelést igénylő föld. A városrész megközelítése nagyon kedvezőtlen, térben a város többi részétől elkülönül. Horvátnádálja a városközponttól nyugatra helyezkedik el, mára – az ipar terjeszkedésének köszönhetően – összenőtt a várossal. A városrész fő utcája merőleges a 8-as számú főútra. A falusias jellegű beépítés mellett napjainkra megjelent a kertvárosias jelleg. Mindhárom településrészre igaz, hogy hiányoznak a közösségi és szolgáltató központok, közösségi terek.



Forrás: Saját szerkesztés

13. ábra
A 8. választókerület elhelyezkedése

7. A társadalmi alapfunkciók működési és területi jellegzetességei

7. 1. Munka

A munka, mint társadalmi alapfunkció jelentőségét az adja, hogy meghatározza az egyén vagy csoport helyét a társadalmi hierarchiában, valamint a többi alapfunkcióval szembeni magatartását is. Az egyes csoportok – a munkamegosztás jellegétől függően – eltérő mértékben hatnak a környezetükre, más módon és mértékben veszik igénybe a többi alapfunkciót és az azokkal szembeni elvárásaik is különbözőek (BERÉNYI I. 1997). Mindez természetesen összefügg a munkavégzés által megszerezhető jövedelem nagyságával. Mind a magasabb, mind pedig az alacsonyabb kereset alapjaiban változtathatja meg az egyén vagy csoport igény szintjét: más szempontok vezérlik őket a megfelelő lakás kiválasztásában, másfajta szabadidős tevékenységek, szolgáltatások válnak elérhetővé vagy éppen elérhetetlenné a sok, illetve kevés pénz által stb. Vagyis: igen eltérő életmódok kialakulásában működik aktívan közre.

Körmend 8 választókerületében számottevő eltérések rajzolódnak ki a társadalmi munkamegosztás révén megszerzett jövedelem, illetve a munkanélküliségi ráta alapján. A megkérdezettek egynegyede rendelkezik legalább 150 ezer Ft-os havi nettó jövedelemmel a 6. választókerületben, míg a 2. körzetben csupán 12,5%-uk. Nagyon érdekes, hogy a jövedelem nagysága és a munkahellyel való elégedettség között mégsem mutatható ki sztochasztikus kapcsolat: éppen a 2. körzet lakói a leginkább elégedettek jelenlegi munkahelyeikkel (5. táblázat).

5. táblázat

A havi nettó jövedelem és a munkahellyel való elégedettség választókerületek szerinti különbségei Körmenden

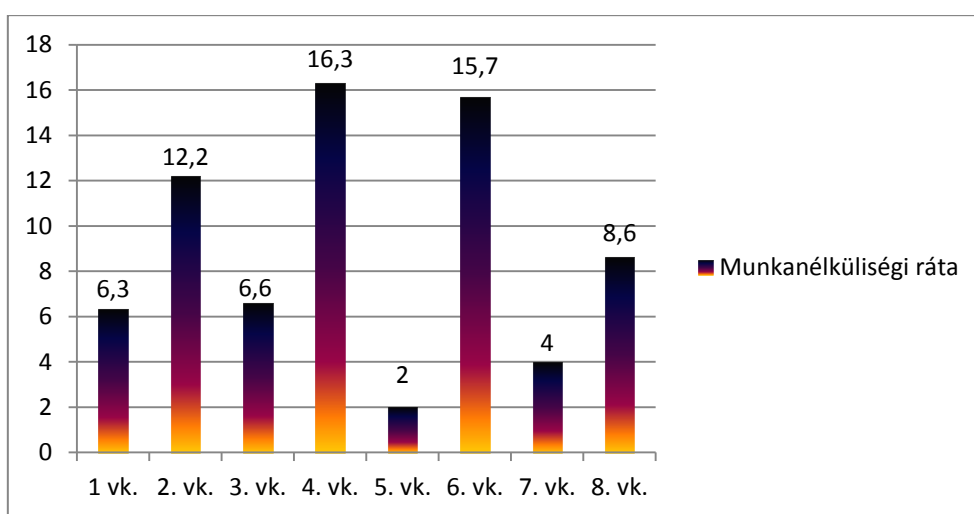
Választókerületek	150 ezer Ft-nál magasabb havi nettó jövedelemmel rendelkezők aránya (%)	„Mennyire szereti jelenlegi munkahelyét”? kérdésre adott átlagpontszámok (1-5)
1. választókerület	14,1	3,7
2. választókerület	12,5	4,1
3. választókerület	19,1	3,9
4. választókerület	14,2	3,7
5. választókerület	22,7	3,7
6. választókerület	25,0	3,9
7. választókerület	18,1	3,6
8. választókerület	16,6	3,7
Korreláció: -0,09		

Forrás: saját számítás

Laza pozitív korrelációt mutatható ki ugyanakkor a munkahellyel való elégedettség és az iskolai végzettségnek megfelelő munkakör betöltése között (0,3) – Körmenden a megkérdezett munkavállalók több mint fele dolgozik képesítésének megfelelő munkahelyen – , s meglehetősen szoros az elégedettség és a szellemi foglalkozásúak arányának vonatkozásában (0,5). Ez utóbbi mutató esetében is nagyok a területi különbségek, ám az elmondható, hogy a szellemi tevékenységet folytatók aránya – a 7. választókerület kivételével (49%) – mindenütt magasabb a fizikai munkát végzők arányánál. A 7. választókerület a 8-as főutat szegélyező többszintes lakóépületeket követő sorházak és családi házak övezete, a kórház környékén több, régi építésű klasszikus sátoztetős kockaházzal; a város kisebb presztízsű lakóövezete. A különbség az 5. körzetben a legjelentősebb: itt a munkavállalók 70%-a a tercier vagy kvaterner szektorban tevékenykedik. A megkérdezett aktív keresők túlnyomó része a város közigazgatási határain belül dolgozik, a város 8. választókerületében (becsolt települések) arányuk 90% feletti, míg a dominánsan lakófunkciójú, emeletes tégl- és panelházak 3. körzetben 66,6%-uk, ám így is jóval túl a fele-fele arányon. A városon kívüli

munkahelyek főképp Szombathelyen, Szentgotthárdon, néhány környező községben, valamint ausztriai településeken koncentrálnak.

Az empirikus kutatás során megkérdezett aktív korú helyi lakosok közül legtöbben a 4., legkevesebben pedig az 5. választókerületben vannak munka nélkül (13. ábra). Pedig a 4. kerület – s annak is a centrumtól legtávolabb fekvő utcái – morfológiai jegyei alapján jómódú városrésznek számít: nagy alapterületű családi házas övezet, igaz, e lakóépületek zömében a rendszerváltozás utáni esztendők során épültek ki. Az 5. választókerület tömbös beépítésű, elsősorban az 1970-es és 1980-as években népesült be, humán erőforrásának jelentékeny hányada már több évtizede dolgozik.



Forrás: saját szerk.

13. ábra
A munkanélküliek aránya Körmend egyéni választókerületeiben

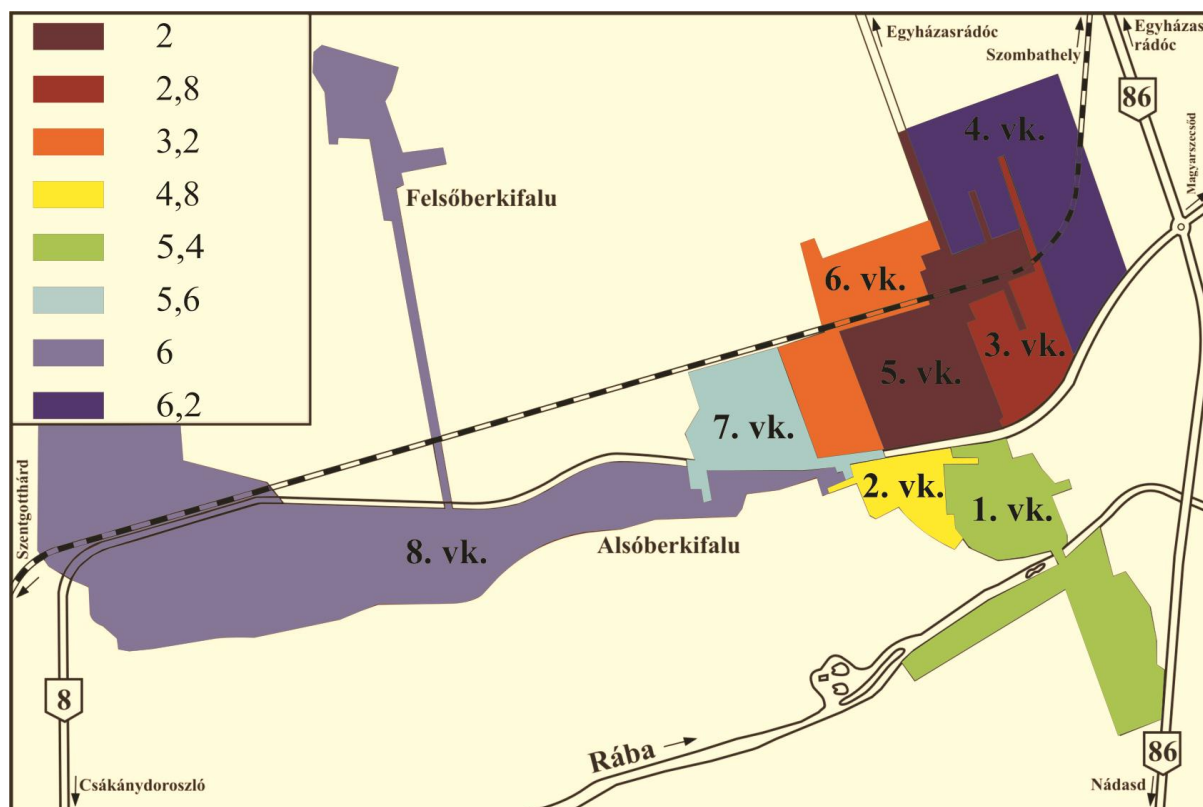
A városnak vannak kifejezetten fiatalos, illetve nyugdíjas negyedei. A nyugállományban lévők magas aránya jellemzi az Óvárost magában foglaló 1. választókerületet (79,1%), és a 4. kerületnek a centrumhoz közelebb eső, régi családi házas beépítésű részét (80%). A lakónépességnek mindössze 47%-át alkotják viszont a 6. és 51%-át a 8. körzetben. Főképp ez utóbbi tűnik meglepőnek, hiszen ez Körmend csatolt, egykor önállóként számon tartott településeiből áll, amelyek tipikus falusi morfológiával rendelkeznek. A magyarázat az, hogy – elsősorban Alsóberkifaluban és Felsőberkifaluban – jelentős a beköltöző cigány kisebbség részaránya.

A munkának, mint társadalmi alapfunkciónak, s egyben, mint mutatócsoportnak a választókerületek összesített rangsorolásához felhasznált „mutatói” a következők:

- munkanélküliségi ráta

- szellemi foglalkozásúak aránya
- munkahellyel való elégedettség átlagértékei
- 150 ezer Ft feletti havi nettó jövedelműek
- saját jövedelemmel rendelkezők családonkénti létszáma.

Az öt változó alapján rangsorolt választókerületek összesített átlaghelyezései alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a munka, mint társadalmi alapfunkció gyakorlásával, működésével kapcsolatosan legkedvezőbb helyzetben az 5. választókerület van (14. ábra). Az itt élő helyi közösség körében a legalacsonyabb a munkanélküliség, arányaiban itt a legtöbb a szellemi foglalkozású, ők érzik leginkább úgy, hogy végzettségüknek megfelelő munkát végeznek, jövedelmeik a városrészek közül a második legmagasabb. A családonkénti saját jövedelemmel rendelkezők száma alapján ugyan a középmezőnyben foglal helyet, de így is az 5. kerület öt kérdésből hármat „megnyert”. A kedvező helyzet a városrész morfológiai képéből nem következtethető ki. Több, a város egykor jelentős munkáltatójának számított telephely is üresen, lepusztultan áll. Lakóépületei nagyon vegyesek, de semmiképp nem tartoznak a leginkább privilegizáltak közé. Sőt, etnikai összetételében a romák aránya több körzet értékénél is magasabb.



14. ábra

A munka, mint társadalmi alapfunkció működésének területi különbségei Kőrmenden

7. 2. Lakás

A lakófunkciót fejezi ki a szociálgeográfiai értelemben vett lakás, pontosabban, hogy mit jelent az ember vagy meghatározott csoportja számára „lakni”. Tehát nem csupán a lakásellátottság vagy a lakásállomány színvonala a feladat, hanem cél a lakókörnyezetet jellemző tényezők meghatározása, amelyek befolyásolják az ember magatartását a lakóhellyel és a többi alapfunkcióval kapcsolatban is (BERÉNYI I. 1997).

Körmenden a lakosság túlnyomó hányada saját maga által tulajdonolt lakásban, illetve házban él. (Ebbe a kategóriába soroltam be azokat a megkérdezett egyéneket is, akik szüleikkel közös otthonban laknak.) A 8. választókerületben ez az arány 100%, de a város történelmi magját takaró 1. körzetben is 82%, ami a legalacsonyabb arány. Itt a legmagasabb ugyanakkor az önkormányzati lakások és az albérletek aránya (8, ill. 7%). Mindkét kategória részaránya lényegében elenyésző a város egyéb pontjain. Az egy lakásban, házban élők átlagos száma 3 fő. Legtöbben a szinte tisztán lakófunkciójú, déli felében tömbházas, északi felében régebbi építésű családi házas beépítésű 6. kerületben (3,45), továbbá a csatolt településrészekben élnek (8. kerület) egy fedél alatt (3,28). Meglepő, hogy a város másik, túlnyomórészt 3, illetve 4 emeletes téglá- és panelházakból álló része (3. választókerület) mutatja a legalacsonyabb értéket (2,71). A Bartók Béla lakótelep, Bartók Béla utca, valamint a 8-as főútnak a Várkerttel szemben lévő oldalán húzódó „kockák” lakói egyre inkább az idősebb korosztályokhoz tartoznak már, gyermekeik is felnőttek, akik rendszerint már önálló életet élnek. Jellemző itt a viszonylag kisméretű lakásokban együtt élő idős házaspár képe. Ebben a településrészben a harmadik legalacsonyabb a lakásonkénti átlagos szobaszám (2,94), míg öt választókerületé is bőven három fölötti. (A szobák számának megállapítása nem az alapterületük, hanem az elkülönülő, önálló helységek alapján történt. Nem rögzítettem tehát félszobákat stb.)

Közepesen erős korreláció mutatható ki a lakások alapterületének nagysága és a lakókörnyezettel való elégedettség között (6. táblázat). Rendszerint minél nagyobb a család otthona, annál inkább tűnnek elégedettnek is a környékkel. Ennek oka, hogy a magasabb alapterület általában családi házas beépítést takar, melyek jellemzően kertvárosi, zöldövezeti területen fordulnak inkább elő vagy pedig falusias környezetben, mint a 8. választókerület. Kivétel ezúttal is akad: a 2. választókerületben élők a leginkább elégedettek a lakókörnyezettel, noha lakásaik átlagosan a legkisebb méretűek. Viszont a város frekventált, központi fekvésű részében élnek, közel nagyobb élelmiszerüzletekhez, szolgáltató

kisvállalkozásokhoz, ráadásul folyamatosan bővülő lakóparkos beépítéssel is rendelkezik. (A lakópark átlagos lakásméretei szintén nem túl nagyok.)

6. táblázat

A lakások, házak alapterületének és a lakókörnyezettel való elégedettségnek választókerületek szerinti különbségei Kőrmenden

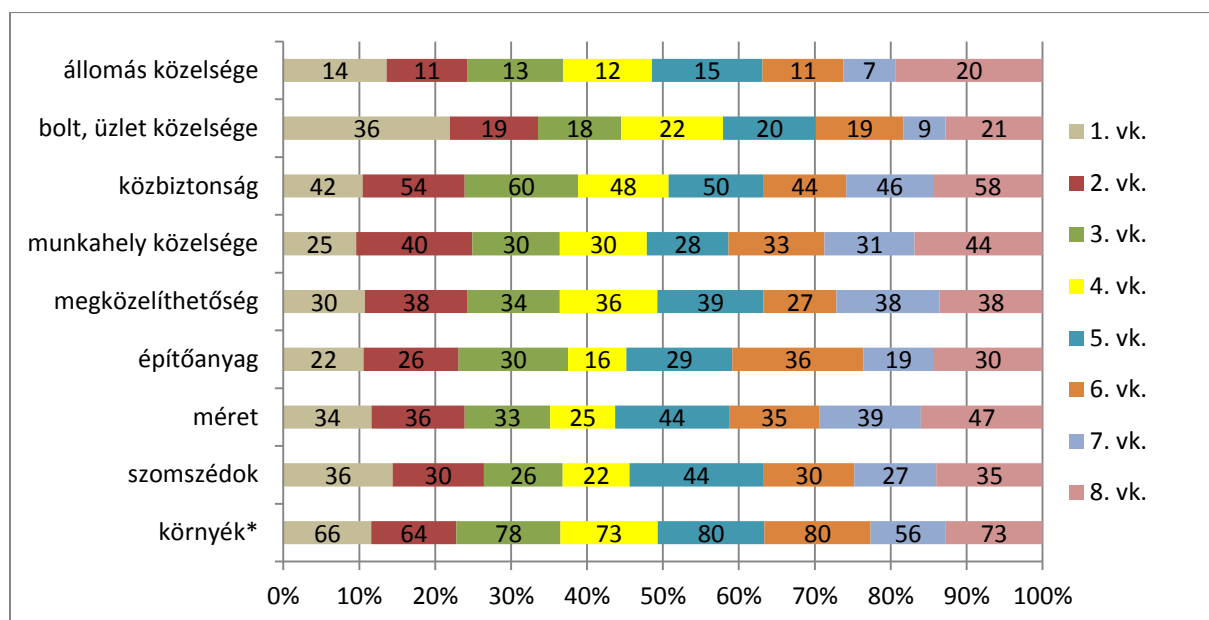
Választókerületek	Lakás/ház átlagos alapterülete (m ²)	„Mennyire elégedett lakókörnyezetével?” kérdésre adott átlagpontszámok (1-5)
1. választókerület	90,8	3,9
2. választókerület	72,3	4,1
3. választókerület	92,2	4,1
4. választókerület	107,1	4,2
5. választókerület	101,5	3,8
6. választókerület	97,9	3,9
7. választókerület	88,3	4,0
8. választókerület	104,5	4,0
Korreláció: 0,53		

Forrás: saját számítás

Az elköltözni vágyók aránya mindezek ellenére mégsem túlságosan alacsony: a 2. választókerületben a megkérdezettek 23%-a, az 5.-ben 21%-a tervezi, hogy a közeljövőben otthont cserél. Ez utóbbi érthető: itt a legkevésbé elégedettek lakókörnyezetükkel a lakók. A 2. kerület viszont magyarázatra szorul, hiszen a lakosság teljesen elégedett lakásának közelebbi környezetével. Véleményem szerint a kapott eredménynek az az oka, hogy bár a környékkel nincs problémájuk a lakóknak, saját lakásukkal már igen. Elsősorban nem is annak méretével – hiszen az elköltözés szempontjai közül számukra egyáltalán nem ez a legfontosabb (15. ábra) –, hanem az udvar és kert hiányával (lásd később).

Valamennyi kerületnél a legfontosabb szempont az új lakás vagy ház kiválasztásában a megfelelő környezet. Közülük is kiemelkedik az 5. és 6. számú körzet, a város két legnépesebb része öt megkérdezettből négyen megjelölték ezt az opciót (több válasz bejelölésére volt mód). Legkevésbé a vasút – és autóbusz-állomás közelségét vennék figyelembe a költözni vágyók, szinte minden választókerületi kérdőívek esetében ez a legritkábban megjelölt indok, de azért a városnak a centrumtól távolabb fekvő területein (8. kerület) a válaszadók 1/5-e ezt is megemlítette. Fontos szempont ugyanakkor mindenhol a megfelelő közbiztonság, a családi házas beépítésű vagy azzal is számottevő arányban rendelkező kerületekben (5. és 8.) a lakásméret és a szomszédok. A kereskedelmi funkciókat szinte teljesen nélkülöző 7. kerület lakói számára egyáltalán nem mérvadó szempont a költözés során sem a boltok, üzletek elérhetősége, a vasút és autóbusz közelsége (jelenlegi

lakóhelyükhöz közel van). Vagyis nem mondható el az, hogy „az ellentétek vonzzák egymást”: a kis lakásban élők számára nem a méret a fontos, míg az eleve nagyobb lakásokban élőknek igen, ahol eddig sem volt minden sarkon üzlet, ott a lakók az esetleges új lakóhelyükön sem várják el ezt stb.

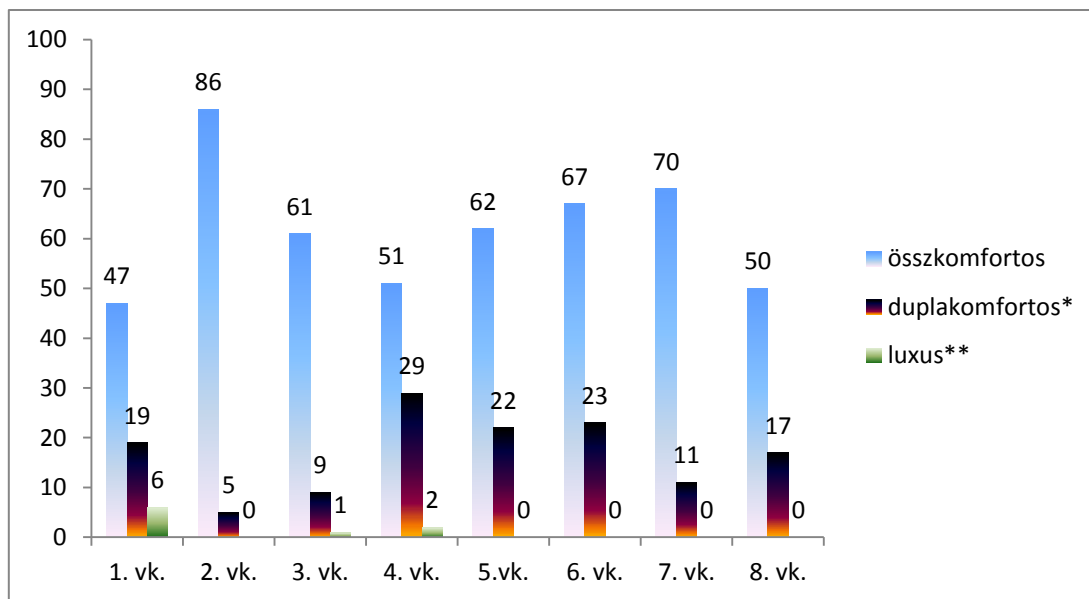


*környék: zöldövezet, csend, nyugalom, ipari területektől való távolság stb.

Forrás: saját szerk.

15. ábra
Elköltözés esetén az új lakás kiválasztásában szerepet játszó tényezők
említési gyakorisága választókerületenként

A kerttel, udvarral rendelkező háztartások aránya a családi házas körzetekben értelemszerűen igen magas (8. vk.: udvar: 99%, kert: 71%, 4. kerület: udvar: 96%, kert: 77%), míg a tömbházas, illetve belvárosi részeken alacsony, s messze a legrosszabb a helyzet a 2. választókerületben (udvar: 13%, kert: 7%). Ami a lakások komfortfokozatát jelenti, szintén itt a legalacsonyabb a duplakomfortos lakások aránya is (16. ábra). Maguknak az összkomfortos lakásoknak az összesített aránya is meglehetősen alacsony: három választókerület esetében is 50% körül vagy az alatt mozog. Ezek egyrészt a falusias jellegű területeknek, illetve az óváros igen öreg, nem egy esetben száz évesnél is idősebb lakóépületeinek tudható be. Az összkomfortos és duplakomfortos lakások aránya közötti olló a 4. választókerületben a legzártabb, ami azt jelenti, hogy bár a megkérdezetteknek csak alig fele él összkomfortos otthonban, viszont az újonnan épített lakásokat tulajdonosaik még magasabb komfortfokozatúvá építik.



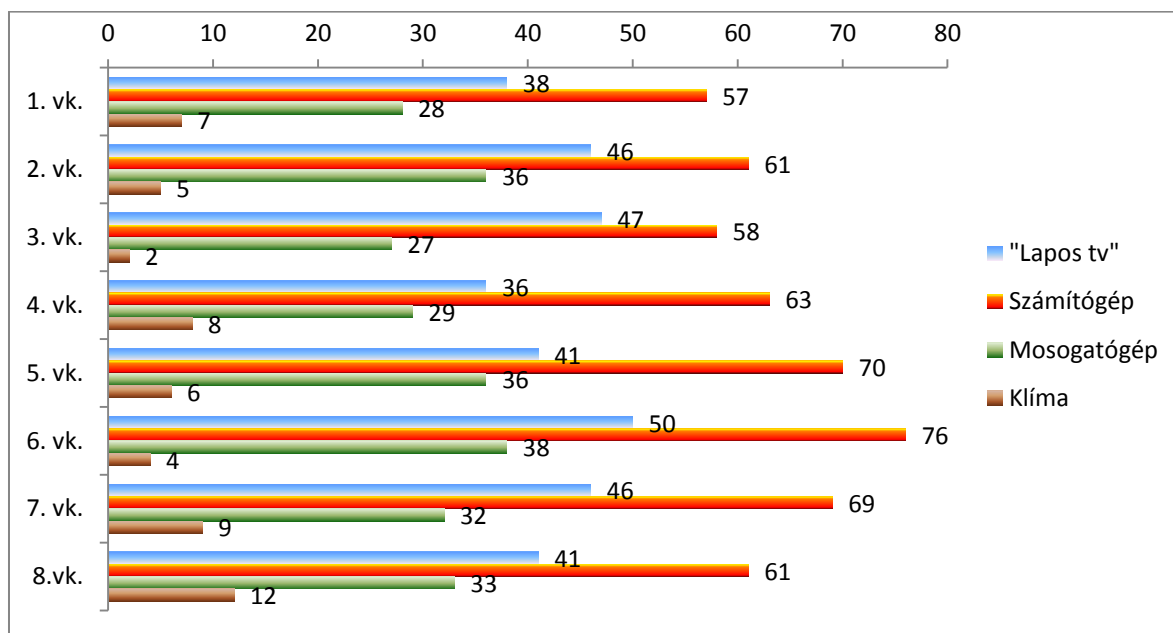
duplakomfort: 2 fürdőhelyiség, 2 WC; luxus: + biztonsági rendszer, klimatizáltság

Forrás: saját szerk.

16. ábra

Az összkomfortos, duplakomfortos és luxuslakások aránya választókerületenként

A lakások felszereltségének elemzésével következtetni lehet az ott élők életminőségére, anyagi lehetőségeire. Ezért igyekeztem olyan eszközök, berendezések iránt is érdeklődni, amelyek nagy értékűek (vagy működtetésük költséges), mint például pl. plazma, LCD vagy LED tv, asztali számítógép, mosogatógép és klímaberendezés (17. ábra).



Forrás: saját szerk.

17. ábra

A megkérdezett háztartások felszereltsége választókerületenként (%)

Nyilvánvalónak tűnt számomra ebből következően, hogy az ezen eszközökkel magasabb arányban felszerelt lakások, illetve a 150 ezer Ft-nál magasabb havi nettó jövedelemmel rendelkezők aránya között szoros korrelációt tudok megállapítani. A tv, számítógép és mosogatógép esetében ez többnyire igaz is, bár csak az asztali computerek és a jövedelmi viszonyok között van igazán jelentős kapcsolat. A klímaberendezéssel rendelkező lakások és a magas jövedelem között azonban negatív irányú gyenge korreláció van (7. táblázat). A csatolt településekből álló, fésűs beépítésű, falusias 8. választókerületben működik arányaiban a legtöbb klímaberendezés, noha itt él a legkevesebb olyan személy, aki rendelkezik saját jövedelemmel (a megkérdezettek 77%-a), a jövedelem nagysága tekintetében 4. a 8 városrész közül és munkanélküliségi rátája is a 4. legmagasabb. Szintén a középmezőnyben foglal helyet a családon belüli saját jövedelemmel rendelkezők aránya tekintetében is. Csupán a klíma kapcsán ennyire túlerepresentált a 8. körzet, a többi tartós fogyasztási cikk esetében a választókerületek rangsorában inkább a hátsó mezőnyben van.

7. táblázat

Egyes háztartási berendezések és a 150 ezer Ft havi nettó jövedelemmel rendelkezők aránya közötti korrelációs kapcsolatok

	„Lapos tv”	Asztali számítógép	Mosogatógép	Klíma-berendezés
150 ezer Ft havi nettó jövedelem felett keresők aránya	0,52	0,78	0,47	-0,33

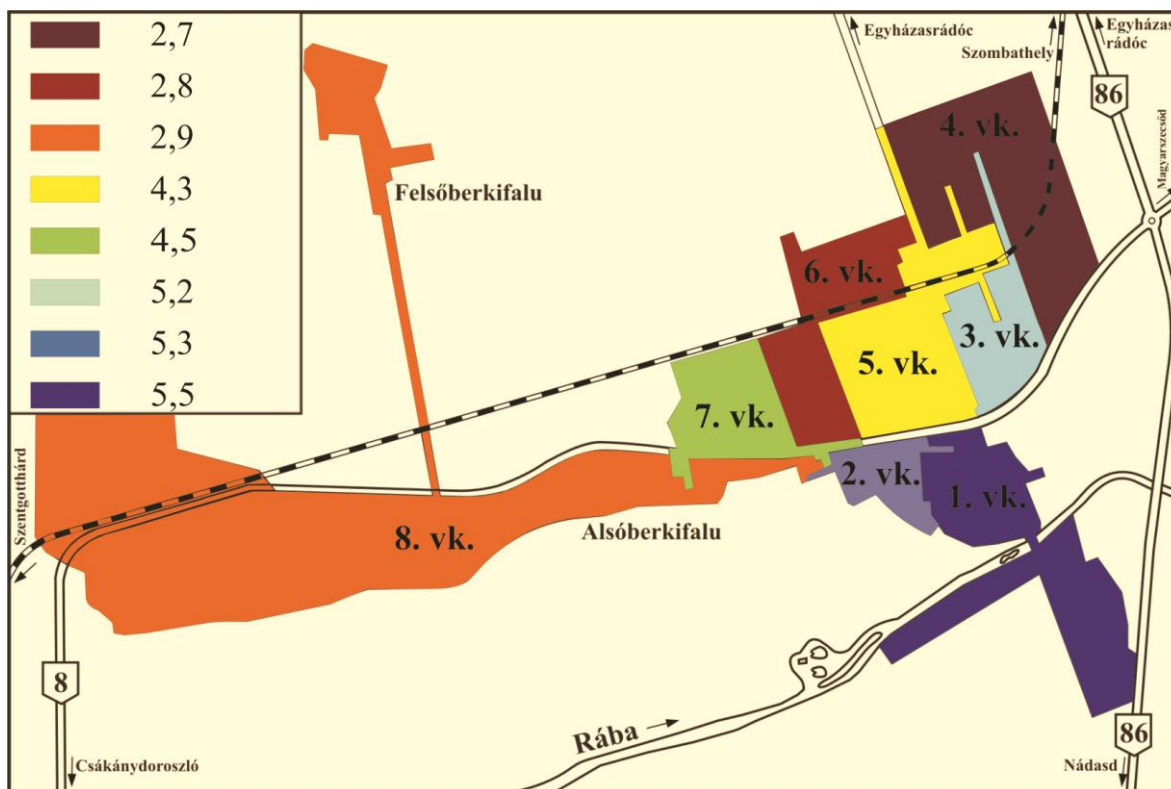
Forrás: saját számítás

A lakásnak, mint társadalmi alapfunkciónak, s egyben, mint mutatócsoportnak a választókerületek összesített rangsorolásához felhasznált „mutatói” a következők:

- lakással/házzal való elégedettség átlagértékei
- lakókörnyezettel való elégedettség átlagértékei
- duplakomfortos és luxuslakások aránya
- „lapos tv”-vel, asztali számítógéppel, internettel, mosogatógéppel és klímaberendezéssel ellátott lakások aránya.

A lakókörnyezettel, lakással és annak felszereltségével leginkább a 4. választókerület megkérdezett egyénei elégedettek (18. ábra). Ez Körmend egyik kertvárosi övezete. Ők kedvelik leginkább otthonaikat, azok valamennyi választókerület közül átlagosan itt a legnagyobb alapterületűek, ebben a városrészben a legalacsonyabb az elköltözni akarók aránya és szintén első helyen állnak a lakókörnyezettel való megelégedettség tekintetében is.

A körzetek rangsorában a központi fekvésűek szerepelnek a leggyengébben, s ezt nem tudja ellensúlyozni az sem, hogy a település klasszikus centrumában, a történelmi belvárosban, a Batthyány-kastély és a Kastélypark közelében laknak. A lakások régi építésűek, nehezen modernizálhatóak és többnyire kicsik. Összességében azt mondhatjuk, hogy a 8-as főúttól délre lakók sokkal inkább elégedetlenek otthonaikkal, mintsem a főút északi oldalán élők, kivétel ez alól a 8. kerület, amely nincs „szigorúan” egybeépülve a város többi részével.



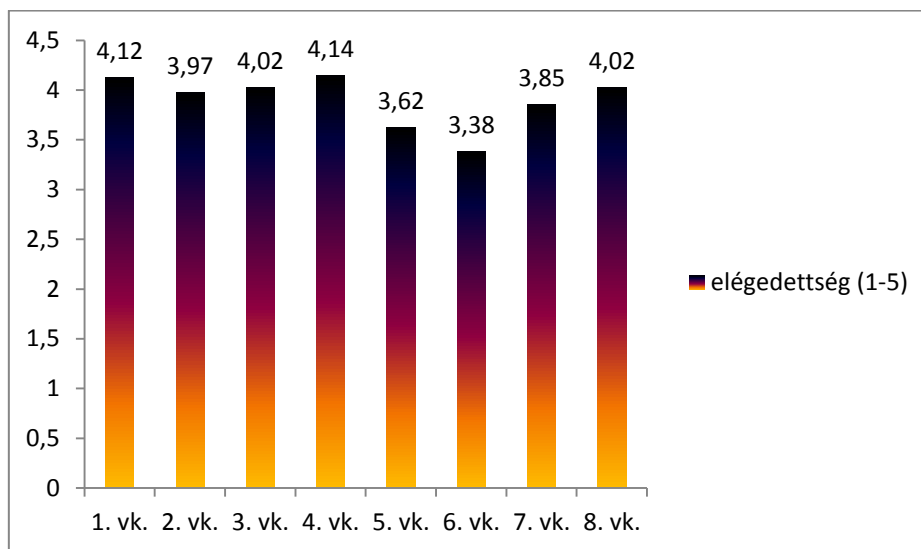
18. ábra

A lakás, mint társadalmi alapfunkció működésének területi különbségei Körmenden

6. 3. Ellátás – szolgáltatás

A német nyelvterület szociálgeográfiai irodalma egy alapfunkcióban foglalja össze azokat a társadalmi tevékenységeket, amellyel egy adott terület népessége „ellátja magát”, gondoskodik magáról (BERÉNYI I. 1997). Az ellátás – szolgáltatás intézményeinek telephelyválasztása függ a felvevőpiac nagyságától és minőségétől, illetve a funkció gazdasági potenciáljától, nevezetesen, hogy elbírja-e a diffúzióból adódó átmeneti veszteséget. A kínálati oldal aktivitását (beruházás, felújítás, szerkezetváltás stb.) alapvetően a

gazdasági feltételrendszer határozza meg. A szociálgeográfia elsősorban azokra az összefüggésekre koncentrál, amely a fogyasztók és az alapfunkció területi elhelyezkedéséből adódik, mert ennek van csoportspecifikus sajátossága (BERÉNYI I. 1997). A felmérés során ezért fontos szempont volt annak vizsgálata, hogy az egyén hol veszi igénybe az egyes szolgáltatásokat (településen belül és kívül), illetve hogy mennyire elégedett magával az ellátással. A válaszok alapján az rajzolódik ki, hogy azon szolgáltatásokból, melyeket több helyen is igénybe lehet venni (pl. napi és nagyobb bevásárlás, fodrász, autószerelő, bank, gyógyszertár stb.) és ebből kifolyólag közelebb van a lakóhelyéhez, az elégedettség mértéke magasabb, mint azoknál, melyekből a városban csak egy-egy fordul elő (pl. posta). Ez annak tudható be elsősorban, hogy az egyén válogathat a lehetőségek közül és a számára legmegfelelőbbet fogja választani. Kivétel természetesen, ha a nyújtott szolgáltatás színvonala nem megfelelő a lakosság túlnyomó része számára. Hiába van például számos butik, üzlet a városban, a kérdőíves felmérés eredményei alapján a körmendiek az ajándék/ruha stb. üzletek kínálatával a legelégedetlenebbek a szolgáltatások közül. Ezért sokan járnak át a közeli megyeszékhelyekre – Szombathelyre, Zalaegerszegre –, de a határ közelsége és a jobb minőség reményében Ausztriába is gyakran érkeznek vásárlók a vasi kisvárosból. A más településekre átjárók aránya átlagosan 40-50% között mozog, jelentős területi különbségek nélkül. Az ajándék-, ruha- stb. üzletek áruválasztékával és azok minőségével a legmódosabbnak számító 6. választókerületben a legkevesbé elégedettek: az 1-től 5-ig történő osztályozás során átlagosan ők adták a legalacsonyabb pontszámokat (19. ábra).



Forrás: saját szerk.

19. ábra.

Az üzletekkel való elégedettség átlagos pontértékeinek megoszlása választókerületenként

Napi vásárlás szempontjából az itt élőknek számos lehetőségük van arra, hogy megválogassák, hova szeretnének boltba járni, legfeljebb a távolság meghatározó a választásban. Számos kisebb boltot igénybe vesznek egyes kerületekben a közelség miatt, de ezeknek csak a kerületen belül vannak „vonzerejük”, más városrészekből egyáltalán nem veszik őket igénybe. A földrajzi közelség fontos a szupermarketek (Lidl, Spar, Penny) esetében is. Legtöbb vásárlójuk azon kerületekből kerül ki, amelyben megtalálhatóak. Egyedül a város peremén elhelyezkedő kerületek azok, amelyeknél az időtávolság nem annyira meghatározó szempont. Ők úgy gondolják, „ha már be kell jönni a „városba”, akkor mindegy, hogy hova megyünk vásárolni”. Más a helyzet a város egyetlen hipermarketével, a Tescóval. Vonzáskörzete az egész városra kiterjed (sőt, azon túl is). Vásárlói ezért a város valamennyi körzetéből érkeznek. Érdekes módon, legrosszabb pontszámokkal mégis a Tescót „jutalmazták” a 800 főből, ezt követi a Lidl, majd a Penny. Szignifikáns különbségek a napi és nagyobb bevásárláshoz igénybe vett üzleti szolgáltatások értékelésében nem mutathatók ki, s ez még inkább igaz a háziorvosi szolgáltatással kapcsolatos véleményekre. Az elégedetlenségre felhozott indokok legtöbbször a várakozási idő volt, az elégedettség mérvadója pedig az orvos személye felé irányult leginkább.

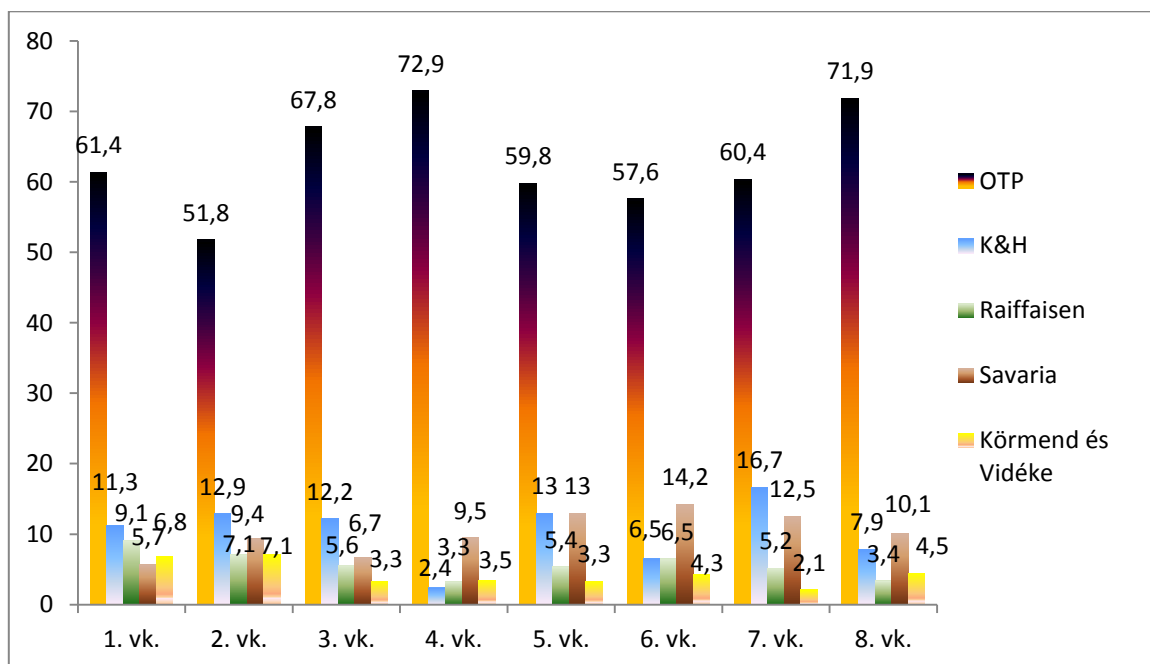
A gyógyszerár kiválasztásának elsődleges és legfontosabb szempontja az, hogy a lakóhelyhez közel legyen. Körmend két legnépszerűbb gyógyszerára a Paracelsus Gyógyszertár (az 1. választókerületben van) és az Elixir Patika (az 5. körzetben található). Előbbi ezért népszerűbb a 3. és 4., utóbbi pedig a 2., 5., 6., és 7. kerületekben. A 2. kerület „állásfoglalása” tűni kissé meglehetősen, ha a térképre pillantunk, ám a Paracelsus az 1. kerületben periférikus fekvésű, míg az Elixir a 8-as főút túloldalán, a szemközti körzet legdélebbi részén található, vagyis csak a főúton kell átmenni, hogy odaérjenek a vásárlók. Körmend másik két gyógyszerára közül az egyik a Tescóban van, s a hipermarketben vásárlók jelentős száma ellenére sem túl népszerű, míg a negyedik a kórház területén fekszik, s rendszerint csak a kórházi szakrendelésre érkezők veszik igénybe.

A hivatalos ellátórendszerek közül a gyógyszerárakkal a legelégedettebbek a válaszadók. Legnagyobb probléma az szokott lenni – és ez Körmenden az összes gyógyszerára igaz –, hogy nincs olyan gyógyszer, ami kell egyes betegeknek és több napig kell várni a megérkezésére. Ezt hozták fel leginkább problémának a válaszadók.

A postai szolgáltatások megítélése nagyon ambivalens, de nem területi aspektusból, hanem a színvonalát tekintve. Vagyis a választókerületek álláspontja nagyjából egységes, de az 1-től 5-ig való osztályozásban nagyon sok a szélsőérték. Ez azt jelenti, hogy vagy nagyon elégedettek (5-ös osztályzat), vagy nagyon elégedetlenek (1-es osztályzat) a városlakók.

Gond, hogy csak egy van belőle, s a válaszadók sokat panaszkodtak a hosszú sorbaállási időre.

A banki szolgáltatók legnagyobb része megtalálható Körmenden. Legtöbben az OTP bank szolgáltatásait veszik igénybe, de a K&H, a Raiffeisen illetve a két takarékszövetkezetet – Savaria, Körmend és Vidéke – is számos válaszadó használja (20. ábra).



Forrás: saját szerk.

20. ábra

A lakosság által leginkább igénybe vett pénzügyi intézetek százalékos megoszlása választókerületenként

Az OTP bank toronymagasan az első, a többi bankot jóval kevesebben használják. AA jó szereplés annak köszönhető, hogy ez volt az első bank a városban, s emiatt az emberek megbíznak benne, továbbá ez Magyarország legnagyobb banki hálózata. A banki szolgáltatásokkal szembeni elvárások nagyjából ugyanazok minden választókerületben, s nem függenek a jövedelmi viszonyoktól.

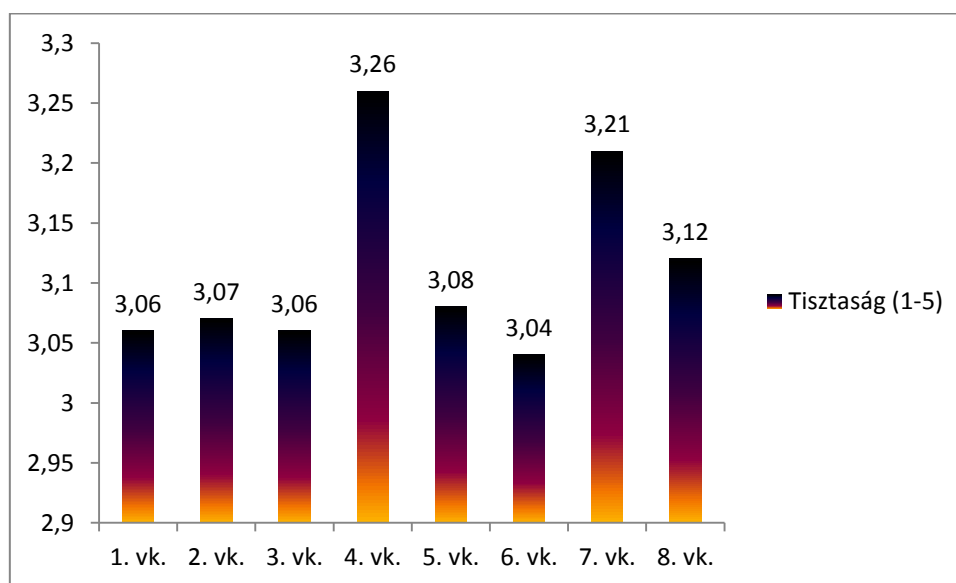
Az összes szolgáltatást tekintve a megkérdezettek legnagyobb része a fodrászat értékelte legjobbra. Fodrászhoz számtalan helyre járnak a körmendiek, s az elégedettség egyik oka éppen ez, hiszen bármikor kereshetnek maguknak jobbat, ha akarnak. Másik ok véleményem szerint az, hogy sokan ismerőshöz, barátához járnak fodrászhoz és így nem értékelik le a teljesítményüket. A szépcsézi szolgáltatásoknál viszont nem jelenik meg a közelség elve, vagyis nem jellemző az, hogy a lakóhelyhez közelebbi fodrászatot választanak

a városlakók. A felmérés során az derült ki, hogy Körmenden belül 26 db fodráshoz lehet eljárni.

Az autószerelőjükkal is nagyjából elégedettek a megkérdezettek. Itt is az mutatkozik meg, hogy az igényeiknek a legmegfelelőbbet tudják választani, mivel sok autószerelő van Körmenden belül és azon kívül is. Sokan ugyanis más településre, akár a környező falvakba viszik személygépkocsijaikat javíttatni, illetve vannak, akik a márkaszervizek szolgáltatásait veszik igénybe, ilyen pedig Körmenden egy sincs.

Az ellátás-szolgáltatásnak, mint társadalmi alapfunkciónak másik vizsgálati része az volt a felmérés során, hogy az egyes választókerületekben hogyan értékelik a város tisztaságát, közbiztonságát, továbbá hogy mennyire elégedettek a környezetükben lévő zöldterületek nagyságával (ha egyáltalán van ilyen). A korábbi módszernek megfelelően, ezeknél a kérdéseknél is 1-től 5-ig terjedő pontozással kellett értékelni úgy, hogy az 1-es a legkevésbé elégedett, az 5-ös pedig a legelégedettebb állapotot tükrözi.

A közterületek tisztaságával általánosságban egyik választókerületben sincsenek megelégedve a válaszadók (21. ábra). Koszosnak, igénytelennek tartják a város egyes részeit.



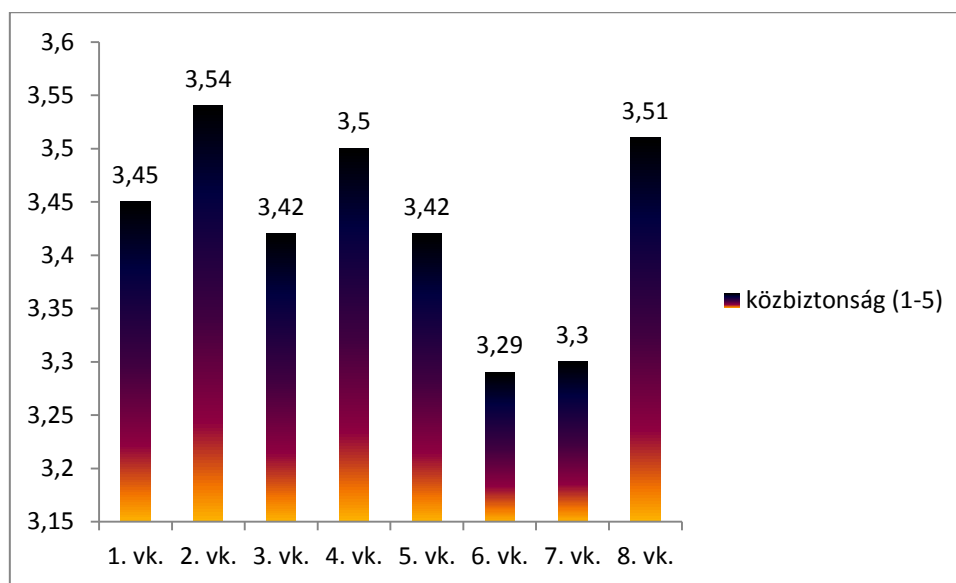
Forrás: saját szerk.

21. ábra
A közterületek tisztaságának értékelése választókerületenként

A legtöbb 1-es osztályzatot az 1. választókerületben osztották ki, köszönhetően a Sétáló utcában uralkodó helyzetnek, ahol számos galamb és egyéb állatnak otthont adó elhagyott lakás található. Legjobbnek értékelték a helyzetet a csatolt településrészekben, illetve a kertvárosi jellegű kerületekben. Ennek oka – amellet hogy a családi házas területeken az ott

élők tisztán tartják a környezetüket és figyelnek rá – az is, hogy nincs nagy tömeg az utcákon és a közlekedésből adódó szennyeződések is elenyészők.

A várost közbiztonság szempontjából is rosszra értékelték a válaszadók. Sok helyen említést tettek arról, hogy az utcájukban nem egyszer randalíroztak, betörték és raboltak ki házakat, lakásokat. Pedig a lakásfunkció elemzésénél előjött az, hogy a válaszadók nagy része igényelné a megfelelő közbiztonságot. A 7. választókerületben a válaszadók átlagban 3,29 pontot adtak a közbiztonságra (22. ábra). Ez az alacsony érték annak köszönhető, hogy a 7. választókerület határos a 8. körzet magas cigány lakossági arányú részével, Alsóberkivel. Kérdés, hogy akkor miért nem a 8. választókerületben a legelégedetlenebbek a közbiztonsággal a lakosok? Ennek magyarázata az, hogy, a kisebbség tagjai egymásnak nem okoznak problémát, hiszen együtt élnek, másfelől pedig az, hogy a városrész másik két része – Felsőberkifalu és Horvátnádálja – területileg nincs közvetlen kapcsolatban Alsóberkivel. Legjobbra a 6. kerületben értékelték a közbiztonságot. A választókerület kertvárosi része nyugodt, csendes és ez biztonságérzetet nyújt az ott élők számára.

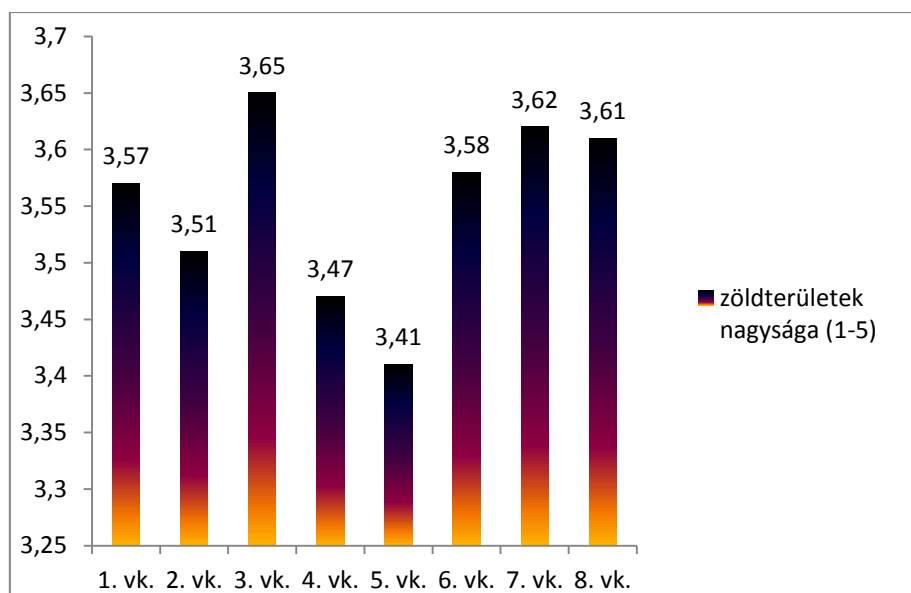


Forrás: saját szerk.

22. ábra
A közbiztonság értékelése választókerületenként

A zöldterületek nagysága kicsinek mondható. A település nagy részén nincs összefüggő nagy zöldterület a Várkerten kívül. Ezért nem meglepő, hogy a 3. választókerületben élők a legelégedettebbek a zöldterületek kiterjedésével, hiszen a 80 hektár területet felölelő Várkert itt található (23. ábra). A legelégedetlenebb választókerület sem okoz nagy meglepetést, mivel a városközpontban, az 1. számú körzetben alig találkozhatunk

zöldterületekkel. Meglepőnek tűnhet a 8. választókerületet lakosai által adott alacsony átlagpont, de az ipari terület folyamatos terjedése miatt egyre csökken a zöld foltok aránya. A gond főleg Horvátnádálja esetében érzékelhető: a településrész az ipari zóna terjedésének „köszönheti”, hogy ma már területileg is közvetlen kapcsolatban van a várossal.



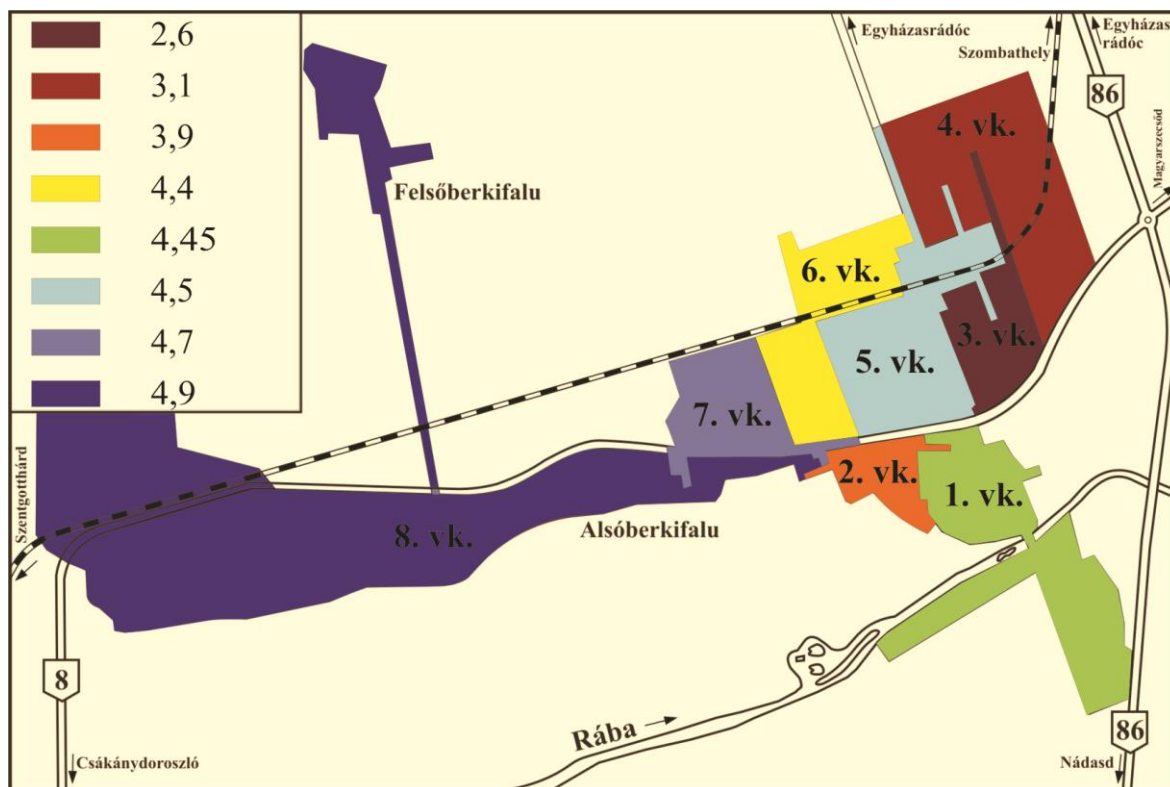
Forrás: saját szerk.

23. ábra
A zöldterületek nagyságának értékelése választókerületenként

Az ellátás-szolgáltatásnak, mint társadalmi alapfunkciónak, s egyben, mint mutatócsoportnak a választókerületek összesített rangsorolásához felhasznált „mutatói” a következők:

- a napi és nagyobb bevásárlással, háziorvosi és gyógyszerári ellátással, postai és banki szolgáltatásokkal, fodrászattal, autószerelővel, háztartási szervizzel, üzletekkel való elégedettség átlagértékei
- a közterületek tisztaságával, közbiztonsággal, zöldterületek nagyságával való elégedettség átlagértékei.

Az ellátás-szolgáltatás alapfunkciónál a körzetek rangsorolásában a 3. választókerület áll az első helyen (24. ábra). Oka a szolgáltatások közelsége és minősége, a zöldterületek kiterjedése. A 4. választókerület kertvárosi beépítésű, sok a zöldterület, csend és nyugalom van, a közterületek pedig tiszták. A legrosszabb értékeléseket a 7. és a 8. választókerület kapta, mivel itt számos szolgáltatás hiányzik, elérésük időigényes, zöldterületeik nagysága csökkenőben van.



24. ábra

Az ellátás-szolgáltatás, mint társadalmi alapfunkció működésének területi különbségei
Körmenden

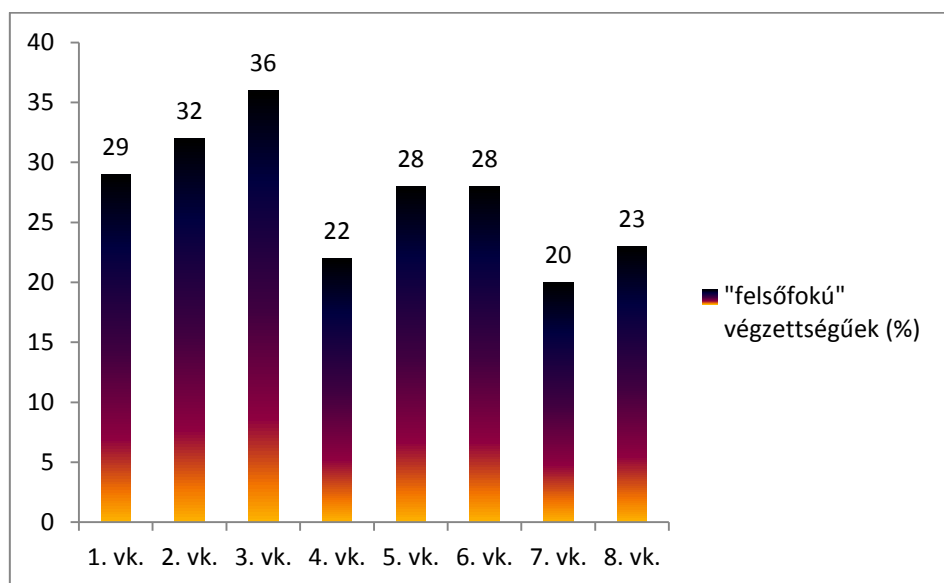
6. 4. Képzés – művelődés

A szociálgeográfia az oktatás/képzés és közművelődés esetében elsősorban arra koncentrál, hogy azok kialakult intézményrendszere megfelel-e a csoportelvárásoknak. Jelentőségét elsősorban az adja, hogy napjainkban „létfunkciónak” számít, mert meghatározza az egyén vagy csoport helyét a társadalmi hierarchiában. Ha az egyén vagy csoport nem él, vagy nem tud élni a funkció kínálta lehetőségekkel, akkor a társadalmi munkamegosztásban nem képességeinek megfelelő feladatot lát el. (BERÉNYI I. 1997). A közművelődés az oktatás és képzés funkciójával szoros kapcsolatban van, kiegészítik egymást, ezért egy alapfunkciónak tekinthetők. A közművelődés funkcióján a kulturális tevékenység azon területeit értjük (színház, zene, képzőművészet, könyv- és folyóirat, újság, film és telekommunikáció), amelyek befolyásolják az ember magatartását a többi alapfunkcióval kapcsolatban (BERÉNYI I. 1997).

A kérdőívezés során az alapfunkcióhoz kapcsolódóan elsősorban a megkérdezettek iskolai végzettségére, lakóhelyén kívüli – színház, könyvtár, múzeum – és otthoni

művelődési, kulturálódási szokásaira voltam kíváncsi, valamint arra, hogy melyek azok a szempontok, amelyek alapján (leendő) gyermekének oktatási intézményt (óvoda, iskola) választana. A különböző kulturális programokon való részvétel, illetve művelődési tevékenység természetesen szorosan összefügg az egyén rendelkezésére álló szabadidővel, ami pedig a munkahely jellegétől és a lakóhelytől való távolságtól függ. A jövedelmi viszonyok – megítélésem szerint – ebben az esetben nem meghatározók, hiszen – talán a színház kivételével – egyik ilyen jellegű tevékenység sem igazán költséges. Az összefüggés inkább fordítva igaz: a nagyobb jövedelemmel rendelkezők rendszerint magasabb iskolai végzettségűek, ezáltal a közművelődés iránti igényük is erőteljesebb a társadalom többi csoportjához viszonyítva. Az oktatás területén a család rendelkezésére álló anyagi források már befolyásolhatják a fiatalok életpályáját, főleg ha több hasonló korú gyermek él egy háztartásban.

A „felsőfokú végzettségűek” arányában (a kérdés leegyszerűsítése miatt minden olyan képzettséget ide soroltam, aminek megszerzése érettségihez kötött, pl. felsőfokú szakképzések, különböző tanfolyamok, OKJ-s képzések egy része stb.) már ilyen kis lélekszámú városban is szembetűnő területi különbségek mutatkoznak (25. ábra).



Forrás: saját szerk.

25. ábra

Az érettségi után magukat továbbképzők aránya a megkérdezettek százalékában választókerületenként

A megkérdezettek 36%-a tartozik ebbe a kategóriába a város leginkább lakótelep-jellegű választókerületében, a 3.-ban, s csupán 20%-uk a kórház környékét és a Vasútmellékét

magában foglaló, családi és sorházas beépítésű 7.-ben, s 22-23%-át a tömbházakkal szintén nem rendelkező 4.-ben és 8.-ban. A második legmagasabb aránnyal (32%) a 2. körzet büszkélkedhet, ahol szintén számos emeletes ház található. Első ránézésre furcsa az iskolai végzettség és a tömbös beépítés közötti pozitív irányú összefüggés, oka az, hogy korszerkezetüket tekintve ezek a város „legidősebb” kerületei, az itt lakók már régen befejezték tanulmányaikat, míg a fiatalosabb városrészekben a megkérdezettek jelentős hányada éppen tanulóéveit tölti még. A 8. választókerület alacsony értékének oka a magas arányú cigány kisebbség jelenléte.

Az iskolai végzettség területi sajátosságaiból jól következtethetőek a művelődéssel összefüggő tevékenységek, amit a korrelációs együttható értékei is igazolnak, elsősorban a színházba járás esetében (8. táblázat).

8. táblázat
Egyes közművelődési tevékenységek és a felsőfokú végzettség
közötti korrelációs kapcsolatok

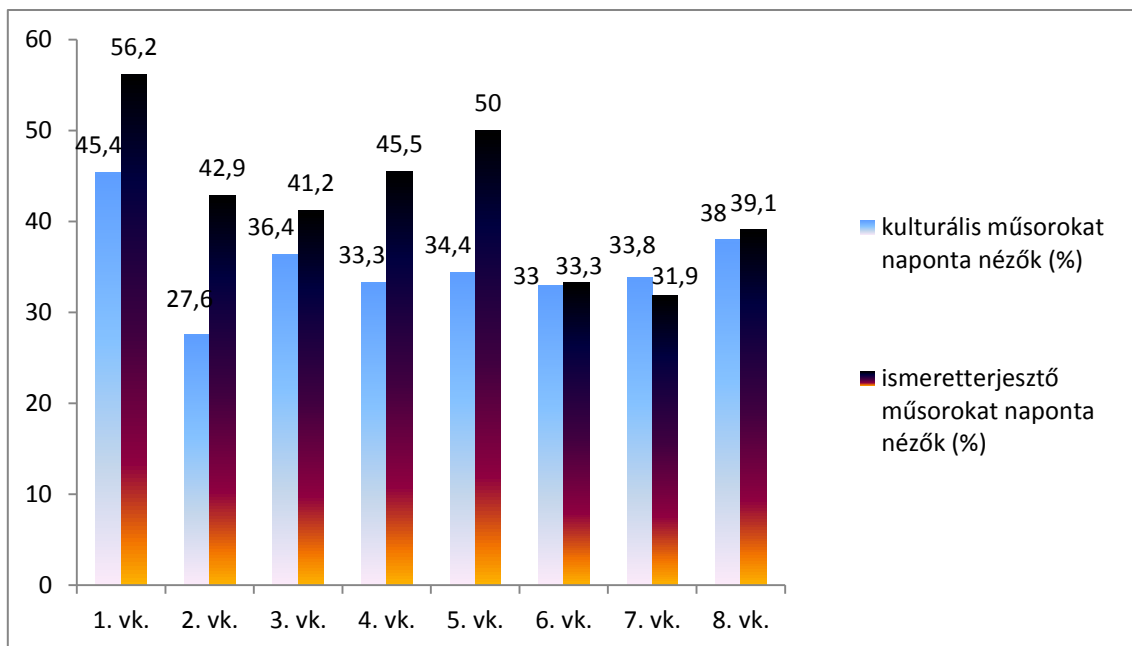
	min. havonta színházba járók	min. hetente könyvtárba járók	min. évente múzeumba járók
Felsőfokú végzettség	0,70	0,45	0,40

Forrás: saját számítás

A havonta egyszer színházba járók átlag feletti aránya jellemző a 2., 3. és 5. választókerületre, a minimum hetente egy könyvtárban megfordulók arányában pedig kimagasló az 1. (a megkérdezettek 14%-a) és a 3. kerületben (10,7%). A múzeumok leggyakoribb látogatói is e két körzetből kerülnek ki legnagyobb arányban.

A 800 megkérdezett körmendi lakosból 495 (61,9%) válaszolta azt, hogy szokott járni kulturális rendezvényekre. Ezek köre nagyon összetett, közülük a legfontosabbak: koncertek, bálók, Körmendi Napok, AlteRába (könnyűzenei fesztivál), borfesztiválok, őriszentpéteri Őrségi Vásár, Velemi Gesztenyeünnep, fűvószenekari és néptáncos műsorok, kiállítások stb.

Az ismeretek és műveltségi szint emelésének otthoni lehetséges forrásaiként a hír-, kulturális és ismeretterjesztő műsorokat vettem be a felmérésbe. Hírműsorokat szinte kivétel nélkül mindenki néz minden egyes nap; e tekintetben térbeli sajátosságok nem tárhatók fel. Kulturális műsorokat naponta már csak a megkérdezettek körülbelül 1/3-a néz, de ez mögött már számottevő a szórás, s ugyanez igaz az ismeretterjesztő filmek napi „látogatottságára” is (26. ábra).

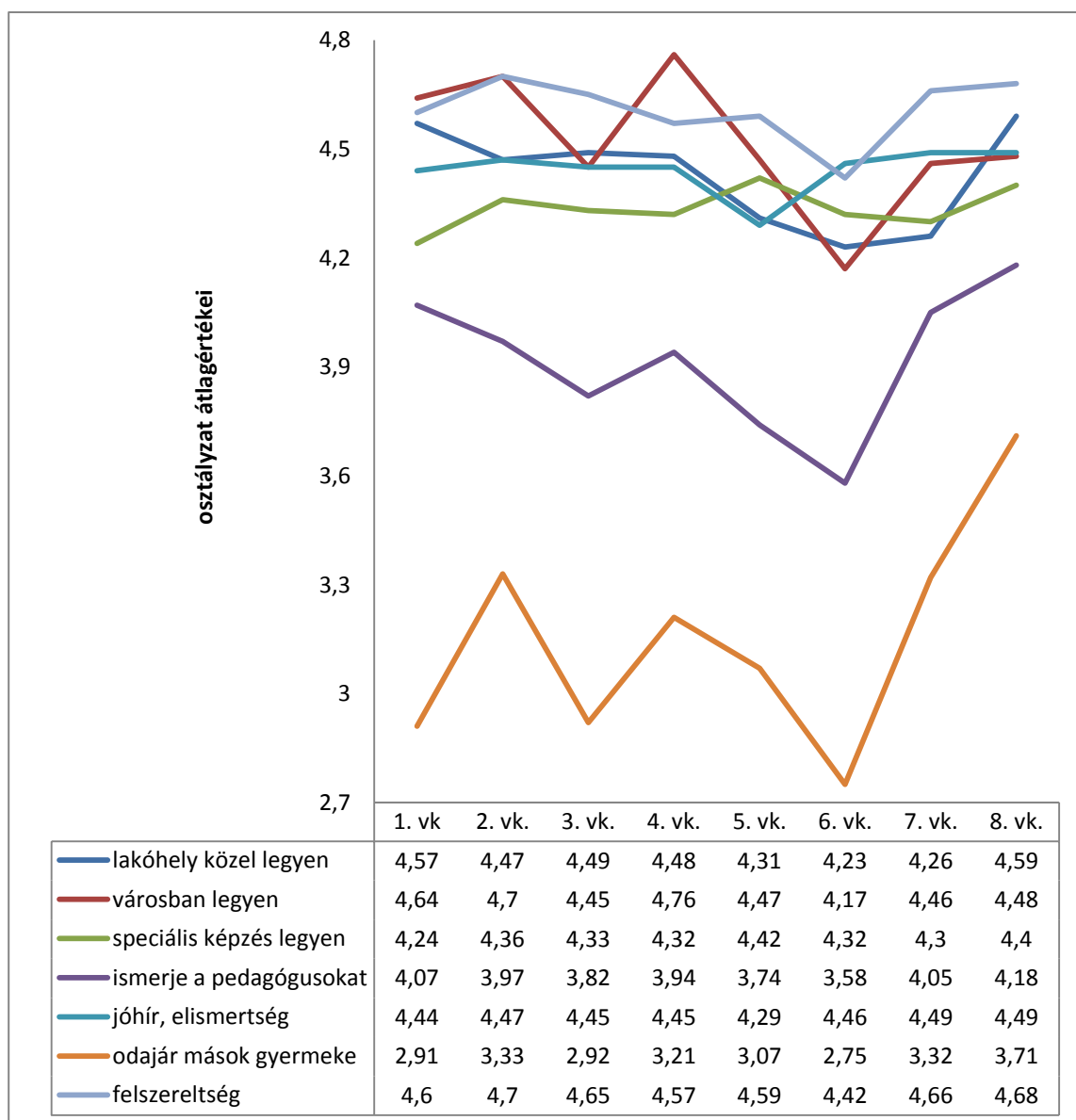


Forrás: saját szerk.

26. ábra
Kulturális és ismeretterjesztő műsorokat naponta nézők aránya a megkérdezettek százalékában választókerületenként

Az ábráról leolvasható, hogy e kérdések esetében más körzetek jeleskedtek: mind a kulturális, mind pedig az ismeretterjesztő műsorokat napi szinten legtöbben az 1. választókerületben néznek, de szintén jól szerepel a 4. és az 5. településrész is, vagyis azok, ahol a felsőfokú tanulmányokkal rendelkezők aránya nem emelkedik ki az átlagból, sőt, a 4.-ben mélyen az alatti. Ebből az tűnik ki, hogy az „otthonművelődés” nem függ a végzettségtől, s épp úgy sajátja a kevésbé képzett lakosságnak is. Ezt korrelációs vizsgálatok is igazolják: a felsőfokú képesítésűek aránya és a kulturális műsorokat naponta nézők aránya között 0,00, a kulturális műsorokat naponta nézők arányával pedig 0,29 a korrelációs együttható értéke.

A megfelelő oktatási intézményt a kérdőívre válaszolók az alábbi szempontok szerint választják ki (27. ábra):



27. ábra
Az oktatási intézmény kiválasztásában szerepet játszó tényezőkre
adott átlagpontszámok (1-5) választókerületenként

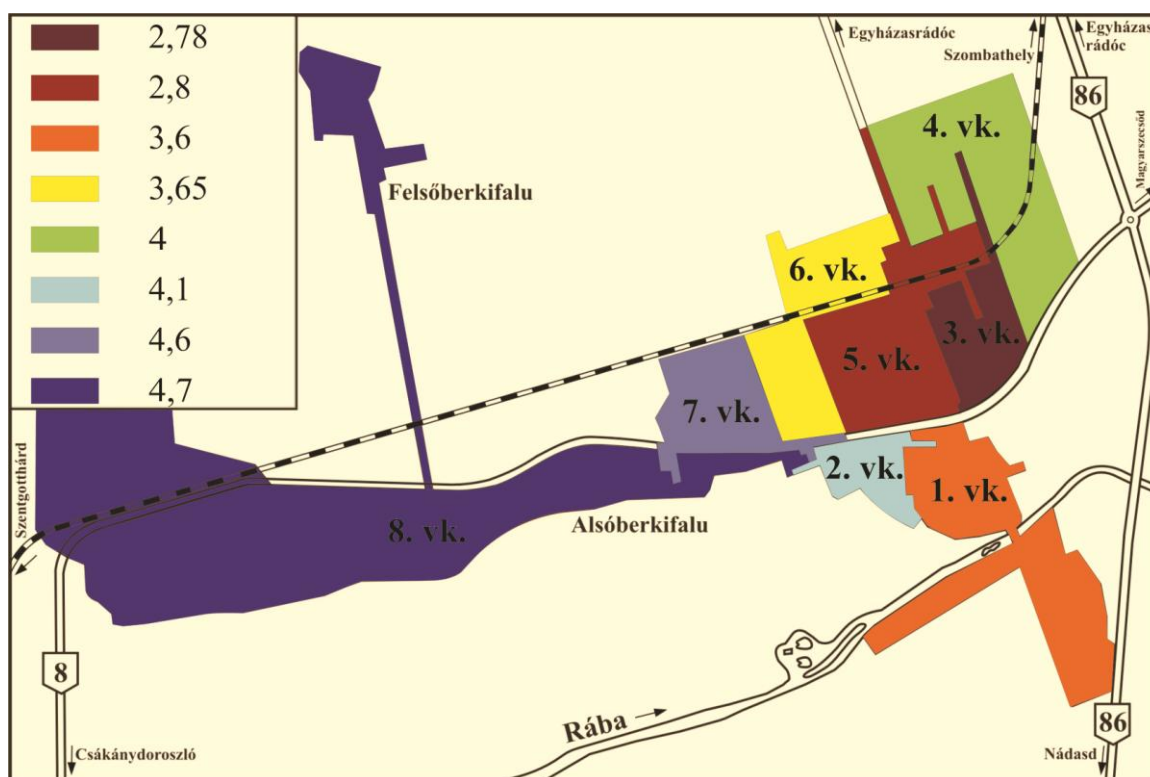
Legkevésbé mások döntése mérvadó az iskola kiválasztásában, egyedül a 8. választókerületben, tehát Körmend falusias morfológiájú csatolt részeiben kapta ez a szempont a legmagasabb osztályzatot (3,71), de ezzel együtt itt is az utolsó helyen végzett. A második legkevésbé fontos szempont a pedagógusok előzetes személyes ismerete. A legfontosabb szempontnak az iskola felszereltsége számít: a 2., 3., 5., 7. és 8. választókerületben is ez kapta a legmagasabb osztályzatot átlagosan. Emellett szintén mérvadó, hogy az adott intézmény a városban legyen vagy legalább ahhoz közel. Főképp igaz ez az amúgy is periférikus fekvésű területekre (4. és 8.). Itt számottevő területi sajátosságok nem igazán tárhatók fel, mindenütt nagyjából ugyanazok a szempontok a döntők. Ami

érdekesség talán, hogy a 6. választókerület szinte minden kérdés esetén a legalacsonyabb átlagértéket produkálja, kivétel ez alól az intézmény jóhíre, elismertsége. A 6. körzet a város legmagasabb jövedelműek által lakott része.

A képzés-művelődésnek, mint társadalmi alapfunkciónak, s egyben, mint mutatócsoportnak a választókerületek összesített rangsorolásához felhasznált „mutatói” a következők:

- felsőfokú végzettségűek aránya
- legalább havonta 1 alkalommal színházba, könyvtárba és múzeumba járók aránya
- ismeretterjesztő műsorokat naponta nézők aránya

Az oktatással, művelődéssel kapcsolatos társadalmi-térbeli tevékenységek területén a 3. választókerület szerepelt a legjobban, köszönhetően az átlag feletti iskolai végzettségnek, a színházba, könyvtárba és múzeumba járóknak a megkérdezett 800 lakos válaszaiból számított átlagnál messze nagyobb arányának (28. ábra). Alapvetően a város központi fekvésű, idősebb korösszetételű részei szerepeltek jobban, míg a település nyugati, fiatalosabb lakossággal rendelkező térségei a legrosszabbul.



Forrás: saját szerk.

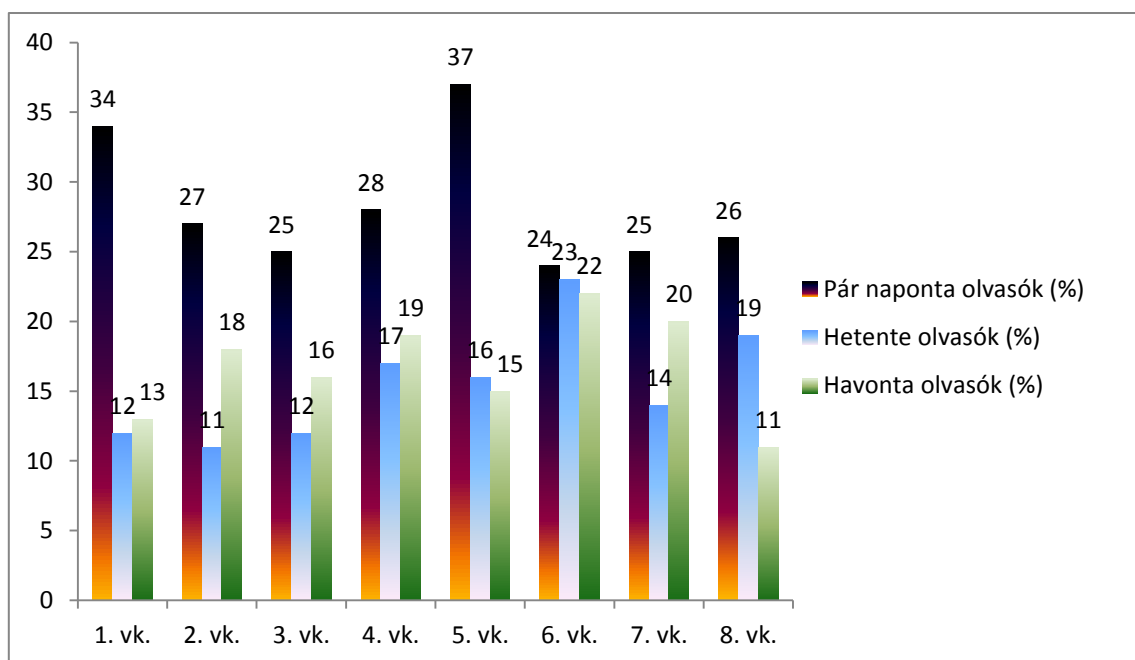
28. ábra
A képzés – közművelődés, mint társadalmi alapfunkció működésének területi különbségei Kőrmenden

6. 5. Szabadidő-eltöltés

Napjainkra a szabadidő-eltöltés módjainak sokfélesége megváltoztatta a földrajzi környezettel kapcsolatos szemléletet: az ember a tájban és a településben nemcsak a termelés és lakás telephelyét látja, hanem a szabadidő eltöltésének lehetséges színterét is (BERÉNYI I. 1997). Azzal, hogy a szabadidő-eltöltés társadalmi méretűvé vált, kialakult annak csoportspecifikus jellege is. Mivel a szabadidő-aktivitás nagyon sokféle, a kutató előtt számos lehetőség áll területi formáinak lehatárolására. Vizsgálható a szabadidő-magatartás a lakótelepülésen és azon kívül is. Ez utóbbi magában foglalja az üdülés, a tartós pihenés lehetőségét, azaz végeredményben magát a turizmust (BERÉNYI I. 1997).

A kérdőívet kitöltő 800 személy legkedveltebb szabadidős tevékenysége az otthoni, ház körüli munka, elsősorban a kertvárosi, családi házas kerületekben (a 4. választókerületben a megkérdezettek 80%-a, a 8.-ban 79%-a jelölte meg ezt az opciót). A legalacsonyabb arány (61%) a zöldterülettel szinte nem is rendelkező 2. kerületben mutatható ki. Szintén ebben a városrészben szentelnek szabadidejükből legkevesebbet az emberek olvasásra (36%), pedig 4 olyan kerülete is van a városnak, ahol a válaszadók legalább fele jelölte meg ezt a szabadidős tevékenységet. Szívesebben tévéznek inkább az itt élők (75%), náluk már csak az Alsóberkifaluban, Felsőberkifaluban és Horvátnádalján élők (8. választókerület) szívesebben, egészen pontosan 100-ból 87-en, szemben a 4. választókerület mindössze 60%-os arányával. Alapvetően a sűrűbb beépítésű városrészekben lakók kedvenc szabadidős tevékenysége a tv-zés, akárcsak az internetezés és az alvás. Ahol nagyobb a rendelkezésre álló tér, van a háznak kertje, udvara, ezek a tevékenységek sokkal kevésbé meghatározóak. A lakókörnyezetnek tehát számottevő szerepe van az otthoni szabadidő-eltöltés módjának megválasztásában.

Az otthoni szabadidő-eltöltéshez kapcsolódóan kíváncsi voltam arra is, hogy milyen gyakran olvasnak könyvet, hallgatnak rádiót és néznek tv-t az emberek. A naponta/pár naponta, hetente és havonta olvasók választókerületenkénti különbségei láthatók a következő ábrán (29. ábra):



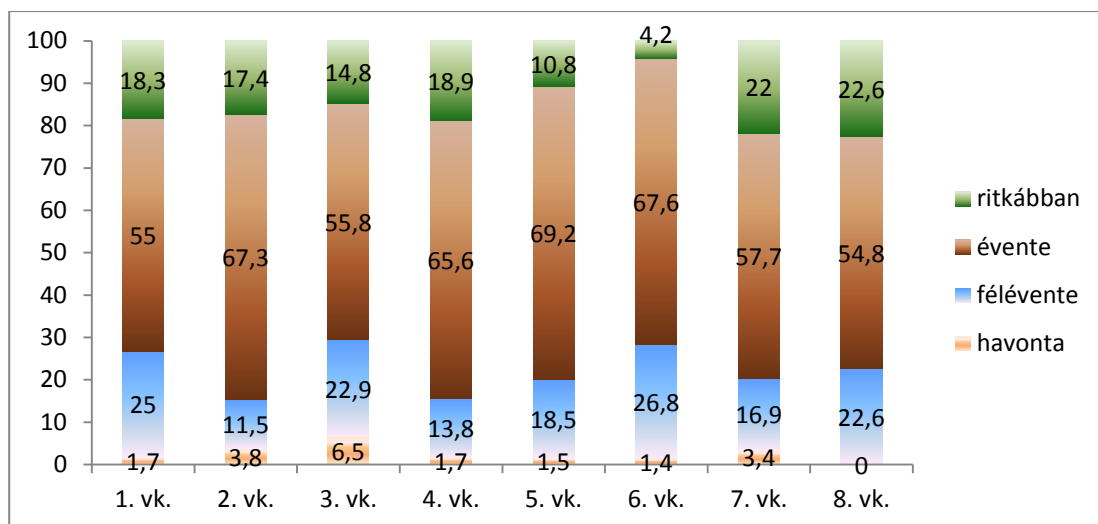
Forrás: saját szerk.

29. ábra
Könyvolvasási szokások a megkérdezettek százalékában választókerületenként

Érdekes, hogy ha könyvolvasásra adják megkérdezettjeink a fejüket, akkor azt rendszeresen, lényegében napi szinten teszik. Utaltam rá korábban, hogy a szabadidő-eltöltés és a művelődés között szoros kapcsolat van, s ez itt is megmutatkozik: az 1. és az 5. kerületekben – ahol legmagasabb az ismeretterjesztő műsorokat nézők aránya –, olvasnak legtöbbször naponta rendszerességgel. Nincs azonban összefüggés az iskolai végzettség és a könyvolvasási szokások között. A legiskolázottabb 3. és 2. körzetekben szinte a legalacsonyabb az aktívan olvasók aránya. A rádióhallgatás és televízió-nézés napi elfoglaltság, utóbbit gyakrabban művelik a megkérdezettek, de egyik esetben sem mutatható ki területspecifikus vonás.

Nem a lakáshoz, de még a településhez kapcsolódó jellegzetes szabadidős program a sportrendezvények látogatása. A körmendiek nagyjából 30-40%-a jár különböző sportrendezvényekre: az iskolai sportrendezvények, kézilabda- és labdarúgó-mérkőzések, illetve egy-egy egyedi sportesemény (pl. „Körbe Körmend” futóverseny, streetball stb.) mellett ez természetesen elsősorban a kosárlabdát jelenti. A körmendi kosárlabdaklub Magyarország első vidéki bajnoka, összesen 3 alkalommal nyert bajnokságot és hatszoros kupagyőztes is. A város egyik legnagyobb marketingértéke, a helyi identitás erősítésében is kulcsfontosságú szerep hárul rá. Nem véletlen, hogy a legtöbbször a kosárlabdát nevezték meg a válaszadás során. Ez átlagosan kéthetente jelent mintegy másfél-kétórás elfoglaltságot.

A városon kívüli szabadidő-eltöltés kapcsán a városlakók üdülési szokásaira voltam kíváncsi. A 800 fős mintából 533-an (66,6%) szoktak üdülni kisebb-nagyobb gyakorisággal. Túlnyomórészt belföldre, s átlagosan évente 1 alkalommal (30. ábra). Ha összehasonlítjuk a legalább évente egyszer üdülni járók arányát választókerületenként, kiderül, hogy legtöbbjük a három legmódosabból, a 6., 5., és 3. városrészből kerül ki.

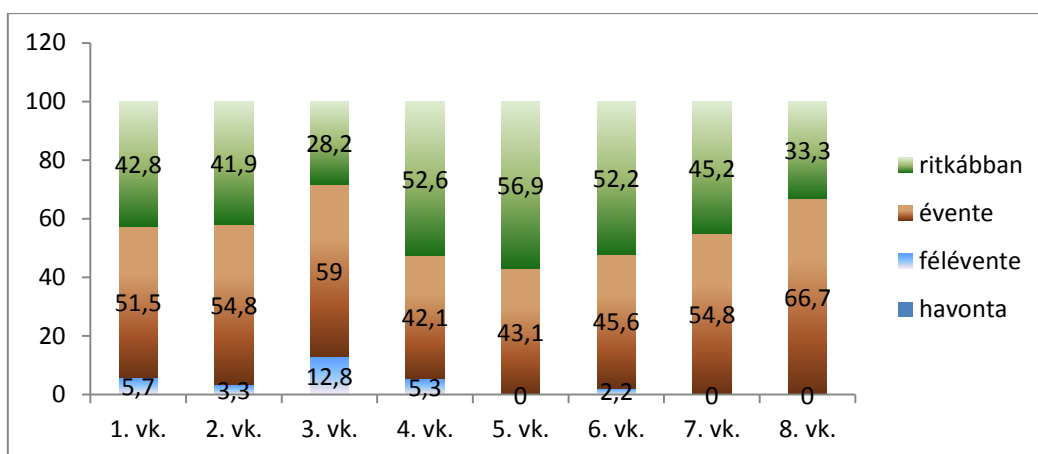


Forrás: saját szerk.

30. ábra

Belföldi üdülési gyakoriság a megkérdezettek százalékában választókerületenként

A külföldön évente legalább egyszer nyaralók esetében első pillanatra úgy tűnik, hogy a kapcsolat a magas jövedelemmel eltűnt, hiszen a képzeletbeli dobogó első három fokára a 3. választókerület mellett a 8. és a 2. fért fel (31. ábra). A város déli, délnyugati részén található 2. körzetben a legalacsonyabbak az átlagos havi jövedelmek.

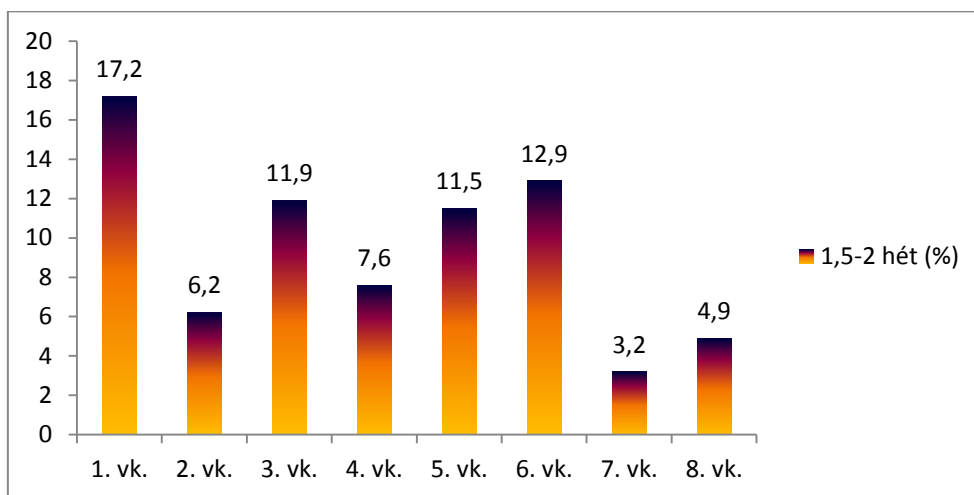


Forrás: saját szerk.

31. ábra

Külföldi üdülési gyakoriság a megkérdezettek százalékában választókerületenként

A külföldi nyaralások esetében mindenképp érdemes megvizsgálni az üdülésre fordított időt is. E mutatónál már némiképp „helyreáll a rend”: a másfél – két hétre elutazók arányában az első négy helyen ott van a három legmagasabb jövedelmű kerület, plusz az óvárosban és környékén élők (1. választókerület) csoportja (32. ábra). Tovább pontosítható a kérdéskör, ha az utazási célpont Körmentől való távolságát is figyelembe vesszük. Erre azonban nem válaszoltak szívesen a városlakók, így a kérdőívből ez a kérdés ki is került.



Forrás: saját szerk.

32. ábra

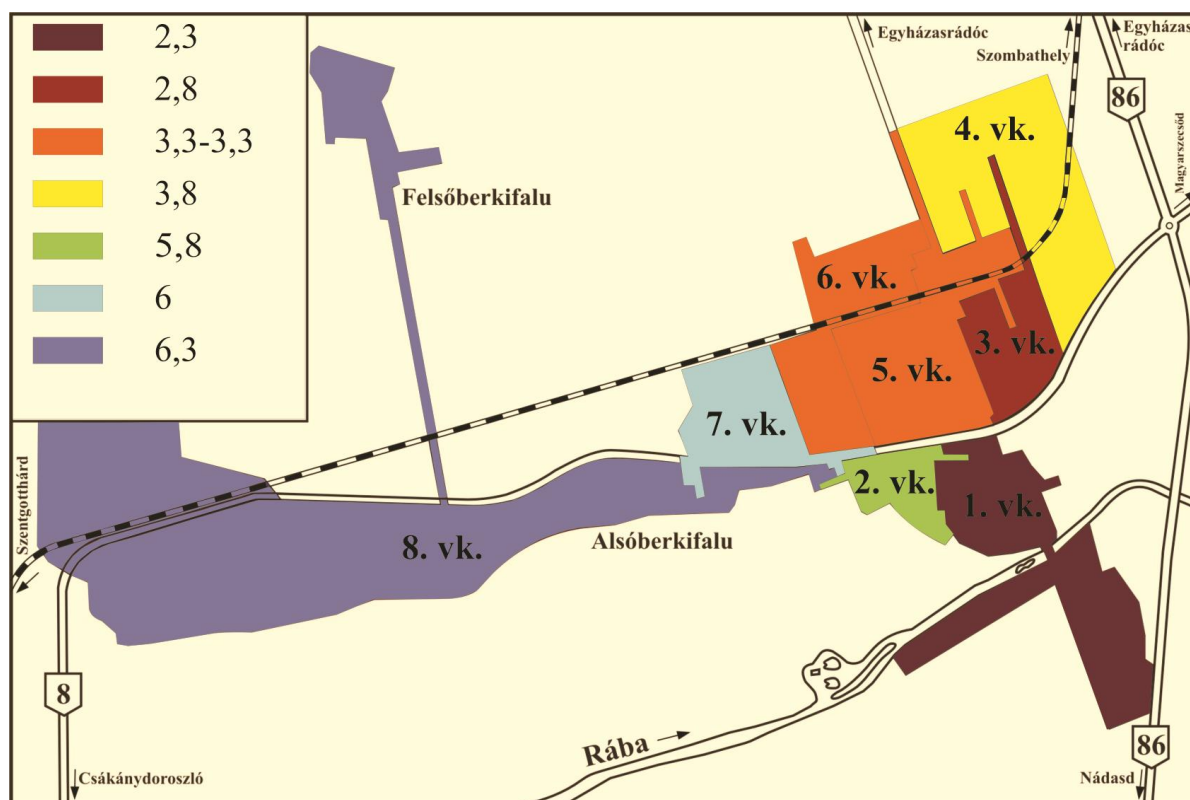
A külföldön átlagosan másfél-két hét időtartamig nyaralók aránya választókerületenként a megkérdezettek százalékában

A szabadidő-eltöltésnek, mint társadalmi alapfunkciónak, s egyben, mint mutatócsoportnak a választókerületek összesített rangsorolásához felhasznált „mutatói” a következők:

- naponta/néhány naponta könyvet olvasók aránya
- kulturális rendezvényekre járók aránya
- külföldön nyaralók aránya
- évente külföldön nyaralók aránya
- másfél – két hét időtartamra bel- és külföldön nyaralók aránya

A mutatók kiválasztásánál problémát okozott, hogy számos kérdés esetében nem lehet eldönteni, hogy az adott szabadidős tevékenység „jó” vagy „rossz”, melyik a tartalmasabb, „hasznosabb”. Így az összesített rangsorban túlerepresentáltak az üdülési szokások. Ennek tükrében a legelőkelőbb helyezést az 1. választókerület ért el, az egyetlen kakukktojás, hiszen jövedelmi viszonyai alapján ez a helyezés meglepetés (33. ábra). Feltehető, hogy sokan a

környező országokba, Ausztriába, illetve mindenekelőtt a horvát tengerpartra járnak nyaralni, amely földrajzi közelsége révén korántsem megfizethetetlen a kisebb keresetűek számára sem. Magas ugyanakkor az 1. számú városrészben a napi rendszerességgel olvasók, s a rendszeresen kulturális rendezvényekre járók aránya, ami elősegíti az előkelő helyezést. A lista végén szerénykednek a falusias jellegű településrészek, továbbá a 2. és a 7. választókerület, ahol mind a napi olvasók, mind a külföldre üdülni járók aránya átlag alatti.



Forrás: saját szerk.

33. ábra

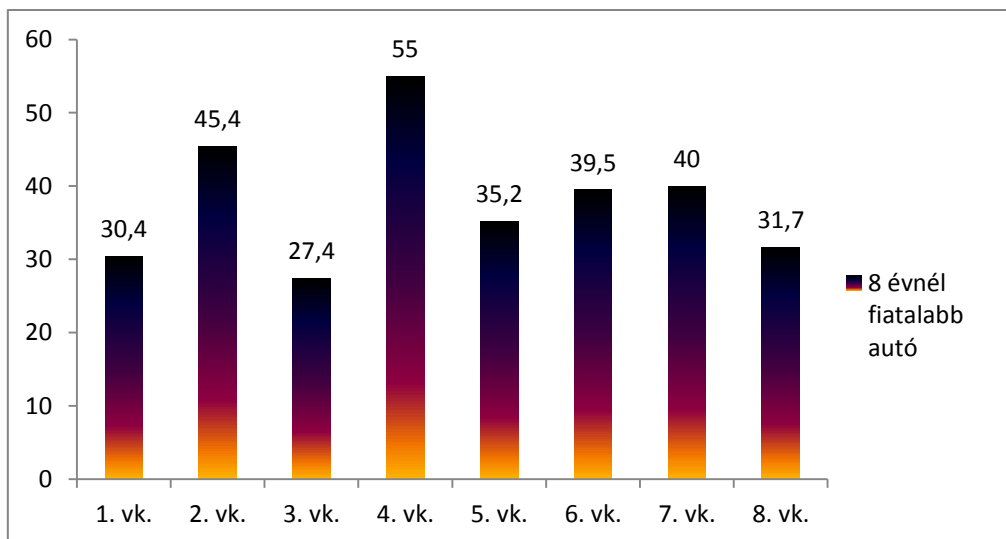
A képzés – közművelődés, mint társadalmi alapfunkció működésének területi különbségei
Körmenten

6. 6. Közlekedés és kommunikáció

A közlekedés és kommunikáció magas színvonalú fenntartása alapvető társadalmi érdek, mert az anyagi és a szellemi javak cseréjét biztosítja az alapfunkciók között. E funkcióval kapcsolatban kevésbé lehet olyan éles csoportspecifikus összefüggéseket kimutatni, mint pl. a lakás vagy szabadidő-eltöltés esetén, mert alapvetően ossztársadalmi irányítás és érdekek szerint működik, illetve feladata az alapfunkciók tér- és időkapcsolatának

optimális működtetése. A szociálgeográfia a funkció azon elemeivel foglalkozik elsődlegesen, amelyekhez a személyek, csoportok érdekei kapcsolódnak (BERÉNYI I. 1997). A közlekedési körülmények megváltozása kedvező vagy kedvezőtlen helyzetbe hozhatja a többi alapfunkció zavartalan működését. Megváltozhat a kialakult tér- és időkapcsolatok rendszere, kiválthatja a funkciót igénybe vevő emberek helyeslését vagy akár ellenkezését. Az utóbbi időben mind több figyelmet szentel a szociálgeográfia a kommunikációnak, az információáramlásnak. Az audio (rádió, cd, mobiltelefon stb.), illetve az audiovizuális (tv, videó, dvd-lejátszó, számítógép stb.) technika általánossá válása oly mértékben felgyorsította az információáramlást, hogy mind jelentősebb szerepet játszik az egyéni és csoportdöntések kialakításában (BERÉNYI I. 1997). A kommunikációs rendszerek elterjedése és működése során kialakul azok csoportspecifikus jellege. Így lesznek, akik képesek lesznek azt befogadni és használni, míg mások kirekesztődnek. A szociálgeográfia ezért a közlekedést és kommunikációt nem csak „térlegyzési technológiának” tartja, hanem olyan tevékenységnek, amely révén módosul egyes csoportok magatartása az alapfunkciókkal kapcsolatban (BERÉNYI I. 1997).

A kérdőívezés során megkérdezett 800 körmendi lakosból 515 fő (64,4%) rendelkezik személygépkocsival. Közülük 27-en kettő, hárman pedig három autó tulajdonosai. A választókerületenkénti eltérések nem túlságosan jelentősek: a 6. körzetben a megkérdezettek 76%-ának, a 4. körzetben 71%-ának, míg a 2.-ban 62%-ának, a 8.-ban pedig 63%-ának birtokában van legalább egy gépkocsi. A 6. körzet előnye nyilvánvalóan összefügg az anyagi helyzettel, a 4. kerület esetében pedig azért ilyen kedvező az arány, mert a város központi területeitől igen távol eső körzet „élhetőségének” egyik alapfeltétele az autó. Ez a zömében „vasúton túli” terület szinte csak lakófunkcióval rendelkezik, így a városi szolgáltatások igénybe vételéhez, a munkába járás biztosításához elengedhetetlen ez a közlekedési eszköz. Fiat, Ford Opel, Renault és Suzuki a leggyakoribb márkák. Az autók életkora alapján meghúzható különbségek jóval markánsabbak (34. ábra). Legfiatalabb gépkocsikkal a 4. választókerületiek járnak, míg a legidősebb kocsikkal a 3. körzetben élők furikáznak. Nem sokkal rendelkeznek kedvezőbb értékekkel a 8. kerületiek sem. Esetükben elmondható, hogy viszonylag csekély a 100 före jutó gépkocsik aránya, ráadásul ezek nagy része már elöregedett autónak számít. A 4. kerület kertvárosi lakossága velük szemben sok kocsival rendelkezik és ezek többnyire fiatal járművek.



Forrás: saját szerk.

34. ábra

A 8 évnél fiatalabb gépjárművel rendelkezők aránya választókerületenként a megkérdezettek százalékában

A 8 évnél fiatalabb autóval rendelkezők aránya és néhány fontosabb mutató közötti kapcsolatot mutat be a következő táblázat (9. táblázat):

9. táblázat

A 8 évnél fiatalabb személygépkocsival rendelkezők aránya és néhány társadalmi-gazdasági mutató közötti korrelációs kapcsolatok

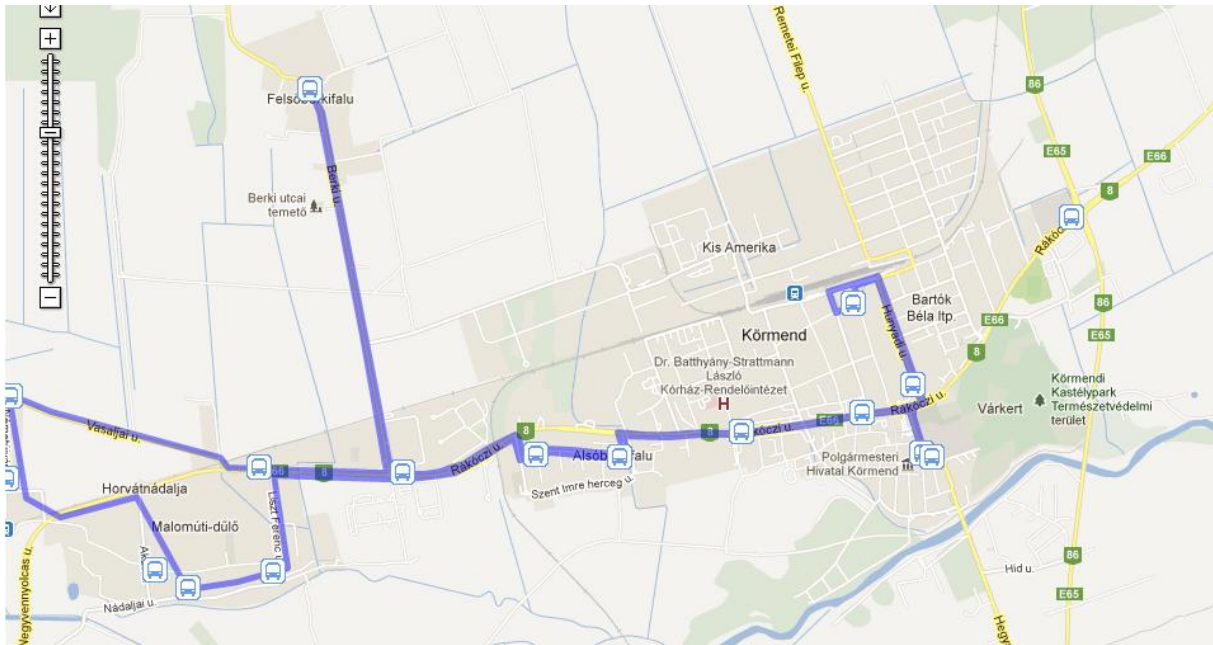
	szellemi foglalkozásúak aránya	150 ezer Ft havi nettó jövedelem felett keresők aránya	lakásonként 3 saját jövedelemmel rendelkező aránya	lakás/ház alapterülete
8 évesnél fiatalabb gépkocsival rendelkezők aránya	-0,29	-0,29	0,50	0,02

Forrás: saját számítás

Azt, hogy a szellemi tevékenységet végzők és a fiatal autóval rendelkezők aránya között nincs pozitív kapcsolat, a korrelációs értéken kívül a 3. kerület legutolsó helyezése is fényesen igazolja. Érdekes, hogy valójában nem is a magas kereset, hanem inkább a lakásonkénti több kereső együttélése az, ami összefügg a fiatal kocsik magas arányával.

Tömegközlekedési eszközt a körmendiek 2-3/5-e használ, napi rendszerességgel azonban ez az érték csak a 8. választókerületben lépi túl a megkérdezettek számának felét (58,3%). (A második helyezett 7. választókerület hasonló adata csupán 31,9%). A város egyéb

belterületének számító Felsőberkifalut és Horvátnádaját naponta számos helyközi autóbusz nyomvonala érinti, plusz a város helyi járatai közül több is kimegy a területükre (35. ábra). (A helyi tömegközlekedést a kérdőívezés tapasztalatai alapján a lakosságnak csupán 3-5%-a használja, kivéve a 8. kerületet, ahol 38%.)



Forrás: www.vasivolan.hu

35. ábra
A kőrmendi 1B helyi járat nyomvonala

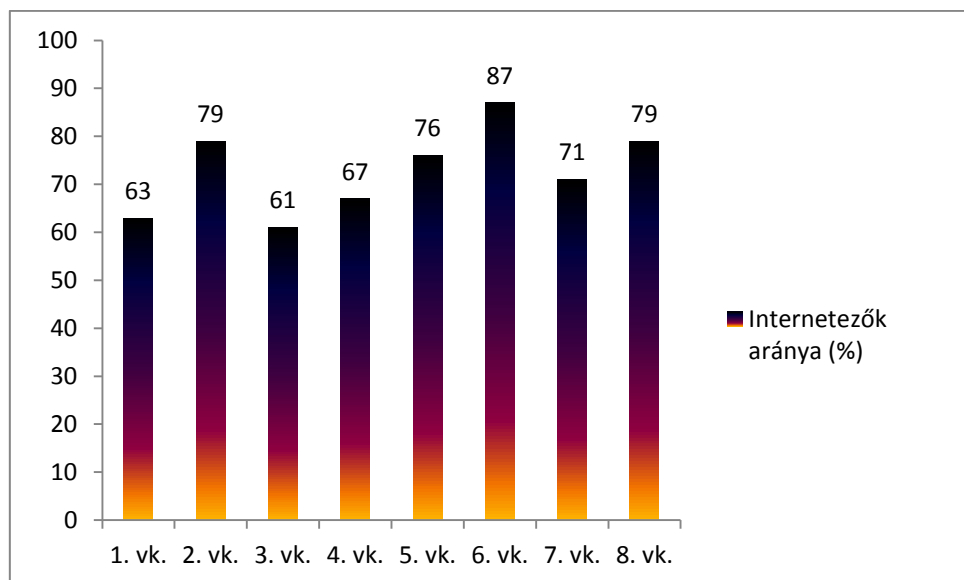
A helyközi tömegközlekedés igénybevételének főbb indokai a következők:

1. hely: rokonlátogatás
2. hely: szabadidős tevékenységhez
3. bevásárlás
4. iskolába járás
5. munkába járás.

A kőrmendiek tehát elsősorban nem busszal vagy vonattal járnak tanulni vagy dolgozni. Ennek oka egyrészt a helyi oktatási intézményrendszer kiépültsége a középfokkal bezáróan, másrészt pedig a személygépkocsikkal rendelkezők és a helyben dolgozók magas aránya. (A 424 munkahellyel rendelkező megkérdezett személyből 327, azaz 77,1% dolgozik a város közigazgatási határain belül.)

A közlekedés mellett a kommunikációs tevékenység feltérképezésére is tettem kísérletet. Két kérdés vonatkozott erre: az egyik internetezés gyakorisága, míg a másik telefonhasználat gyakoriságára vonatkozott. Sem az internet-, sem pedig a telefonhasználat

nem kötődik pusztán a lakáshoz. Az internethasználatnak ma már nem akadály a hálózat esetleges kiépítetlensége. Területi különbségei a városon belül az alábbiak szerint alakul (36. ábra):



Forrás: saját szerk.

36. ábra

Az internetet használók aránya a megkérdezettek százalékában választókerületenként

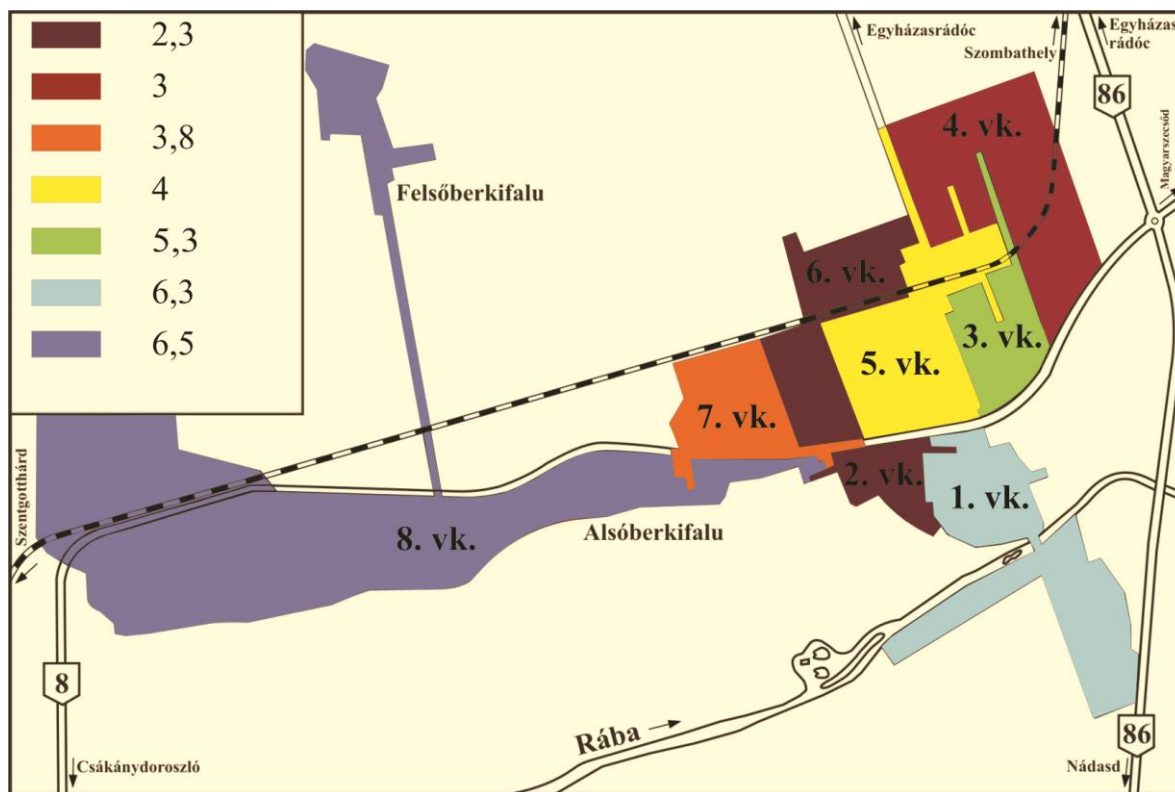
Jól szerepelnek a módosabb és fiatalabb korszerkezetű településrészek, de összességében a különbségek nem túl nagyok. A telefonálási szokások esetében pedig még ennél is jóval kisebbek. Telefont a megkérdezettek 98-100%-a használ, s a használat időtartamának sincsenek számottevő területspecifikus vonásai, csupán a napi másfél óránál többet telefonálók esetében: Az 1. és a 2. kerület állnak az élen (a megkérdezettek 13,3, illetve 12,1%-ával, míg a 8. kerület az utolsó helyen (5%). A legtöbben napi fél óránál kevesebbet használják vonalas vagy mobil készülékeiket.

A közlekedés - kommunikációnak, mint társadalmi alapfunkciónak, s egyben, mint mutatócsoportnak a választókerületek összesített rangsorolásához felhasznált „mutatói” a következők:

- gépkocsival rendelkezők aránya
- 8 évesnél fiatalabb gépkocsik aránya
- internethasználók aránya
- napi másfél óránál többet telefonálók aránya

Ezen alapfunkció működése is a csatolt települések esetében marad el leginkább az optimálistól, s nincs kedvező helyzetben a Rába-folyón túli területeket is magában foglaló 1.

kerület sem. A városon áthaladó tömegközlekedési útvonalak transzverzális irányúak, így az észak-dél irányú közlekedés e téren csorbát szenved, viszont épp az észak – dél irányban hosszan elnyúló városrészekben a legmagasabb a 100 főre jutó személygépkocsik aránya, ellensúlyozva e hiányosságokat.



Forrás: saját szerk.

37. ábra

A közlekedés - kommunikáció, mint társadalmi alapfunkció működésének területi különbségei Kőrmenten

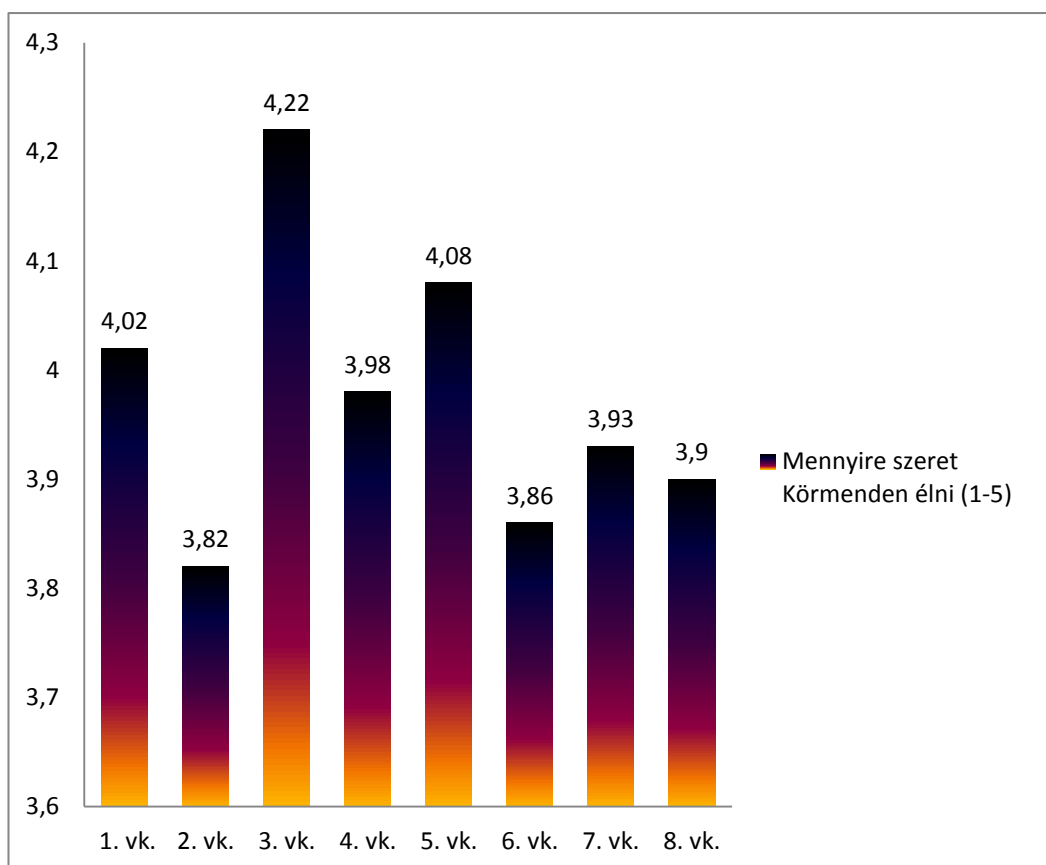
6. 7. Községi élet

A német szakirodalomban a „közösségben élni” fogalomban próbálták kifejezni azt a szituációt, amikor a helyi társadalomnak kialakult életmódja, életformája van. A szociálgeográfia a közösségi létet alapfunkcióként fogja fel, mert hatással van az egyén és a csoport alapfunkciókkal kapcsolatos magatartására (munkához, oktatáshoz, szabadidő-eltöltéshez stb. való viszony) (BERÉNYI I. 1997). A tapasztalatok azt mutatják, hogy az egyén társadalmi magatartása –szociálgeográfiai értelemben az alapfunkcióhoz fűződő aktivitása- a foglalkoztatástól, a végzett munka jellegétől, a szakképzettségtől, az iskolai végzettségtől

függ. A német szociálgeográfia a közösségi élet tartalmát az alapfunkciókkal kialakult kapcsolatok összességének tekinti, s ezért tematikailag a funkciókatalógus végére helyezi (BERÉNYI I. 1997). Számottevő visszahatása is lehet azonban a dolognak, hiszen a közösségi létben eleve jelen vannak olyan történelmi, etnikai, vallási stb. tradíciók, motivációk, amelyek éppen az alapfunkciók működésének adnak sajátos jelleget.

A közösségi élet vizsgálata során az egyik legfontosabb kérdés annak kiderítése, hogy a helyiek mennyire szeretnek a saját otthonuknak teret adó városban élni, illetve, hogy a lakosok a kialakult közösségek tagjainak érzik-e magukat. Ennek érdekében kutattam a lakosok kapcsolatát szomszédjaikkal és az esetleges konfliktusforrások okait a város lakói illetve lakócsoportjai között.

A válaszok összegzése és kiértékelése során kapott eredmények azt mutatják, hogy a városban élők nagyobb része szeret a városban élni, de korántsem elégedettek vele maradéktalanul (38. ábra).



Forrás: Saját szerk.

38. ábra

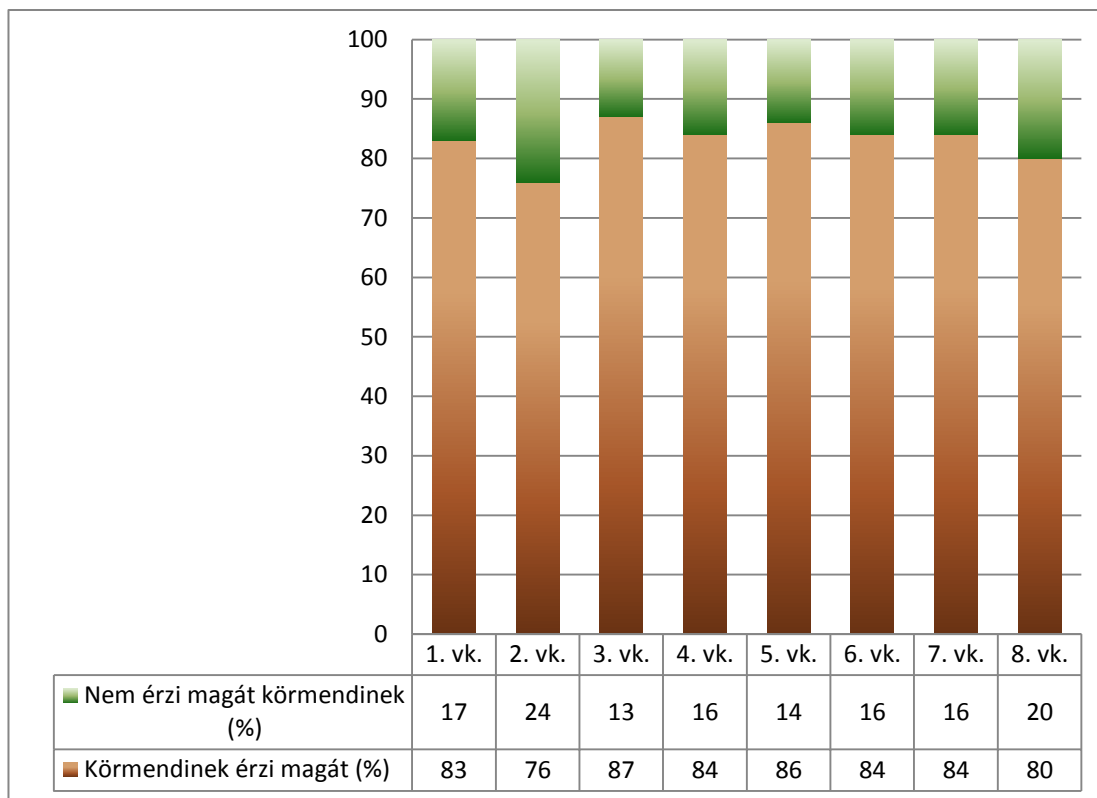
A „Mennyire szeret Ön Körmenben élni?” - kérdésre adott osztályzatokból számított átlagértékek választókerületenként

A 3. választókerület lakossága érzi legjobban magát a városban (4,22). Ebben szerepet játszhat a panelházak beépítés olyan értelemben, hogy az emeletes házak korai, 1970-es, majd 1980-as évekbeli felépítésével az akkori fiatalabb beköltöző generáció mára idősebbé vált, s lényegében a szemük előtt épült fel és népesült be a környék. Pluszban az 1970-es évek közepe táján születtek a legnépesebb korosztályok, s jelentős helyi közösségi élet alakult ki a tömbházak közötti tereken és sportpályákon.

Számos indokot felsoroltak a válaszadók, hogy miért is jó a városban élni. Legtöbbször a kisvárosias jellegnek köszönhető csendes, nyugodt környezetet említették, emellett számos esetben azt az egyszerű választ kaptam, mert „itt élek, itt születtem, ide köt a családom”. Sokan azt a választ adták, hogy a sport – elsősorban a kosárlabda – iránti szenvedélyük az, ami miatt szeretnek Körmenden élni.

Az érem másik oldalát a 2. választókerület lakóinak véleménye jelenti. A körzet – hasonlóan a 3.-hoz – szintén számos tömbházzal rendelkezik, ám azzal a különbséggel, hogy itt a házak jóval újabbak, s főképp fiatalabb családok, valamint nemrég ide költözők otthonainak számítanak. Emiatt még nem szokták meg az itt létet, nem építettek ki szorosabb kapcsolatokat a helyiekkel, nem kapcsolódtak be a közösségi életbe. A másik oka az elégedetlenségnek – ami szintén kisvárosi sajátosság – az, hogy kevés a szórakozási lehetőség, unalmas a város. Felmerült problémaként az üzletek hiánya, illetve a közterületek tisztántartásának problematikája is. Rengeteg esetben az itt élők viselkedésével, a roma kisebbség magas arányával, valamint a munkahelyek hiányával magyarázták a város iránti elégedetlenségüket.

Párhuzam vonható a Körmend iránti szeretet és aközött, hogy valaki „igazi körmendinek” érzi magát. Aki 5 pontot adott arra a kérdésre, hogy „mennyire szeret Ön Körmenden élni?”, annál bizonyosan kijelenthető az, hogy egyben a városhoz tartozónak is érzi magát. Ugyanazt az eredményt kapjuk tehát választókerületenként itt is, mint az előző kérdés esetében. A legtöbbben a 3. körzetben érzik körmendinek magukat, míg a legkevesebben a 2. választókerületben élő megkérdezettek (39. ábra).



Forrás: saját szerk.

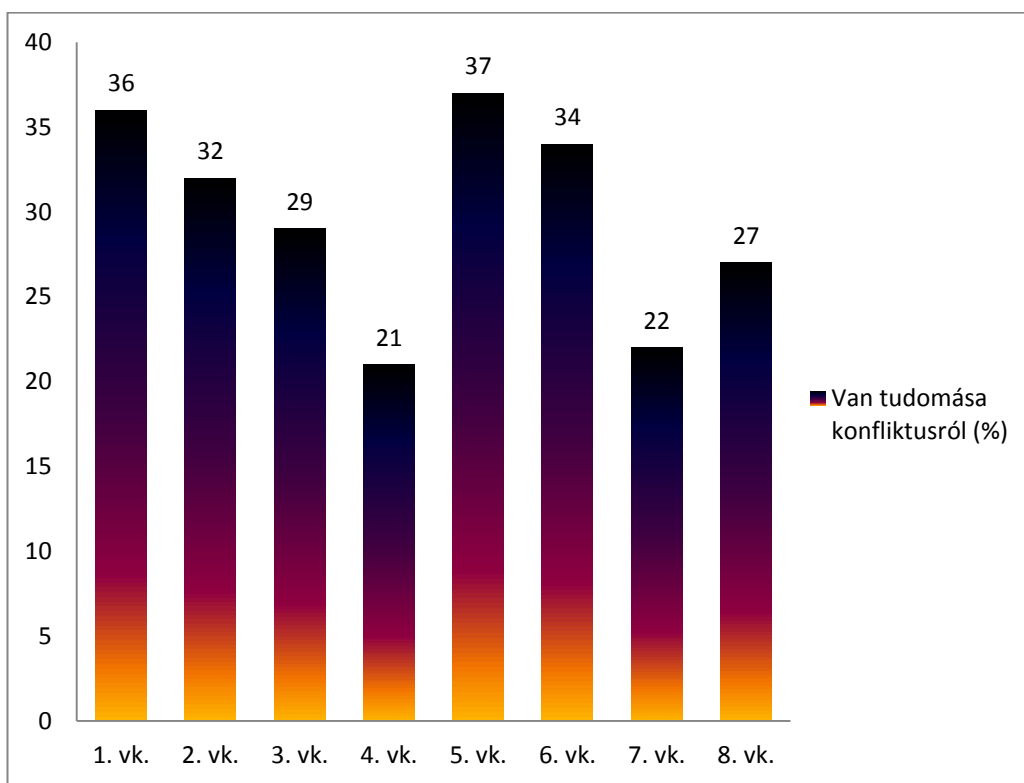
39. ábra
A magukat körmendinek érzők aránya a megkérdezettek százalékában
választókerületenként

A szomszédsági kapcsolatokról elmondható, általánosságban jónak mondhatók, nincsenek konfliktusok, nincsenek haragban egymással, ugyanakkor az is kiderül, hogy a kapcsolattartás a legtöbb esetben felszínes, csak köszönő viszonyba vannak egymással, az egymás közvetlen közelében lakók, s egyre kevesebb segítséget nyújtanak egymásnak. A legrosszabb viszonyban az 1. választókerületben vannak szomszédjaikkal a válaszadók. Két helyen van a körzetben a helyi roma közösségnek egy-egy kisebb gócpontja, s ezeknek a házaknak a közvetlen szomszédságában lakók adtak nagyon alacsony pontokat az értékelés során. A 4. választókerületben lett a legjobb eredmény, ez annak köszönhető, hogy utcái hasonló időben kezdtek kiépülni, így az itt élők ugyanazon pár év alatt kezdték építeni otthonaikat. Több segítséget nyújtottak egymásnak, az építkezések során közösségek alakultak ki és már beköltözés előtt jó kapcsolatot ápoltak szomszédjaikkal.

A kérdőíves felmérés alanyai nagyon alacsony számban tagjai civil szervezeteknek, egyesületeknek, mozgalmaknak, kluboknak. Emiatt a lakosságnak csak 50-60%-a ismer olyan közösségi programokat, amelyeknek lenne közösségformáló ereje. A helyiek a kosárlabda iránti érdeklődés révén kialakuló közösségi programokat tartják a legösszetartóbb közösségi

eseménynek. Emellett az idősök válaszaiban megjelennek a nyugdíjas klub által szervezett programok, s nagyon sokan megemlítették a Kőrmenden hagyományosnak mondható augusztus 19.-i műsorok, tűzijáték és csónakfelvonulás, amely az egész várost megmozgatja.

A választóközrözetenként megkérdezett 100 főből 20 - 40% vallja azt, hogy tud valamilyen konfliktusról a város lakói/lakócsopottjai között. Az 1. választókerületben tudnak a legtöbb konfliktusról, ami visszavezethető a szomszédokkal való kapcsolatra (40. ábra). Legkevesebb konfliktusról pedig a 4. körzetben van tudomásuk a megkérdezett körmendieknek, köszönhetően az itt kialakult közösségnek és a kertvárosi környezetnek. Meglepő ugyanakkor, hogy a 7. kerületben nem tudnak annyi konfliktusról (2. legkevesebb), pedig itt érzik az válaszadók legkevésbé azt, hogy biztonságban élnének lakókörnyezetükben, igaz, a probléma nem a konfliktusokra, hanem a betörésekre, lopásokra vezethető vissza.



Forrás saját szerk.

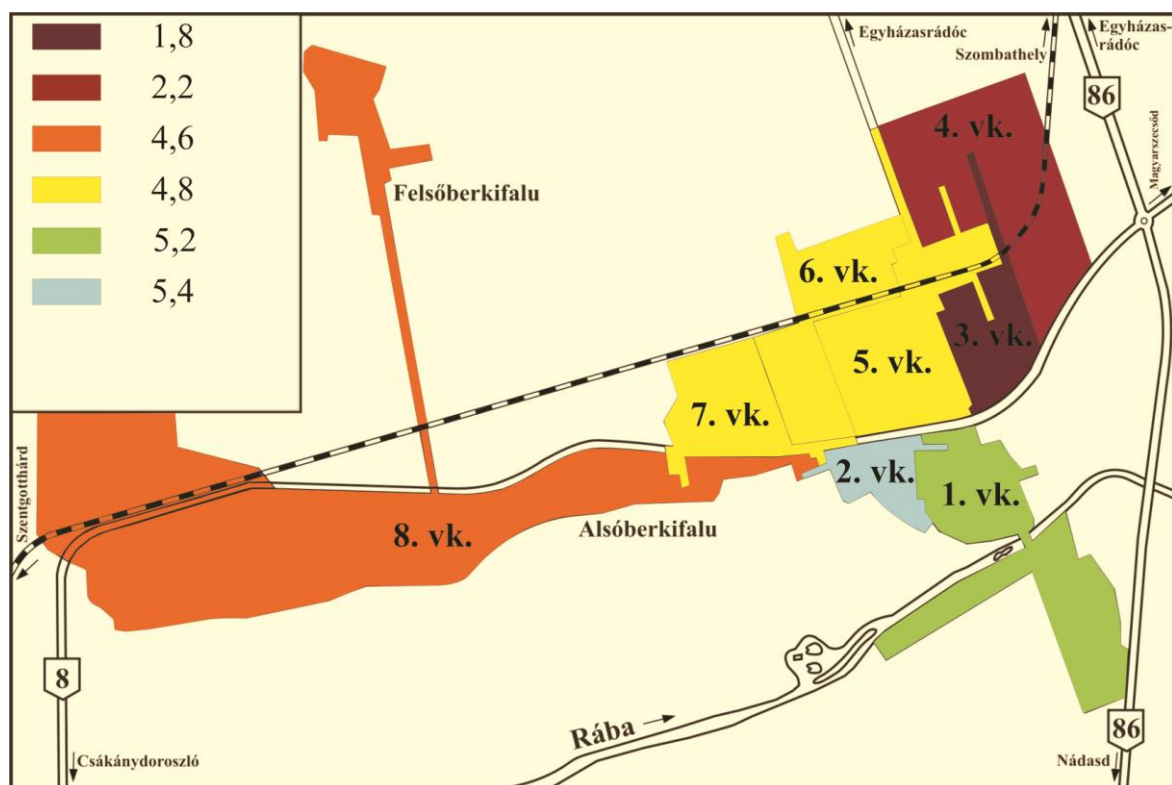
40. ábra

A „Van-e tudomása konfliktusokról a város lakói/lakócsopottjai között?” - kérdésre adott osztályzatokból számított átlagértékek választókerületenként

A közösségi életnek, mint társadalmi alapfunkciónak, s egyben, mint mutatócsopottnak a választókerületek összesített rangsorolásához felhasznált „mutatói” a következők:

- Körmend város iránti szeretet átlagértéke
- válaszadók hány százaléka érzi magát körmendinek
- szomszédjaival a kapcsolat (átlagérték)
- válaszadók hány százalékanak van tudomása konfliktusról
- hány százaléka szeretne elköltözni a megkérdezetteknek

Az összesítés során két szomszédos kerület, a 3. és a 4. végzett a legjobb helyen (41. ábra). Mivel ebben a két körzetben van a legtöbb olyan válaszadó, akik szeretnek itt élni, körmendinek érzik magukat, jó kapcsolatot ápolnak szomszédjaikkal, s nincs tudomásuk konfliktusokról sem. Számos baráti és családi kötelék köti őket Körmendhez.



Forrás: saját szerk.

41. ábra

A közösségi élet, mint társadalmi alapfunkció működésének területi különbségei Körmenden

8. Körmend egyéni választókerületeinek szociálgeográfiai sajátosságai

A társadalmi alapfunkciók szerinti elemzés igazolta, hogy Körmend városának különböző településrészei jellegzetes társadalmi sajátosságokkal rendelkeznek az egyes

alapfunkciók vonatkozásában. Választókerületek szerinti bontásban az alábbi főbb jellemvonások állapíthatók meg:

Az 1. választókerület az Óváros, valamint a Rába-folyótól délre fekvő városrész, amely gazdag védett épületekben, műemlékekben. Emellett funkcionális sokszínűség is jellemzi, amely alapvetően az oktatáshoz és a közigazgatáshoz kötődnek. Idősebb korszerkezetű terület, ezért a munkához kapcsolódó térbeli aktivitása nem túlságosan jelentős. Munkaerejének 2/3-a a városban dolgozik, 56%-uk szellemi foglalkozású. Valamennyi választókerület közül ők gondolják leginkább úgy, hogy nem iskolai végzettségüknek megfelelő munkakörben foglalkoztatják őket. Nem csak munkahelyeikkel, hanem saját otthonaikkal sem túlságosan elégedettek. A lakások régi építésűek, nehezen modernizálhatók és nem túl nagy alapterületűek. Az 1. körzetben az egyik legalacsonyabb a szobák száma. Bár szép környezetben élnek, a lakókörnyezetükkel sem igazán elégedettek, aminek oka egyrészt a szerintük nem megfelelő közbiztonság, valamint a nem elégséges tisztaságú közterületek túlsúlya, másrészt pedig a szomszédsági kapcsolatok: Az 1. kerület lakói vannak legrosszabb viszonyban szomszédjaikkal. Ugyanakkor szívesen járnak az itt élők kulturális rendezvényekre, jelentős hányaduk szeret olvasni, ismeretterjesztő műsorokat nézni, holott iskolai végzettség tekintetében a középmezőnybe tartoznak. A külföldön legalább másfél hetet nyaralók aránya itt a legmagasabb.

A 2. választókerület lakó- és kereskedelmi funkciókkal jellemezhető körzet, alapvetően tömbös és újabban lakóparkszerű beépítéssel. Mindenképp kiemelendő vonása, hogy a magas jövedelműek aránya itt a legalacsonyabb, ugyanakkor a körzet lakói elégedettek mégis legjobban munkahelyeikkel. A nyolc városrész közül itt a legalacsonyabb a lakások átlagos alapterülete és a szobaszám, valamint a kertek és udvarok aránya, s ezek – társulva a Körmendre jellemző munkanélküliségnél magasabb értékkel – már elégséges indokok arra, hogy innen kerüljön ki a legtöbb otthonából szívesen elköltözni vágyó válaszadó. Annak ellenére így van ez, hogy a 2. körzetben a legelégedettebbek a kérdőívet kitöltők a közbiztonsággal. Legkevésbé ők kötődnek a helyi közösségekhez, identitásuk a város felé a legalacsonyabb a kerületek közül. Pedig a város jövője szempontjából fontos társadalmi csoport az övéké: fiatal korszerkezet jellemzi őket, s emellett a felsőfokú végzettségűek aránya a második legmagasabb. Érdeke tehát a településnek, hogy velük az összhangot minél előbb megtalálja.

A 3. választókerület a város legjellegzetesebb többszintes tömbös beépítésű része. Háromemeletes téglaházakból és négyemeletes panelekből álló házai mellett északi részén már családi házak húzódnak. Mégis ez Körmend legnagyobb zöldterületével rendelkező

körzete, köszönhetően a Kastélyparknak. A 3. választókerület az alapfunkciók közül egyértelműen a képzés-közművelődés terén mutat átlag aktivitást, ami nem véletlen: a felsőfokú végzettségűek aránya itt a legmagasabb. A megkérdezett 100 főből legtöbben itt járnak rendszeresen színházba, könyvtárba és múzeumba. A legtöbb város által nyújtott szolgáltatás közel van, azok minőségével többnyire elégedettek, főképp: napi bevásárlás lehetőségeivel, a gyógyszertárakkal. Ebből is következtethető, hogy idősebb korösszetételű körzetről van szó, és abból is, hogy messze itt a legidősebb a lakosság gépkocsiállománya. s a legkevesebben ők használják az internetet. A 3. kerületben élők igazi lokálpatrióták, az egész városban ők érzik magukat leginkább körmendinek, s esetükben a legalacsonyabb az elköltözni szándékozók aránya.

A 4. választókerület a város egyik kertvárosi övezete, amely szinte csak lakófunkcióval rendelkezik. Egyéb funkciók igénybevételéhez a város más részeit kell felkeresni az itt élőknek. Ezért az ideköltözés egyik fontos feltétele a személygépkocsival való rendelkezés. Amiből következik, hogy az egyik legtöbb autótulajdonos itt van a választókerületek közül: 100 megkérdezettből 71 személy rendelkezik gépkocsival, s azok átlagéletkora itt a legfiatalabb. A munkához kapcsolódó térbeli aktivitás itt a legkisebb. A kertvárosi rész nagy részét idősebb, nyugdíjas korosztály lakja, amely aránya itt a legmagasabb (80%). Emellett ebben a kerületben a legmagasabb a munkanélküliség és az egyik legalacsonyabb a kereset, ami visszavezethető az alacsony iskolai végzettségre. A szobák száma itt a legmagasabb, ami nem meglepő, hiszen az egy háztartáson belül élők száma az egyik legmagasabb, ebből kifolyólag itt található meg a legtöbb duplakomfortos ház és a legnagyobb alapterületű házak (107,1m²). A házak 98%-a saját tulajdonban van. Nagy részüket az itt élők építették fel emiatt itt szeretik leginkább az otthonaikat, lakókörnyezetüket és legkevésbé kíváncsognak el. Az ugyanazon pár évig történő építkezések közösséggé kovácsolták a 4. választókerületben élőket, akiknek emiatt a legjobb a kapcsolatuk a szomszédjaikkal.

Az 5. választókerület részben lefedi Körmend központi területét. Környező kistelepülésekre kiterjedő funkciókkal rendelkező körzet. Oktatási, szabadidő-eltöltési illetve közlekedési szerepköre jelentős. A városrész képe elég változatos, ami a válaszokból is kimutatható. A munkanélküliség aránya a legalacsonyabb (2%), illetve itt él arányaiban a legkevesebb nyugdíjas és a legtöbb tanulókörben lévő fiatal. A szellemi foglalkozásúaknak az aránya itt a legmagasabb az összes kerület közül (70%), aminek eredménye a legmagasabb átlagjövedelem a városban. Otthonukkal, illetve lakókörnyezetükkel az egyik legelégedetlenebbek viszont a válaszadók, ami után érthető, hogy az egyik legtöbben innen

költöznének el. A magas keresetnek köszönhetően a lakások felszereltsége az egyik legjobb a kerületek közül. Kulturális műsort napi szinten legtöbbször itt néznek, szívesen járnak színházba és múzeumba. Büszkéek a városukra és általában úgy gondolják, hogy vannak olyan műemlékek, programok, látnivalók, amelyek a turisták számára is vonzóak lehetnek.

A 6. választókerület déli része a városközponttal közvetlen kapcsolatban áll, míg az északi része a centrumtól, s ebből következően számos funkciótól messze esik. A választókerületen belül a megkérdezettek negyede legalább 150 ezer Ft-os havi nettó jövedelemmel rendelkezik. Oka a szellemi foglalkozásúak magas aránya. Ebből számos dolog következik: a lakások felszereltsége itt a legjobb, átlagos méretük – a déli tömbházas beépítés ellenére – az egyik legnagyobb. A gépkocsival rendelkezők aránya is itt a legmagasabb, ebből kifolyólag legkevésbé szorúlnak rá a tömegközlekedés nyújtotta lehetőségekre. Hiába a viszonylagos jólét, számos válaszadó nem szeret Körmenden élni, az alanyok csak 3,86-os átlagértékkel pontozták a város iránti szeretetüket, ami abban is megmutatkozik, hogy innen költöznének el legtöbbször más városba.

A 7. választókerület a városon áthaladó vasútvonal és a 8-as számú főút által határolt, központi fekvésű terület. A körzetnek egyetlen szerepköre van a lakófunkción kívül: az egészségügy. Az egyetlen kerület, ahol többen végeznek fizikai munkát, mint szellemi, ami az alacsony iskolai végzettségre vezethető vissza. (E mutatóban a városrészek közül a 7. kerület áll a legrosszabbul.) Ez a kereseteken azonban nem tükröződik vissza, annál inkább a munkával szembeni elégedettségen, pontosabban elégedetlenségen: valamennyi városrész közül az itt élők panaszkodnak legtöbbször munkahelyeikre. Legnagyobb problémát a kerületen belül a közbiztonság jelenti. A szolgáltatásokkal nagyjából meg vannak elégedve az itt élők, minden elérhető távolságra van számukra. Az alacsony végzettség kihat a művelődésre is, mivel kevesebben járnak színházba, múzeumba illetve könyvtárba a többi választókerülethez képest. A külföldön nyaralók száma is ebben a körzetben az egyik legalacsonyabb.

A 8. választókerület a legnagyobb területű, ugyanakkor a legalacsonyabb lélekszámú körzet, ami a városhoz csatolt, egykor önálló településekből tevődik össze. A kerület egyes részei távol esnek a központi részekről. Az aktív foglalkoztatottak aránya átlagos. A munkanélküliek aránya átlag feletti (8,6%). A nyugdíjasok aránya alacsony, viszont a tanulóké magas. A munkavállalók legnagyobb része (90,5%) a város közigazgatási határain belül dolgozik. 100%-os a saját tulajdonú házak aránya, köszönhetően a családi házas illetve falusias jellegnek. A válaszadók nagy része annak ellenére is elégedett a szolgáltatásokkal, hogy nap, mint nap utazniuk kell miattuk. A 8. körzetben élők érzik az egyik legtisztábbnak környezetüket. Az alacsony végzettségűek aránya magasnak mondható, ám sok a

gyermekkorú is a térségben, akik még iskolába járnak. Ugyanezen okból kifolyólag kevesen járnak színházba, mivel a fiatalabb korosztály számára nem igazán számít vonzó szabadidő-eltöltési lehetőségnek. Relatív kevesen rendelkeznek személygépkocsikkal, azok is inkább idősebb autók már. Sokan használják a helyi tömegközlekedést, köszönhetően annak, hogy naponta számos helyközi autóbusz nyomvonala érinti, és ezzel utaznak be inkább a központi részekbe. Az egyik legkevésbé frekvenciált része ez a városnak, amivel a helyiek is tisztában vannak: jelentős részük szívesen költözne el innét, pozitív azonban, hogy lakhelyeül a város más területeit választaná, nem pedig más települést.

9. Összegzés

Dolgozatomban egy vasi kisváros, Körmend társadalmának szociálgeográfiai jellegű vizsgálatát próbáltam elvégezni. A szociálgeográfia a társadalomföldrajznak egy olyan megközelítési módja, kutatási módszere, amely funkciókra és csoportokra alapozva vizsgálja a társadalom térbeliségét egy-egy településen vagy településrészben. Empirikus módszerekkel zajlott az adatgyűjtés: 800 lakossági kérdőív felhasználásával, a szociálgeográfia által használt hét, ún. társadalmi alapfunkció – munka, lakás, ellátás-szolgáltatás, képzés-művelődés, szabadidő-eltöltés, közlekedés és kommunikáció, közösségi élet – mentén haladva igyekeztem a településen belül csoportspecifikus tényezőket feltárni és azokat jellemezni. Az összehasonlítás alapjai a város egyéni választókerületei voltak.

Összességében megállapítható, hogy a város funkcionális térszerkezete nagyon összetett, ám az egyes szerepkörök vonatkozásában mindig vannak kitüntetett területek, városrészek. A funkcionális bonyolultság oka nyilván a helyi társadalom sokrétűségéből is fakad, illetve maguknak a funkcióknak a működése, működtetése során kialakult térkapcsolatoknak a szerveződéseiből is. A kutatás során rengeteg tapasztalattal gyarapodtam, s valójában a hosszú elemző munka során kezdtem igazán belátni azt, hogy „minden mindennel összefügg”, azaz, hogy az egyének vagy csoportok egyes funkcióbeli magatartása mennyire befolyásolja a többi alapfunkcióhoz való viszonyulást. Legszembetűnőbb e téren a munka, s az általa megszerezhető jövedelem, ami determinálja a lakásviszonyokat, a közlekedési és kommunikációs lehetőségeket, a szabadidős tevékenységeket, a magasabb színvonalú és költségesebb szolgáltatások igénybevételének lehetőségét stb. Egy szóval: a társadalmi hierarchián belüli helyzetet.

A választókerületek szerinti összehasonlítással is számos térspecifikus vonását fedeztem fel a helyi társadalomnak. Más elvárásai vannak a 3. kerület emeletes házában élő értelmiségi nyugdíjasnak, a sorházas és családi házas 5. kerület egyéni vállalkozójának, a 8. kerület falusias jellegű, alacsony iskolai végzettségű és esetleg munka nélkül lévő, nagycsaládban élő családfőnek a lakással, az iskolával, a kínálkozó kulturális programokkal, a településen belüli időtávolságokkal, a munkahelyekkel és a szórakozási lehetőségekkel szemben. Más elvárásaik vannak tehát magával a várossal szemben. Ezért vannak olyanok, akik jól érzik magukat Körmenden, és vannak olyanok, akik szívesen elköltöznének. Ennek megfelelni természetesen nem egyszerű, s jelentős terhet ró a városvezetésre.

A kirajzolódó társadalmi különbségek a választókerületek szintjén is jelentősnek mondhatók: kisebb átlagos lakásméretükkel, idősebb korszerkezetükkel, a felsőfokú végzettségűek magas arányával kiemelkednek a város centrumában fekvő kerületek (1. 3.), jelentős átlagkeresetükkel, a szellemi foglalkozásúak határozott túlsúlyával, fiatalosabb korösszetételű lakosságukkal a szintén belvároshoz kapcsolódó kerületek (5. és 6.), míg alacsonyabb iskolai végzettségükkel, zömében lazább, családi házas otthonaikkal, nagyobb rendelkezésre álló zöldterületeikkel, a munkanélküliek jelentős arányával a peremfekvésű településrészek (4. és 8.). A választókerületek szintjénél is pontosabb diagnózis is felállítható azonban akkor, ha utcaszintű vizsgálatokat végzünk. Munkámnak épp ez jelentheti esetleges folytonosságát. A nyolc településrész szerinti elemzés az első fázis, melynek eredményei tovább finomíthatók azáltal, ha azt térképezzük fel, hogy az egyes kérdésekre bizonyos választ adók pontosan mely utcákból kerülnek ki. Ezáltal lehetővé válik még kisebb területegységek, térspecifikus folyamatok, társadalmi magatartások lehatárolása, s nem utolsósorban elszakadhatunk az előre meghatározott területi egységek szintjén folyó összehasonlítástól.

10. Irodalom

- ANDORKA R. (2003): Bevezetés a szociológiába. Osiris Kiadó, Budapest, 662p.
- BARAKONYINÉ WINICZAI K. (1997): Városshociológia I. rész. Janus Pannonius Tudományegyetem, Pollack Mihály Műszaki Főiskolai Kar, Települmérmők szak, Pécs, 164p.
- BABBIE, E. (1989): A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Budapest, 704p.
- BECSEI J. (1998): A településen belüli társadalom és morfológia. In: Alföldi Tanulmányok XII, Békéscsaba, pp. 80-100.
- BECSEI J. (1998): Fejezetek az általános társadalmi földrajz tanulmányozásához. Egyetemi jegyzet (első rész). Ipszilon Kiadó és Pedagógiai Szolgáltató Kft, Budapest, 161p.
- BECSEI J. (2007): Átalakuló alföldi városok. Ipszilon Kiadó, Békéscsaba, 176p.
- BERÉNYI I. (1992): Az alkalmazott szociálgeográfia elméleti és módszertani kérdései. Akadémiai Kiadó, Budapest, 165p.
- BERÉNYI I. (1997): A szociálgeográfia értelmezése. Egyetemi jegyzet. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 135p.
- BERÉNYI I. – TINER T. SZERK. (1988): Bélapátfalva és településcsoportja. Általános településrendezést megalapozó tanulmány. Elmélet – Módszer – Gyakorlat 48. MTA FKI, Budapest, 100p.
- BODA L. – ORBÁN R. SZERK. (1998): Az Őrség és a Vendvidék. B. K. L. Kiadói és Reklám Kft., Szombathely, 248p.
- BOROS L. (2010): Az „új városshociológia” születése. In: Jancsák Cs. – Pászka I. – Nagy G. D. szerk.: Állandó párbeszédben. Belvedere Meridionale, Szeged, pp. 64-76.
- BORSOS GY. (1979): Kőrmend városhszerkezetének átalakulása. In: Vasi Szemle XXXIII/3. szám, pp. 322-341.
- CSAPÓ T. (2005): A magyar városok települmorfológiája. Savaria University Press, Szombathely, 201p.
- CSAPÓ T. (2006): Kőrmend funkcionális tagozódása. In: Palkovits I. szerk.: Kőrmend város hosszú távú településfejlesztési koncepciója. Benchmark Kft., Szombathely, pp. 57-64.
- CSÉFALVAY Z. (1985): „Szocialista summások Nagyvisnyón”. Területi Kutatások 7, Elmélet – Módszer – Gyakorlat 36, MTA FKI, Budapest, pp. 9-21.
- CSÉFALVAY Z. (1989): A szociálgeográfia társadalomrajza. In: Tér és Társadalom 3. évf. 1989/1, pp.66-75.
- CSÉFALVAY Z. (1990): Térképek a fejünkben. Akadémiai Kiadó, Budapest, 157p.
- CSÉFALVAY Z. (2004): Globalizáció 2.0. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 305p.
- DÉNES J. (1994): Kőrmend a középkorban. In: Szabó L. szerk.: Kőrmend története, Kőrmend, pp. 32-42.
- DÖVÉNYI Z. (1985): A munkaerőmozgás területi jellemzőinek alakulása az Alföldön. In: Alföldi Tanulmányok, Békéscsaba, pp. 139-160.
- GIDDENS, A. (2003): Szociológia. Osiris Kiadó, Budapest, 771p.
- KISS É. (2003): Az Európai Unió társadalomföldrajza. Holnap Kiadó, Budapest, 280p.

- KONDICSNÉ KOVÁCS É. (2004): Körmend 1800-1918-ig. In: Szabó L. szerk.: Körmend története, Körmend, pp. 195-256.
- KONDICSNÉ KOVÁCS É. (2005): Körmend 760 éve. In: Testis Temporis VI, Kiadja az Önkormányzat, Körmend, 24p.
- KOVÁCS Z. (2001): Társadalomföldrajzi Kislexikon. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 175p.
- KŐSZEGFALVI GY. – TÓTH J. (2002): Általános településföldrajz. In: Tóth J. szerk.: Általános társadalomföldrajz I. Dialóg Campus Kiadó, Budapest – Pécs, pp. 421-484.
- LENNER T. (2005): Körmend településfejlődése. In: Csapó T. – Kocsis Zs. szerk.: A településföldrajz helyzete és főbb kutatási irányai az ezredfordulón után. Berzsényi Dániel Főiskola Társadalomföldrajzi Tanszéke, Szombathely, pp. 138-145.
- MÉSZÁROS R. (1982): A falusi átalakulás alapvető térfolyamatai a Dél-Alföldön. Akadémiai Kiadó, Budapest, 140p.
- PINTÉR P. (2003): Séta Körmenden. Tónus Bt., Szombathely, 72p.
- TÓTH I. GY. (1994): Körmend a kora újkorban (1526-1809). In: Szabó L. szerk.: Körmend története, Körmend, pp. 98-167.
- VÖLGYI L. (2002): Körmend funkcionális morfológiája. Főiskolai szakdolgozat. Kézirat, Szombathely, 58p.
- SÜLI-ZAKAR I. (1980): A Hegyköz faluföldrajzi vizsgálata. Studia Geographica, Debrecen: KLTE, 130p.
- TIMÁR J. (1985): Társadalomföldrajzi vizsgálatok Orosháza tanyavilágában. In: Tóth J. szerk.: Az orosházi tanyavilág átalakulása. Orosházi Városi Tanács, Orosháza, pp. 367-431.
- TOMKA B. (2008): A jóléti állam - Európában és Magyarországon. Corvina Kiadó, Budapest, 116p.

enciklopedia.fazekas.hu

www.kormend.hu

www.vasivolan.hu

11. Mellékletek

LAKOSSÁGI KÉRDŐÍV

„KÖRMEND SZOCIÁLGEÓGRÁFIAI KÉPE” CÍMŰ SZAKDOLGOZATHOZ

Készítette: Simon Zsolt, III. éves Földrajz BSc-szakos hallgató, Nyugat-magyarországi Egyetem, Savaria Egyetemi Központ, Szombathely

2012. augusztus – október

A válaszadás önkéntes! A feldolgozás kizárólag tudományos célokat szolgál.

Személyes adatok:

A válaszadó:

- A. választókerülete:
- B. neme:
- C. kora:

I. Munka

1. Rendelkezik munkahellyel jelenleg? a. igen b. nem
2. Amennyiben nem: a. munkanélküli (mióta?)
b. nyugdíjas
c. tanuló
d. egyéb (.....)
3. Amennyiben igen: Munkahelyének települése:
4. Milyen jellegű munkát végez?
5. Ön szerint iskolai végzettségének/szakképzettségének megfelelő munkahelyen dolgozik?
a. igen b. nem
6. Értékelje 1-től 5-ig! Mennyire szereti jelenlegi munkahelyét?
7. Rendelkezik Ön saját jövedelemmel? a. igen b. nem
8. Amennyiben igen: melyik csoportba sorolná be magát nettó jövedelme alapján?
a. 50 000 Ft alatt
b. 50 000 – 100 000 Ft
c. 100 000 – 150 000 Ft
d. 150 000 – 200 000 Ft
e. 200 000 – 300 000 Ft
f. 300 000 Ft felett
9. Hány saját jövedelemmel rendelkező személy van a családban?

II. Lakás

10. Milyen tulajdonban van a ház/lakás, amelyben laknak?

- a. saját tulajdon
- b. önkormányzati bérlakás
- c. szolgálati bérlakás
- d. albérlet
- e. egyéb (.....).

11. Hányan élnek együtt az önök lakásában/házában?

12. Értékelje 1-től 5-ig! Mennyire szereti jelenlegi otthonát?

13. Tervezi-e, hogy a közeljövőben elköltözik jelenlegi otthonából?

- a. igen b. nem

14. Amennyiben elköltözne (vagy megtehetné, hogy elköltözzön), az alábbi szempontok közül melyikek meghatározóak az új lakás/ház kiválasztásában/építésében? **(Több válasz is lehetséges!)(Akkor is válaszoljon, ha nem költözne el!)**

- a. környék (zöldövezet, városközponttól/ipari területtől való távolság, Rába közelsége stb.)
- b. szomszédok
- c. méret
- d. építőanyag (fa, tégl, panel stb.)
- e. megközelíthetőség
- f. munkahely közelsége
- g. közbiztonság
- h. boltok/üzletek közelsége
- i. vasútállomás/buszmegálló közelsége

15. Értékelje 1-től 5-ig! Mennyire elégedett jelenlegi lakókörnyezetével? (utca, zöldterület, csend stb.)

.....

16. Kb. mekkora alapterületű az Önök háza/lakása?m²

17. Hány szobából áll?

18. Mikor épült az Önök háza/lakása?

19. Milyen komfortfokozatú az Önök háza/lakása?

- a. komfort nélküli (lakáson kívüli WC, biztosított vízfelvétel)
- b. félkomfortos (villany és víz, lakáson belüli WC vagy fürdőhelyiség)
- c. komfortos (szennyvízelvezetés, fürdőhelyiség és WC)
- d. összkomfortos (központi fűtés)
- e. duplakomfortos (2 fürdőhelyiség, 2 WC)
- f. luxuslakás (biztonsági rendszer, klimatizáltság)

20. Tartozik-e a házhoz/lakáshoz

- | | | |
|----------------------|---------|--------|
| a. udvar? | a. igen | b. nem |
| b. kert? | a. igen | b. nem |
| c. háztáji gazdaság? | a. igen | b. nem |

21. A felsoroltak közül melyekkel rendelkezik az Önök lakása?

- | | |
|-----------------------------|----------------------|
| a. „hagyományos” televízió | h. mobiltelefon |
| b. LCD/LED/plazma televízió | i. hifi |
| c. asztali számítógép | j. mosógép |
| d. notebook/netbook | k. mosogatógép |
| e. internet | l. mikrohullámú sütő |
| f. DVD-lejátszó | m. klímaberendezés |
| g. vezetékes telefon | n. garázs |

III. Ellátás-szolgáltatás (IV. Oktatás-képzés, művelődés)

22. A következő szolgáltatásokat hol veszi igénybe a településen belül? (Nevezzen meg városrészt, utcát vagy konkrét szolgáltató helyet, pl. Tesco stb.) Egyben értékelje a szolgáltatás minőségét 1-től 5-ig!

- | | | |
|--------------------------------|-------|-----------------------------|
| a. napi bevásárlás: | | ... (más településen: |
| b. nagyobb bevásárlás: | | ... (más településen: |
| c. háziorvosi ellátás: | | ... (más településen: |
| d. gyógyszerár: | | ... (más településen: |
| e. posta: | | ... (más településen: |
| f. bank: | | ... (más településen: |
| g. fodrász: | | ... (más településen: |
| h. autószerelő: | | ... (más településen: |
| i. háztartási szerviz: | | ... (más településen: |
| j. üzletek (ajándék/ruha stb.) | | ... (más településen: |
| k. könyvtár: | | ... (más településen: |

23. Értékelje 1-től 5-ig! Mennyire elégedett az alábbiakkal?

- | | |
|--|-------|
| a. közterületek tisztasága: | |
| b. közbiztonság: | |
| c. zöldterületek nagysága: | |
| d. a közelben (az adott városrészben) lévő üzletek, boltok mennyisége: | |

IV. Oktatás-képzés, művelődés (V. Szabadidő-eltöltés)

24. Mi az ön legmagasabb iskolai végzettsége?

25. Milyen gyakran jár

a. színházba

hetente/havonta/félévente pár alkalommal/évente/ritkábban/soha

b. könyvtárba

naponta/hetente/havonta/félévente pár alkalommal/évente/ritkábban/soha

c. múzeumba

hetente/havonta/félévente pár alkalommal/évente/ritkábban/soha

d. mozi

hetente/havonta/félévente pár alkalommal/évente/ritkábban/soha

26. Milyen gyakran néz vagy hallgat a tv-ben/rádióban

a. hírműsorokat

naponta/hetente/havonta/félévente pár alkalommal/évente/ritkábban/soha
amennyiben naponta, hány órát kb.?

b. kulturális műsorokat

naponta/hetente/havonta/félévente pár alkalommal/évente/ritkábban/soha
amennyiben naponta, hány órát kb.?

c. ismeretterjesztő műsorokat

naponta/hetente/havonta/félévente pár alkalommal/évente/ritkábban/soha
amennyiben naponta, hány órát kb.?

d. film/sorozat

naponta/hetente/havonta/félévente pár alkalommal/évente/ritkábban/soha
amennyiben naponta, hány órát kb.?

e. sportműsor

naponta/hetente/havonta/félévente pár alkalommal/évente/ritkábban/soha
amennyiben naponta, hány órát kb.?

27. Ha önnek volt, lenne vagy van gyermeke az alábbi szempontok 1-5-ig mennyire fontosak az óvoda/iskola megválasztásában? **(Mindenképpen válaszoljon és mindegyikre!)**

lakóhelyhez közel legyen	
mindenképp a városban legyen	
speciális képzések (pl. sporttagozat, művészet, nyelv stb.)	
jól ismeri a pedagógusokat	
intézmény jóhíre, elismertsége	
odajárnak a szomszédok/barátok gyermekei is	
intézmény felszereltsége	

V. Szabadidő-eltöltés (IV. Oktatás, képzés-művelődés)

28. Leggyakrabban mivel tölti szabadidejét? (Több válasz is lehetséges!)

- a. otthoni/házkörűli munkával
- b. olvasással
- c. TV nézéssel
- d. internetezéssel
- e. otthon, családi körben pihenéssel
- f. baráti társasággal
- g. kirándulással
- h. sportolással
- i. játékkal
- j. alvással
- k. egyéb.....

29. Milyen gyakran olvas könyvet?

- a. naponta/néhány naponta
- b. hetente
- c. havonta
- d. ritkábban
- e. soha

30. Milyen gyakran hallgat rádiót?

- a. naponta/néhány naponta
- b. hetente
- c. havonta
- d. ritkábban
- e. soha

31. Milyen gyakran néz TV-t?

- a. naponta/néhány naponta
- b. hetente
- c. havonta
- d. ritkábban
- e. soha

32. Szokott-e járni sportrendezvényekre?

a. igen

b. nem

amennyiben igen: mire?

33. Szokott-e járni – akár a város által szervezett - kulturális rendezvényekre?

a. igen

b. nem

amennyiben igen: mire?

34. Igényelne-e több/más kulturális rendezvényt?

a. igen

b. nem

35. Szokott-e üdülni?

a. igen b. nem

36. Amennyiben igen, milyen gyakran és hová?

a. Belföldre

havonta több alkalommal/félévente egy-két alkalommal/egy évben egyszer/ritkábban

b. Külföldre

havonta több alkalommal/félévente egy-két alkalommal/egy évben egyszer/ritkábban

37. Amennyiben igen, mennyi időtartamra?

- a. egy-két nap
- b. 3-4 nap
- c. 1 hét
- d. másfél-két hét
- e. több

38. Ön szerint rendelkezik-e a város a turisták számára értékes látnivalóval/rendezvényekkel?

a. igen b. nem

amennyiben igen.....

VI. Közlekedés és kommunikáció

39. Rendelkezik-e Ön gépkocsival vagy használ-e gépkocsit rendszeresen?

a. igen (.....db) b. nem

40. Amennyiben igen:

- a. gépjármű típusa:
- b. gyártási éve/életkora:

41. Használ Ön tömegközlekedési eszközt?

a. igen b. nem

42. Amennyiben igen, milyen gyakran és milyen célból?

naponta/hetente/kéthetente/havonta/félévente/évente/ritkábban

- a. munkába járáshoz
- b. szabadidő eltöltéséhez
- c. iskolába
- d. rokonlátogatáshoz
- e. vásárláshoz
- f. egyéb.....

43. Használja Ön a város helyi tömegközlekedését?

a. igen b. ritkán c. nem

44. Milyen gyakran és mennyit internetezik (helyszíntől függetlenül)?

a. naponta 3 óránál többet **b.** naponta 1-2 órát **c.** naponta fél – 1 órát
d. naponta/néhány naponta **e.** hetente **f.** havonta **g.** ritkábban **h.** soha

45. Milyen gyakran és mennyit telefonál?

a. naponta 1-2 óránál többet **b.** naponta fél – 1 órát **c.** naponta/néhány naponta **d.** hetente **e.** havonta
f. ritkábban **g.** soha

VII. Községi élet

46. Értékelje 1-től 5-ig! Mennyire szeret Ön Körmenden élni?

Miért?

47. Ön körmendinek érzi magát? a. igen b. nem

Amennyiben igen: mitől érzi magát annak?

.....

48. Értékelje 1-től 5-ig! Amennyiben vannak szomszédjai, milyen a kapcsolata velük?

49. Tagja-e Ön

a. civil szervezetnek?	a. igen	b. nem
b. bármiféle helyi egyesületnek/mozgalomnak stb.?	a. igen	b. nem

50. Ön szerint vannak-e olyan közösségi programok, amelyek összekovácsolják a helyieket?

a. vannak b. nincsenek

Amennyiben igen, például:

51. Van-e tudomása konfliktusról a város lakói/lakócsoporthai között?

a, igen b, nem

52. Szeretne-e elköltözni a jelenlegi lakóhelyéről?

a, igen b, nem

53. Amennyiben igen, akkor hová?

a, más városba b, Körmenden belül máshová (nevezze meg)

**KÖSZÖNÖM, HOGY KÉRDŐÍVEM KITÖLTÉSÉVEL HOZZÁJÁRULT MUNKÁM SIKERES
ELVÉGZÉSÉHEZ!**

1. kép

Batthyány kastély az 1. választókerületben



2. kép

Fő tér (1. választókerület)



3. kép

Kölcsey Utcai Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény (1. választókerület)



4. kép

A város legmagasabb lakóépülete az 1. választókerületben



5. kép

Tömbös beépítés a 2. választókerületben



6. kép

Lakóparkszerű beépítés a 2. választókerületben



7. kép

2. választókerületi kockaházak



8. kép

Panelházas beépítés a 3. választókerületben



9. kép

1960-as évekbeli kockaházak (3. választókerület)



10. kép

Rázsó Imre Szakközép- és Szakiskola (3. választókerület)



11. kép

Rendészeti Szakközépiskola (4. választókerület)



12. kép

A kevés tömbház egyike a 4. választókerületben



13. kép

Lakóöv a 4. választókerületben



14. kép

Panelházak és üzletek (5. választókerület)



15. kép

Vasútállomás és buszpályaudvar (5. választókerület)



16. kép

Külső lakóöv az 5. választókerületben



17. kép

Panelházak a 6. választókerületben



18. kép

Kertváros a 6. választókerületben



19. kép

Ipari terület a 6. választókerületben



20. kép

Tömbházas beépítés a 7. választókerületben



21. kép

Kórház (7. választókerület)



22. kép

7. választókerületre jellemző sorházak egyike



23. kép

Utcakép Felsőberkifaluban (8. választókerület)



24. kép

Falusias jellegre utal a szalagtelkes ház a 8. választókerületben



25. kép

Utcaképe a 8. választókerületben

